

Historia chirurgiae antiqua, seu, conspectus plerorumque, si non omnium, scriptorum veterum, qui a primis artis medicae incunabulis usque ad seculum decimum quintum inclusive chirurgicen operibus suis exornarunt / in usum philiatrorum edita ab Andrea Ottomaro Goelicke.

Contributors

Goelicke, Andreas Ottomar, 1670 or 1671-1744.

Publication/Creation

Halae Magdeburg : Prostat in Offic. Rengeriana, 1713.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/x8bpxpw2>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

4
HISTORIA
CHIRURGIAE
ANTIQUA,

SEU

CONSPECTUS PLERORUM-
QUE, SI NON OMNIUM, SCRIPTORUM
VETERUM, QUI A PRIMIS ARTIS ME-
DICAE INCUNABULIS USQUE AD
SECVLUM DECIMUM QUINTUM
INCLUSIVE

CHIRURGICEN

OPERIBUS SUIs EXORNARUNT;

IN USUM PHILIATRORUM
EDITA

AB

ANDREA OTTOMARO
GOELICKE,

MED. D. ET IN FRIDERICIANA
REGIA P. P.

HALAE MAGDEBURG. A. 1713.
PROSTAT IN OFFIC. RENGIERIANA

CHIRURGIAE
ANTICA

TO THE
HONORABLE
MEMBERS OF THE
LEGISLATIVE
COUNCIL OF THE
STATE OF
NEW YORK
IN SENATE
JANUARY 1871

CHIRURGICEN

OPERA VULGARIS
IN USUM PHILANTHROPUM
EDITA

ANDREA OTTOMARO
GOELICK

MED. D. ET IN FRIDERICIANA
REGIA P. P.

ROSTAT IN OTTO FINGERHANA

PRAEFATIO.

Lectori Benevolo

S. P. D.

Auctor.

Duo sunt hominum genera, ad
judicandum quidem valde pro-
clivia, sed simul admodum ine-
pta, *imperitum* nempe *VULGUS*
& *SCIOLI*. Quod ignobile & imperitum
vulgus attinet, nemo prudens illius judi-
cia admodum reformidare solet, cum ra-
rius ex *malitia*, saepius ex *ignorantia* vel
imprudencia oriantur: Quia vero *stultitia*
non semper est malitia, tantum abest, ut
iram prudentiorum provocare valeant
judicia vulgi, ut potius omni modo com-
miserationem mereantur. Cum sciolis au-
tem, qui omnia sibi scire videntur, quam-
vis de omnibus quidem aliquid, de toto
vero nihil sciant, nempe solide, aliter com-
(2 para-

paratum est : Illorum enim judicia non tam crassa illa ignorantia , quam potius superba quadam arrogantia & imaginaria omnia sciendi praesumptione , cum subtili quadam malitia stipata, nituntur. Quicquid enim ad illius suae scientiae & opinionum semel imbibitarum normam ac veluti decempedam rigore quasi mathematico exigi non potest, illud superciliose contemnunt, malitiose perstringunt, sugillant & suspectum quocunq; modo reddere allaborant, omnia tamen quaecunq; suscipiunt, *SINE SALE* gerentes : Quorum proinde intempestivo judicandi pruritui tempestive sese opponere , aequum non modo & justum est , sed & absolute necessarium , ne, quod fieri subinde solet, malis talibus artibus famae aliorum quicquam detrahatur , secundum illud : *Calumniare audacter , semper aliquid haeret.*

Praemittere haec oportuit justae excusationis vel potius defensionis loco, dum alteram historiae meae partem, nempe *HISTORIAM CHIRURGIAE*, quam nuperrime promisi, editurus, prius immatura sciolorum quorundam judicia, imo potius praejudicia remove cogor, quae

quae circa *historiam Anatomiae* praecipitantis imo procacis linguae temeritas proferre vel potius effutire verita non est.

Recordabuntur autem sine dubio lectores mei, imo recenti ipsorum memoriae adhuc inhaerebit, quod in *praefatione historiae Anatomiae* praemissa non citra fonticas rationes monuerim, esse hoc, quod suscepi, scriptiois genus odii invidiaeque plenissimum: Eo quod vel sycophantarum more omnia promiscue adprobanda & laudanda essent, quae tamen nullam talem laudem mereantur, vel sincera de scriptoribus judicia ferenda, quod tamen crabrones undique acerri-me irritaturum, neminem, nisi plane in orbe literato hospes fuerit, latere posset. Veritatem dictorum, quam jam antea subodoratus fueram, ipsemet abunde expertus sum, aliis hoc aliis aliud de instituti mei ratione judicantibus. Nonnullis enim visum fuit, ad ejusmodi artis historiam condendam majorem judicii, quam pro annorum ratione sperari posset, maturitatem & exactitudinem requiri, quibus in eo quidem ple-

nissime consentio, non cujusvis hoc esse, de tot diversorum scriptorum natura & indole judicium adaequatum terre: Interea tales, si medici fuerint, simul in memoriam sibi revocari non dedignabuntur, dentes extremos genuinos, quos congrue admodum *Sapientiae* dentes artifices nostri vocant, circa annum trigesimum aut ad summum trigesimum secundum erumpere, & quibus eo tempore non erumpunt, cum illis oleum operamque perditum iri non injuste metuunt. Ego jam annum ago quadagesimum primum, quo criticum illud eruptionis genuinorum tempus jam dudum elapsum est: Unde aut miraculum, nostro tempore rarius, expectandum, aut a tali scriptionis genere penitus abstinendum esset. Sicuti autem horum non omnino injustam admonitionem suo loco relinquo: Ita tanto minus tolerare potui *sciorum* quorundam protervam maledicentiam, qui plurimas ibi manifestas contradictiones sibi detexisse visi sunt. Hi tales meminisse debuissent, quod jam alibi *sciotos* tales, harumque rerum historiam literariam medicam concernentium non

non sufficienter peritos obnixe rogaverim, ut a censuris acrioribus abstinerent, ne rigorosioribus cribrationibus castigandi & in semitam rationis ipsos reducendi necessitas nobis incumberet: Aut, si sufficientes rationes habeant, tale quid jure nobis exprobandi, cur lucem fugiunt, militibus gloriosis similes, qui cicatrices non in pectore sed dorso ostendunt, & cur non potius omnem aucupantur occasionem talia in communem Reipublicae literariae utilitatem publice ostendendi, atque ita ansam praebendi alteri, ut sese explicet & ex adparentibus talibus contradictionum labyrinthis sese extricet: Ita enim mox adpariturum foret, an talis *sciolus* inter *contradictionem veram & adparentem*, quae longissime inter sese mutuo differunt, distinguere didicerit.

Nonnulli (dignitate tamen prioribus inferiores atque hinc etiam multis nominibus imprudentiores) eousque impudentiae progressi sunt, ut, cum philosophiae rusticae vel philosophi rustici (propter ratiocinandi ruditatem) denominatio ipsis injuriosa visa fuerit, plane *Processus*

sus, quos vocant, *Injuriarum*, quos in
 foris Christianorum a multis jam retro
 annis tanquam Satanae inventum confi-
 deravi, interminati sint, per *Notarios*
publicos litem solemniter denunciante:
 Quibus nihil suadere possum salutaris,
 quam ut grossulum, si quem ex abundan-
 ti habeant, tanquam ex curatione foedae
 veneris & adfectuum cum tali promiscua
 corporum immundorum pollutione con-
 junctorum, adquisitionem piis causis v. g.
 pauperum sublevationi impendant. Ta-
 ceo plures alias ejus farinae ineptias, quas
 alii temere effutire non erubuerunt, qui-
 bus prolixius enarrandis supersedeo, ne
 Tua, Lector Benevole, patientia abu-
 tar.

Illud vero hoc loco adducere omni
 modo necessarium judicavi, dum histo-
 riam artis chirurgicae edendi animus est,
 nonnullis (ex *Sciatorum* classe) vehemen-
 ter displicuisse, imo probro hoc mihi de-
 disse, tanquam magnae ignominiae ces-
 surum, quod praeter lectiones medicas
Philiatricis dicatas, simul etiam demonstra-
 tiones Anatomico-chirurgicas in gratiam
 Studiosorum Chirurgiae, quos hic loco-
 rum

rum & passim alibi Barbierers Gesellen vocant, praeterito semestri hyemali adornaverim. Quid vero? An chirurgi praeter barbarum tonsuram nihil addiscere debent? Itane in perpetua crassa tali ignorantia relinquendi sunt? Vel, an vituperium jure meretur, qui artem chirurgicam, quam tanquam merum opificium (*Handwerck*) sutorum vel sartorum instar hactenus tractarunt, magis scientificam ipsis reddere allaborat, ut artis efficacis titulum meliori jure, quam hucusque factum est, tueatur? Tales certe extra moenia urbis patriae pedem vix unquam extulisse, aut, si fugitivo pede alienum solum calcarunt, non sufficienter tamen mores & consuetudines aliorum populorum perquisivisse oportuit: Similes illis, qui in Indias orientales navigaturi, *promotorio* seu *capite Bonae Spei* vix superato cum aliis in patriam redeuntibus ad Lares suos revertuntur: Tales olfactu quidem, nunquam autem visu Indias istas adsequuti sunt, unde Germanorum proverbium notum est: *Er hat auch in Ost-Indien gerochen.* Referunt enim nautae, quod in Indias Orientales

tales navigantes, *capite bonae spei* superato, ventis nempe ex adverso inde spirantibus tam gratum odorem percipiant, non aliter ac si merum cinnamomum vel caryophyllos aromaticos redolerent. Alias enim ignotum ipsis esse non posset, in Belgio sumptibus publicis ali Professores, qui chirurgiae Studiosis, Denen Barbierer Gesellen/ artis suae fundamenta tradere officii causa tenentur. Eandem consuetudinem Parisiis & alibi in vastissimo Galliae Regno vigere, aliquoties in hac historia adnotatum invenient, imo & relatum legent, quod singulari encomio merito exornaverimus *FRANCIS-CVM* hujus nominis *PRIMUM*, qui mensae adsidens in conspectu suorum Magnatum, sermone de chirurgia habito, spondit, se unum vel alterum NB. medicum doctum constitutum, qui chirurgicam artem Parisiis, quippe quod ante illa tempora factum nondum fuerat, publice interpretaretur. Interim suaderem (neque enim maledici tales homines male sibi consulerent) ut sapientissimum illud Syracidis monitum Cap. VI. 2. perpetuo sibi commendatum haberent: *Laß dich*

Dich nicht zu flug düncken jedermann zu tadeln; Dann ein solcher giftiger Mensch wird (zu letzt) seiner Feinde Spott.

Illud vero crastissimam illorum ignorantiam & impudentiam longe adhuc manifestius prodit, quod plane invidiosissimum plagiatum crimen tacite & per indirectum imputare non erubuerint, quod in Biographiis Eruditorum medicorum delineandis easdem torte circumstantias recensuerim, quarum jam plures alii ante me fecerunt mentionem: Verum pro avertendo hoc vitio respondeat hac vice pro me eruditissimus *Bayle*, qui in Dictionario suo Critico se aliosque ita excusat: *Personne jusqu'ici n'a poussé l'extravagance jusques à traiter de plagiaires ceux, qui rapportent les evenemens, qu'un autre avoit raportez, mais qui les vont prendre à la source, n'employent ni le tour, ni l'ordre, ni les expressions d'un autre: Il n'y a point d'apparence, qu'à l'avenir personne s'avise de définir si follement le plagiat.*

Perorata sic breviter causa nostra accedimus ad rem ipsam, paucis indicaturi, qua ratione hanc chirurgiae historiam tradere utile visum fuerit. Placuit autem

autem universam Chirurgices historiam duabus distinctis partibus comprehendere, in quarum priore scriptores antiquos a primis artis natalibus ad seculum usque decimum quintum inclusive, posteriore vero recentiores, potissimum decimi sexti, & in quo impraesentiarum vivimus, decimi septimi seculi exhibebuntur.

In Historia chirurgiae antiqua ita nos gessimus, ut praemissa breviter tractandi methodo, exordium dicendi fecerimus de chirurgia Arabum atque Aegyptiorum, hinc, cum praesertim omnis medendi peritia ab Aegyptiis ad Graecos transierit, ad eorundem Graecorum Chirurgiam progressi fuerimus, ubi imprimis Chironis Centauri, Achillis, Aesculapii nempe Graeci, ejusque filiorum Machaëonis atque Podalirii, Hippocratis Coi, Galeni, aliorumque, uti & operationum ab ipsis peractarum mentionem fecimus: Quorsum etiam reduximus, quos vulgo vocant, Graecos minores, Ruffum, Epbesium, Oribasium, Paulum Aeginetam, Aëtium, Alexandrum Trallianum, Actuarium, Myre-

Myrepsum , & ex latinis nonnullos, Celsum , Scribonium Largum & Marcellum Empiricum. Post vastum illud seculi septimi & octavi intervallum, crassissima ignorantia & barbarie ubique regnante, accessimus ad scriptores seculi duodecimi , quorum inprimis pertinent Guilielmus de Saliceto , Brunus & Lanfrancus. Hinc transitum facimus ad chirurgos seculi decimi tertii , quod inprimis illustrarunt Dinus de Garbo , Guilielmus Varignana & Guido de Cauliaco. Seculum vero decimum quartum exornarunt Johannes de Gatesden, Valescus de Taranta , Petrus de Argillata , Antonius Benivenius , Rolandus Capellutus , Johannes de Ketam , Theodoricus & Jacobus de Dondis. Atque ita progressi tandem fuimus ad scriptores seculi decimi quinti, ubi ex Hispanis & conterminis Portugallicis gloriam adsequuti sunt Johannes Brabus Chamicus , Alphonsus Gomezius , Andreas a Lacuna , Rodericus de Molina , Alvarus Nonnius , Franciscus Arcaeus , Andreas Alcazar , Matthias Narvatus , Johannes Fragosus , Ludovicus Mercatus , Augustinus Vasquez , Dionysius Daza Cbacon , Johannes

nes Andreas a Cruce, Alphonsus Lopez, Har-
 cerus &c. Proximum locum tribuimus
 Italis, ad quorum seriem reduximus A-
 lexandrum Benedictum, Angelum Bologni-
 num, Rogerium, Johannem de Vigo, Pau-
 lum Juliarium, Marianum Sanctum, Be-
 nedictum Textorem, Leonardum Bertapa-
 liam, Jacobum Berengarium, Michæelem
 Angelum Blondum, Johannem Baverium de
 Baveriis, Antonium Fumanellum, Bartbo-
 lomaicum Maggium, Philippum Palatium,
 Hieronymum Crassum, Vidum Vidium,
 Constantinum Varolium, Julium Caesarem
 Arantium, Leonardum Botallum, Gabrie-
 lem Fallopium, Johannem Philippum In-
 grassiam, Horatium Morum, Johannem
 Franciscum Rotam, Eustachium Rudium,
 Casparum Tagliacotium, Durantem Scacchi,
 Johannem Petrum Passerum, Nicolaum Ni-
 colum, Marcum Antonium Montagnanam,
 Baptistam Codronchium, Johannemque An-
 dream a Cruce. Hos omnes excipiunt
 Galli, quorum primarii hujus seculi
 scriptores sunt Johannes Parisiensis, Hie-
 ronymus Montuus, Antonius Chalmetaeus,
 Stephanus Gourmelinus, Jacobus Holleri-
 us,

us, Hieronymus Rupeus, Johannes Tagaultius, Franciscus Vertunianus, Franciscus Rossetus, Philippus Flesselius, Isaacus Jonbertus, Ambrosius Paraeus, Johannes Riolanus, Jacobus & Carolus Guillemaeus, Nicolaus Abrahamus Frambesarius aliique. Postremum denique locum concessimus dilectis nostris Germanis, ex quibus potissimum eminuerunt *Wendelinus Hoeck de Brackenu, Gualtherus Hermannus Ryff, Conradus Gesnerus, Johannes de Gersdorff, Leonardus Fuchsius, Hieronymus, Paracelsus, Eucharis Rhodion, Jacobus Rueff, Andreas Vesalius, Georgius Phaetro, Petrus Forestus, Thomas Fienus, Johannes Langius, Johannes Wittichius, Lebselsterus &c.* Quod vero historiam scriptorum Chirurgicorum recentiore, seculi potissimum *decimi sexti & septimi*, attinet, eam seorsim pertractare consultius judicavimus, quia majorem materiae molem nobis subministrabit, quam omnia praecedentia secula simul sumpta. Fruimini interim, Philatri optimi, hisce laboribus nostris, quos vestrum causa inprimis susce-

suscepimus, & futuris nundinis Lipsi-
ensibus alteram historiae Chirurgicae
partem expectate. Valete, nostrisque
conatibus, sicuti hucusque fecistis,
ulterius favete. Dab. Hal. Magd.

d. 6. Maji 1713.

HISTORIA
CHIRVRGIAE,
A PRIMIS ARTIS MEDICAE
NATALIBVS AD SECVLVM DE-
CIMVM QVINTVM VSQVE
CONTINVA SERIE
DEDVCTA.

§. I.

Hirurgiae cum Ana-
tomia, cujus historiam nu-
per edidimus, tam arcta
est communio atque con-
junctio, ut, qui illam sine
hac exercere vellet, aequè
absurdus foret, atque claudus sine grallis am-
bulaturus: Luxationum atque dislocatio-
num Chirurgia manifestum inprimis ejus
rei documentum praebere potest, ubi pro-
cul dubio vanissimum laborem adgrede-
retur, qui illam sine sufficiente articulatio-
num notitia susciperet.

A

§. 2°

§. 2. Quicquid vero de chirurgia ejusque cultoribus vulgo sentiant imperiti; Extra dubium tamen est, medicinam illam *externam* prae hac *interna* magnam habere praerogativam. Quae vero potissimum Chirurgiae prae medicina interna eminentiam & victricem veluti manum porrigunt, sunt & ipsius artis *antiquitas*, & *evidentia* atque certitudo, & *efficacia* & inevitabilis in vita communi *necessitas*. Quod *antiquitatem* attinet, eidem testimonium irrefragabile praebent Arabes & Aegyptii, gens vetustissima, cui, ut alia hac vice silentio praeteream, unctionis actus maxime solennis & familiaris fuit; Postquam enim ipsorum pueri vix quadrimi effecti erant, statim venas cervicis vel temporum lana succida inurere solebant, credentes, eos hoc medio constantiori fruituros valetudine, & ab omnibus insultibus morboris liberos fore. Ad minimum antiquiorem *Homero* esse chirurgiam, inde liquet, quod vetustissimus hic Graecorum Poëta subinde perhonorificam injiciat mentionem tam ipsius Chirurgiae quam nonnullorum celebrium ejus temporis artificum, potissimum *Machaonis* atque *Podalirii*, quippe qui medicorum titulo Ducem Agamemnonem in bello Trojano sequuti, notante Homero, non medicamentis, sed praecipue manu com-

commilitonibus suis desideratam attulere operam.

§. 3. *Evidentia* atque *certitudo* artis chirurgicae minoribus adhuc dubiis exposita est; Scite enim dixit C. *Celsus*, in morbis internis multum conferre naturam, remedia saepe minus salutaria saepe vana esse, atque hinc non immerito dubitari posse, secundane valetudo medicinae, an vero corporis beneficio obtigerit? Imo in iis quoque, in quibus remediorum efficaciae maxime fidimus, profectum quidem interdum evidentiozem esse, sanitatem tamen nonnunquam etiam per haec frustra quaeri, & sine illis quandoque reddi. Ast vero in ea medicinae parte, quae manu curat, longe evidentissimum esse, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc plurimum trahere. Exemplo esse possunt ossium luxatorum repositio, fractorum coaptatio, labiorum in vulneribus mutua adductio, calculi e vesica protractio, membri sphacelati extirpatio &c.

§. 4. De *efficacia* ejus tam audacter pronuntiavit Hippocrates, ut plane dedecus esse existimaverit Medico, per Chirurgiam non obtinere id, quod velit. Quae procul dubio etiam ratio fuit, quare *Marcus Aurelius Severinus* universam Chirurgiam nomine *Efficacis Medicinae* proposuerit.

§. 5. *Necessitas* vero chirurgiae tanta est, ut eadem in societate humana carere absolute nequeamus. Multi enim sunt homines, v. g. rustici aliique plebeji, qui medicinam vel frivole contemnunt vel stulta quadam nausea averfantur, qui tamen, quotidiana experientia teste, sine ulla tam exacta & ad rigorem regularum medicarum composita diaeta, imo nullis plane artificialibus remediis adhibitis, solo Naturae beneficio confanescunt: Quis vero vidit unquam, quod, si cui crus vel fractum vel luxatum fuerit, illius sive fractura sive luxatio sine manus opera aut periti cujusdem Chirurgi concursu & industria ad pristinam integritatem reducta unquam fuerit?

§. 6. Verum haec omnia prolixius jam prosequi non est nostri instituti; Videamus potius, quam inprimis methodum sequuti fuerint Auctores, qui Chirurgiam ex professo pertractandam susceperunt, ut sic ad scopum nobis propositum accedamus propius: Non enim eandem omnes rationem iniverunt artem istam tractandi. Nonnulli illorum omni doctrina de operationibus Chirurgicis, manu vel instrumentis peragendis, spreta atque neglecta, universam Chirurgiam ad haec quinque adfectuum genera, nempe tumores, vulnera, ulcera, fracturas atque luxationes restringere conati sunt,

sunt, quos inter nomina sua professi sunt *Guido Cauliacensis, Tagaultius, Franciscus Pec-
cettius, Sebastianus Cortilio, Petrus Pigraeus,*
ipse *Vesalius* in Chirurgia magna, *Stepha-
nus Calander, Saporta, Riolanus Senior,* & ex
recentioribus inprimis *Johannes Munnicks*
aliique plures, quorum suo tempore men-
tionem faciemus. Quod *Johannem Bapti-
stam Cortesium* attinet, eandem quidem ille,
quam praecedentes, viam ingressus est, ea
tamen inter *hunc & illos* differentia manet,
quod *Cortesium* singulis speciebus sub for-
ma appendicis subjunxerit masculam cu-
randi methodum per operationes manua-
les, quas illi omnes sicco pede praeterire
non dubitarunt.

§. 7. Aliis tam antiquiorum, v. g. *Guille-
meau, Pareo, Ferrariae* aliisque, quam recen-
tiorum, uti sunt *Barbette, Blancardus, Bon-
tekoe, le Clerc &c.* alia placuit methodus, nem-
pe illi post operationes Chirurgicas, manu
vel instrumentis expediendas, mentionem
quoque fecerunt illorum morborum ex-
ternorum, v. g. tumorum, vulnerum, ulce-
rum &c. Imo nonnulli plane talium adfe-
ctuum mentionem injecerunt, qui ad chi-
rurgiae censum prorsus non pertinent, e. g.
arthritidis, dysenteriae, luis venereae, pestis,
quam inprimis viam sibi elegerunt *Petrus
de la Cerlata, Andreas à Cruce* talesque plu-

res ; De quibus tamen omnibus hoc ferendum est iudicium, quod *μετάβασις εἰς ἄλλο γένος* manifeste commiserint, quia fal-
cem chirurgicam in alienam, nempe stricte
medicam messem immiserunt : Ad chirur-
gum enim stricte loquendo, non pertinet
curatio morborum, sed operationum tan-
tum manualium prudens atque perita dire-
ctio & administratio.

§. 8. Aliter, & longe quidem prudenti-
us & circumspectius sese gesserunt *Marcus
Aurelius Severinus, Vidus Vidius Junior,
Gourmelinus, Aquapendens, Johannes van
Horne, Jessenius a Jessen* & alii, qui chirur-
giam veluti in abstracto & ab omnibus re-
liquis medicinae partibus *separatim* tracta-
runt, nullamque morborum externorum,
causarum, signorum, medicamentorum &
diaetae, sicuti medicis alias solemne est ad-
fectus tam internos quam externos tra-
ctare, mentionem fecerunt, imo potius ex
ipsa Medicina haec omnia supposuerunt :
Quapropter *Joh. van Horne* vehementer re-
darguit *Guidonem de Cauliaco, Joh. Vigonem,
Petrum de la Cerlata, Bertapaliam, Lanfran-
cum & Guilielmum de Saliceto*, quod magis
de adfectibus externis in partibus corpo-
ris occurrentibus, tumoribus v.g. abscessi-
bus, pustulis & maculis, eorumque signis, in-
ternis aequae ac externis, curandi ratione
diaetetica & pharmaceutica solliciti fue-
rint,

rint,quam de tradendis operationibus,quarum tamen administratio solummodo facie chirurgum, & à medico physico distinguit. Vult itaque potius,Chirurgiam non *in concreto*, uti hi, quos modo recensuimus, fecerunt, verum potius *in abstracto* tradendam esse, i. e. sejunctam ab omnibus aliis medicinae partibus,sicuti ab iis viris factum est, quos circa initium hujus §i laudavimus: Apud illos enim,Hornio pariter observante,ne γὰρ quidem exstat de diaeta aut pharmacía, non magis quam apud arithmeticos de magnitudinibus & apud Geometras de numeris agitur. Quid? Quod ne nomina quidem morborum nisi ὡς ἐν παρόδῳ recenscant, sed toti sint occupati in describendis instrumentis necessariis & operationibus seu manuariis administrationibus, à quibus expectare convenit morborum sanationem.

§. 9. Porro alii scriptorum Chirurgicorum totum artis latifundium exhaurire & chirurgiam ex professo tractare susceperunt, quo inprimis nomine noti sunt *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, Petrus de Argillata, Guido de Cauliaco, Johannes Baptista Cortesius, Ambrosius Paraeus, Guilielmus de Saliceto &c.* Alii vero unam vel alteram partem tantum tractandam sibi elegere, sicuti *Tagliacotius* de chirurgia curtorum,

Marianus Sanctus de lithotomia, *Chalmetaeus* de instrumentis & ferramentis chirurgicis tractavit.

§. 10. Rursus alii *obstetricatum* tantum, seu expeditam rationem juvandi vel succurrendi mulieribus, difficultate partus laborantibus, prae oculis habuerunt, ut *Mauriceau*, *Roonhuysen* &c. Alii *Cosmetice* etiam, qua varia cutis vitia, tubercula & scabiei genera auferuntur, pro parte Chirurgiae agnoverunt, ut ex integro *Critonis* opere adparet, quorum etiam *Andreae Furnerii* liber de decoratione spectat. Alii *Chirurgiam militarem* tantum tractarunt, qualem *Antonii Chalmetaei Vergesaci* encheiridion chirurgicum & *Matthiae Servatii*, Arragonensis sylva sententiarum exhibet. Iterum alii *vulnerum lethalium inspectionem* atque dijudicationem ad forum quoque Chirurgicum revocarunt, quam materiam solide enuclearunt *Melchior Sebizius*, *Godofredus Welschius*, *Bernhardus Suevus*, *Johannes Bohnius*, *Paulus Ammannus* & alii plures.

§. 11. Alii denique morbi gallici, elephantiasis seu leproforum curationem ad chirurgiam quoque pertinere arbitrati sunt, nec pauci deprehenduntur, qui partim seorsim de hisce morbis tractarunt, partim reliquis suis scriptis illorum tractationem subjunxerunt. Ex antiquis de morbo gallico

lico ex professo egerunt *Aloysius Iobera*, *Alphonsus Ferrius*, *Amatus Lusitanus*, *Andreas Vesalius*, *Antonius Benivenius*, *Antonius Fracantianus*, *Antonius Gallus*, *Antonius Musa*, *Antonius Scanarolus*, *Benedictus Victorius*, *Consalvus Ferrandus*, *Conradinus Gilinus* &c. qui omnes uno volumine comprehensi prodire Venetiis anno 1566. Plures alios tam ex antiquis quam recentioribus recensuit *Mercklinus* in cynosura medica seu libro secundo de scriptis medicis *Lindenii*, quorum hinc inde in Historia nostra mentionem faciemus.

§. 12. Possem itaque, si vellem, secundum hanc methodum scriptorum Chirurgicorum historiam meam texere; Neque forte hic ordo sua careret utilitate: Malo tamen eandem sequi tractandi rationem, qua jam in historia Anatomiae usus sum: Nempe scriptores chirurgiae eo potius ordine recensebo, sicuti naturali temporis serie mihi occurrent, semper tamen inter diversas nationes necessarium discrimen observaturus.

§. 13. Interim cum duae sint artis Chirurgicae partes, altera nempe *Operatoria*, quam alias etiam *organicam* vocant, altera vero *pharmaceutico-Medica*, quae alias *medicamentaria* dici solet; Utraque vero illa pars non ab omnibus aequè exulta sit, sed non-

nulli scriptorum chirurgicorum pure tantum inhaeserint *parti medicamentariae*, misfa & intacta penitus relicta *Operatoria*; Hinc expedire quidem videretur, si in suas hasce classes scriptores distributos *seorsim* tractaremus: Quia vero hodiernis moribus receptum est, omnes illos Chirurgorum nomine ac titulo insignire, qui non manu tantum & instrumentis operantur, sed & vario medicamentorum adparatu adfectuum externorum curationem adgrediuntur: Hinc promiscue & indifferenter ad nostram historiam pertinebunt omnes illi scriptores, qui vel *solam organicam*, vel *unam illam* etiam *pharmaceutico-medicam* chirurgiae partem, vel *artem obstetriciam* vel *vulnerum renunciatoriam*, vel *Cosmetice*, vel *medicinam militarem*, vel quicquid demum huc revocari potest, pro ingenii sui modulo pertractarunt.

§. 14. Quibus ita de methodo scriptorum chirurgicorum praelibatis, ad negotium nostrum jam accedamus propius, facturi initium dicendi de chirurgia *Arabum & Aegyptiorum*, tanquam populorum non solummodo antiquitatis, sed & studii medici exculi laude longe clarissimorum, omnisque eruditionis Graecae pariter atque Latinae citra contradictionem magistrorum. Apud *Arabes* enim non obscura, occurrunt operatio.

rationum quarundam chirurgicarum documenta, v. g. inustionis variarum partium, qua ad multos magnos morbos curandos & cicurandos utebantur, arteriotomiae, & extractionis lapidum è vesica, *sine incisione*, nostris hodie inusitata.

§. 15. Scripsit autem de universa Aegyptiorum Medicina Libros IV. *Prosper Alpinus*, in quibus multa, quae argumentum chirurgicum concernunt, v. g. de vario mittendi sanguinis usu per venas, arterias, cucurbitulas ac scarificationes, nostris hodie prorsus inusitatas, deque inustionibus aliisque chirurgicis operationibus comprehenduntur; Quae omnia priscis medicis uti pervulgata & notissima fuerunt: Ita non sine ingenti artis Jatricæ damno atque jactura à nostris hodie vel desiderantur vel vilipenduntur.

§. 16. Juvabit vero haec omnia paulo specialius prosequi. Quod igitur *arteriarum sectionem* attinet, illa non minus apud Arabes in usu fuit, quam ipsarum venarum apertura ad multos chronicos morbos profligandos, & instituebatur praecipue in arteriis frontis, aurium manusque. Fuit vero haec operatio Arabibus & Aegyptiis ita propria, ut à nulla alia gente ullibi eandem priscis temporibus adornatam fuisse vel audiverimus vel ullibi legerimus: Sequiores enim Medi-

ci tantum non omnes sibi persuaferunt, arteriotomiam non undiquaque tutam esse, ac proinde sine ingenti periculo exerceri non posse.

§. 17. *Ustionis* actus¹ praecipue Arabibus maxime celebratus fuit: Refert enim *Alpinus*, eundem maxime familiarem fuisse Arabibus Equitibus sub tentoriis degentibus, omnibusque aliis loca deserta habitantibus, qui cum aliis careant loci inopia auxiliis, *inustione* multos morbos sanare soliti sint: Paucissima enim talium corpora reperirentur, ab igneis cicatricibus non defoedata. Idem quoque subjungit, frequentissimum hujus remedii usum esse in articulorum antiquis doloribus, quibus quippe hac inustione efficaciter occurrerent.

§. 18. Neque ignorarunt Arabes modum extrahendi calculum ex vesica, quamvis modo à nostratibus plane diverso, nempe sine incisione, quem *Octavius Roveretus*, medicus, qui pro natione Veneta in Aegypto per multos annos medicinam fecit, ab Ara-be quodam sequenti ratione administratum vidit: Habebat nempe cannulas quasdam, alteram altera majorem, in modum musici instrumenti, syringae adpellati, è substantia cartilaginea, quae facile dilatatur: Harum graciliorem in virgae canalem intromisit fixitque, quousque ad vesicam pervene-

venerit, moxque ore insufflando ipsam inflavit, quantum potuit, posteaque hac majorem vel crassiozem introduxit, insufflandoque eodem modo inflavit, & postea tertiam vel etiam quartam omnium maximam. Virga autem hoc modo dilatata, ut viam canalis sufficienter dilatatam fuisse putaverit, nempe, ut per eam lapis exire valuerit, aegroto inprimis commode collocato, digitoque ano immisso, lapidem ad collum vesicae, ubi majoris cannulae extremitas pervenit, deduxit, inque cannulam calculum deducere conatus est: Quo facto altero cannulae meatu ore excepto spiritum ad se trahendo, calculum simul attrahere atque ita penitus tandem educere adlaboravit.

§. 19. Nihil vero vetat, quo minus *Alpino* plenissimam hisce in rebus fidem adhibeamus, quippe qui sola sciendi & medicinam perficiendi cupiditate ductus, relictis patriis littoribus, in Aegyptum profectus ibidemque nonnullos annos commoratus est, quo tempore familiariter cum medicis illarum regionum conversando, usitatam illorum methodum observavit & redux in patriam scripto consignavit, quod, ut Patriae suae rectius adprobaret, imo & plus auctoritatis, splendoris atque existimationis operi accederet, supremo Reipublicae Venet.

netae Confiliario, Antonio Mauroceno, dedicare non dubitavit. Natus vero est Prosper *Alpinus* Marosticae, oppido ad montium Vicentinorum radices sito, patre medico, *Francisco Alpino* Anno C. 1553. Insignia Doctoralia in Academia Patavina accepit, & confecto itinere suo Genuam ad *Johannem Andream Auriam*, *Melphorum Principem* atque Philippi Hispaniarum Regis, maritimae classis Praefectum evocatus est, ut medici aulici munere perfungeretur: Hinc vero Patavium, quod ante annos aliquot summos in arte honores ipse contulerat, secessit, ibidemque Botanicam Professionem suscepit. Emenso tandem vitae suae stadio Patavii mortuus est anno 1616. relicto filio, qui ipsi post *Praevotium* in Professione successit.

§. 20. Aegyptiorum Chirurgiam quod attinet, sciendum est, illos multa cum Arabibus habere communia. Missis vero hac vice iis, quae ad scopum nostrum non pertinent, de medicorum Aegyptiorum statu atque conditione, regionis situ & temperie, incolarum temperamento, victu, morbis patriis & epidemicis &c. excerpemus solummodo, quas praecipue Chirurgias exercere soliti fuerint, inter quas Venaesectio, arteriotomia, cucurbitularum adplicatio, scarificationum varia genera & inustiones

nes atque cauterisationes variarum partium ipsis maxime frequentatae sunt.

§. 21. Venaesectionis tam familiaris atque frequens apud Aegyptios erat usus, ut in omnis sexus, aetatis & temperamenti hominibus, in quocunque morbo, quocunque anni tempore, illam adhibere consueverint, & quidem, quod omnes plethora laborare persuasum sibi haberent: Potissimum tamen, cum plerosque morbos à causa calida pendere, & Venaesectionem egregie refrigerare arbitrentur: Hinc in omnibus adfectibus acutis, febribus putridis, pestilentialibus, variolis puncticulisque pestilentibus, in inflammationibus internis, phrenitide, angina, pleuritide, peripneumonia, hepatis, lienis, diaphragmatis, intestinorum, Renum uterique inflammationibus, uti & in externis quibusdam adfectibus, erysipelate caput praecipue occupante, ophthalmia, gingivarum, colli glandularum, faucium, linguae inflammationibus, parotidibus, bubonibus, carbunculis, cancris aliisque tumoribus & ulceribus, non minus quoque in sanguinis profluviiis alvique dysentericis fluxibus, in convulsis, epilepticis, vertiginosis, resolutis & apoplecticis, in immoderatis vigiliis, in amentis, in obstructis hydropicisque, leprosis & elephantiacis &c.

ad

ad Venae sectionem tanquam ad sacram anchoram recurrere solent.

§. 22. Similiter *arteriotomia* Aegyptiis familiarissima est, eamque pro divino secreto ad diuturnas atque inveteratas ophthalmias, nec non ad capitis aliorumque viscerum antiquos & diuturnos dolores commendant. Arteriae autem, quas dictis in casibus medici istarum Regionum aperire solent, sunt inprimis arteria frontis, quam tamen non totam secant vel extrahunt, sed vel eodem modo, uti venas secant, vel exurunt. Praeter dictas vero arterias secant etiam eam, quae inter pollicem & indicem digitum sita est, eamque sanguinis missionem ad omnes viscerum internorum dolores atque inflammationes utilem esse credunt. Modus administrandi arteriotomiam secundum Aegyptios talis est: Operator partem, in qua arteria scindenda existit, fascia linea, non secus quam in Venae sectione fieri adsolet, ligat, eamque sanguine impleri atque tumidam fieri sinit, deinde acutissimo phlebotomo sive scalpro oblique secat, tantumque sanguinis effluere sinit, quanto opus est. Sanguine evacuato, sectam arteriam unit, ejusque vulneri modicum gossypii superimponit, & supra vulnus aeneum magnum denarium in Aegypto usitatum fortiter adligat permittitque hoc modo

modo arteriam ligatam adstrictamque tribus diebus manere, quibus finitis ligaturam solvit detrahitque, nullo alio ad ipsius curam auxilio ab ipsis usitato. Testatur vero *Alpinus*, nullum ex plurimis, quos viderit sectos, à se observatum esse, qui detracto aeneo denario ligatura post tres dies exactos, aliquo alio auxilio opus habuerit, sed omnes integre sanatos esse.

§. 23. Praeter Venaesectionem & arteriotomiam alius adhuc mittendi sanguinis modus Aegyptiis solemnis fuit, nempe per *cucurbitulas*, quarum duo genera medicis illorum in usu erant, alterum vitreum, corneum alterum, & oris suctione, respiratione retracta, cuti adfigere solent, sicuti hodie igne vel aqua calente Balneatores illas adplicare consueverunt. Usus illarum frequentissimus est secundum Aegyptios non tam in evacuatione universali quam potius particulari, in doloribus capitis & inflammationibus oculorum auriumque, in phrenitide &c. Unam nempe adplicando occipiti, duas vero partibus circumpositis vel in collo, scilicet cum scarificatione. Administrant insuper cucurbitulas cum scarificatione ad gutturis inflammationes felici cum successu, quia observarunt, naturam quandoque ipsam ad hasce partes evacuationem moliri. Ast raro vel nunquam

B

utun-

utuntur cucurbitulis sine scarificatione, neque praeter occiput omnemque averſam partem, atque poſt aures inter occiput & collum alias ſcarificant, & idcirco neque dorſo, lumbis, natibus, coxendicibus cruribusque, ſicuti noſtris ſolemne eſt, cucurbitulas adplicant. Multo vero adhuc minus iisdem utuntur pro adjuvanda exanthematum adparitione, quo tamen ſine haud raro a noſtris illas commendari videas.

§. 24. Utuntur praeterea Aegyptii Medici pro eodem ſcopo, evacuatione ſcilicet ſanguinis obtinenda, variis ſcarificationibus, quas tanquam Venaſectionis vicarias conſiderant: Primo enim vere ex centenis pueris vix quadraginta reperiuntur, quorum aures ob ſcarificationem goſſypio non ſint obvolutae. Non vero ſolummodo aures, ſed & nares, labra, gingivae ſcarificantur, imo quaecunque aliae corporis partes extrinſecae aut aliqua inflammatione antiqua vexatae vel cancrena ob malignitatem vel calore partium naturali extincto vel ſuffocato vel aliqua puſtula vel tumore p. n. detentae ſcarificatione ſanantur. Omnium tamen reliquarum & uſitatioꝝ & utilior ab ipsis cenſetur ſcarificatio narium, quia praesentaneum ab ipsis habetur remedium in omnibus febribus acutis inque doloribus capitis & inflammationibus. Interea multum

tum etiam deferunt Scarificationi crurum, quam sequentem in modum administrant: Primum furas multum perfricant, paululumque retractant, ac deinde in vas aqua dulci calida plenum collocant, eademque saepius irrorant, atque arundine modice percutiunt, dehinc sub poplite Zonula coriacea arcte ligant, ac rursum manibus frustoque arundinis saepe ac valide totam furam verberando tandem summo rubore adficiunt, quo valde adaucto multis longis atque profundis incisionibus, aequalibus interstitiis ordinatim per musculorum longitudinem non *κατὰ πληγὴν*, i. e. percussiones sed *κατὰ συρμὸν*, i. e. per tractum, cultro factis scarificant, sicque sanguinem sinunt exire, aquae calentis, qua creberrime furae irrorantur, adjumento. Recurrunt vero ad hasce crurum scarificationes Aegyptii tanquam ad divinum auxilium in omnibus febribus putridis, in quibus quippe hac via in pueris uberiores sanguinem demunt, quem alias per Venaesectionem evacuare convenisset, & credunt, hoc medio omnes vehementes dolores, diuturnas vigilias, deliria, phrenitides aliaque symptomata feliciter praecaveri & averti.

§. 25. Non minus quoque Aegyptii pro selectissimo secreto varios morbos curandi habuerunt variarum partium *inustiones*, quas

tamen delicatuli nostri hodie tanquam crudeles & carnifice potius quam chirurgus dignas reformidant & non sine gravissimo artis dedecore ex foro Chirurgico tantum non penitus proscribunt. Inurunt autem non solum permultas capitis partes, scilicet, occiput, tempora, pone aures, collum, sed etiam pectus, latera, hypochondria, sub umbilico, spinam dorsi, articulosque tam brachiorum & manuum quam crurum pedumque. Quoad modum urendi sciendum est, eos, sicuti nostrates, non uti auro vel ferro candente vel alio metallo ignito, sed gossypio tantum & lineo panno ignito. Inusturi itaque aliquam corporis partem, sumunt lineam petiam cubiti longitudine triumque digitorum latitudine, nec non justam gossypii quantitatem, quod totum praedicta petia linea obvolvunt, filo sericeo ligant ad formam pyramidis, ipsiusque latiore extremitate urendae parti applicant, & firmiter cuti adhaerere student, alterumque extremum succendunt comburique permittunt, quousque fasciculus ille omnino crematus sit, continue interim, dum cutis uritur, carnem circum circa tangentes, ne ex illo calore oboriatur aliqua inflammatio. Credunt autem, remedium hoc imprimis efficaciam suam exerere in articulorum antiquis & pertinacioribus doloribus,

loribus, quos ex frigidorum humorum defluxione vel a flatulento spiritu in iis partibus genito suboriri existimant, v. g. in dolore coxendicum, in podagra & chiragra, antequam nempe tophi manus vel pedes invaserint. Quod vero inprimis caput tam multis utionibus adficere soleant, inde est, quod illud considerent tanquam partem mandantem, ex qua ad pectus atque pulmones frequentes humorum fluxiones eveniant: Unde sinciput, verticem, occiput, regionem pone aures inurunt in inveteratis *ophthalmiis*, in *epilepsiis*, *paralyfi*, *apoplexia*, *vertigine*, in *inflammatione oculorum*, *aurium* atque *dentium*, in *defluxionibus catarrhalibus pectus* occupantibus, *haemoptysi*, *phthisi*, *suppuratione* & *empyemate pectoris*, *asthmate difficili*, in *flatulentia*, *induratione hepatis* atque *lienis*, in *hydrope sub umbilico* & *hypochondrio sinistro*, in *doloribus dorsi*, *lumborum*, *colli articularumque*.

§. 26. Ex Chirurgiis particularibus susceperunt *Aegyptii sectionem* tam *hydropicorum* quam *suppuratorum*, quam variis modis celebrare consueverunt; Alii enim sub umbilico per tres digitos versus partem, a qua hydrops ortum suum deduxit, terna vulnera infligunt; Alii parvis scarificationibus ventrem tumidum scarificant, per quas aqua paulatim exit; Alii vero tutius

supra vel infra pedum claviculam intus extraque binas adigunt sectiones , per quas sensim ac pededentim aqua commode educitur. Commendarunt autem antiqui hoc remedii genus ad asciten & anasarcam omnesque aqueos tumores, ne ipsa quidem hernia aquosa excepta , quippe quae hac sectione omnium tutissime curatur. Non est vero hoc loco negligenda observatio *Alpini*, adferentis, quod multos quidem tumore ventris insigni laborantes hoc remedio curatos viderit, sed quod deinde sphacelo correpti obierint, quod non aliunde ipsis accidisse arbitratur, quam quod partes illae ex larga aquae fluxione ac diuturna stagnatione laedantur ac refrigerentur, sicque calore multum diminuto tandem in sphacelum prolabantur.

§. 27. Non vero solummodo *hydropicorum*, verum etiam *suppuratorum* sanationem mediante *sectione* administrandam susceperunt: Observantes enim *pleuriticum* vel *peripneumonicum*, multum, ut morbo superando par esset, non exspuere , doloremque cum febre caeterisque symptomatibus perseverare, ac proinde pus fieri , inde colligentes, ad sectionem deproperarunt, adornantes eandem in latere sinistro inter costas ipsas prope septum transversum: Plerique tamen potius inter secundam ac tertiam

tertiam costam perforare thoracem solent phlebotomo, atque per intromissam cannulam argenteam, ex vulnere modicum puris educere, tandemque exsiccantibus illud iterum sanare, pure nempe omni educto. Alii vero illorum diaphragma laedi phlebotomo formidantes, partem magis ab eo distantem feligunt, atque adeo inter tertiam & quartam costam sectionem instituunt. Operationem talem moderni *Paracenthesis pectoris* vocant.

§. 28. Denique celebrata legitur apud *Aegyptios extractio lapidis e vesica*, absque ulla tamen *incisione*, aliter quidem ac *Lithotomi* nostrates hodie facere solent. Modum sectionis hujus talem celebrant, qualem jam nuperrime in Disputatione Solenni de Lithotomia, Respondente D. *Eisenbarth*, nunc Medicinae Licentiato, his prope modum verbis descripsimus: Colem nempe vento inflantes simul etiam orificium Vesicae distendunt, ut calculus pertransire, colisque dilatatum meatum ingredi valeat, ex quo deinde foras protrahitur. *Alpinus* eum in finem meminit *Arabis* cujusdam *Haly*, qui suo tempore in extrahendis lapidibus *sine incisione* celeberrimus fuerit, & se inspectore ex Duce quodam Turcarum multos calculos extraxerit: Quo in opere feliciter absolvendo narrat

operatorem istum ligneam cannulam accepisse, longitudine octo digitorum & latitudine pollicis digiti, quam colis canali admovent fortiterque insufflaverit, atque, ne flatus ad interiora perveniret, altera manu extremum pudendi perstrinxerit, foramen deinde cannulae clausit, ut virgae canalis intumesceret ampliorque evaderet: Quo facto minister digito in ano posito lapidem ad canalem virgae extremumque ejusdem deduxerit; Qui ubi praeputium lapidem adpropinquasse sensit, cannulam à virgae canali fortiter impetuque amoverit, ut magna dexteritate lapis fuerit extractus. Eandem operationem postea etiam in duobus Judaeis administratam vidit.

§. 29. Plura non addimus, ne per specialia nimis nos diffundamus; Sufficit ex hactenus dictis clare patere, apud *Arabes & Aegyptios* jam vetustissimis temporibus Chirurgiam fuisse excultam. Quamvis autem prima inventionis gloria ipsis denegari nequeat: Paucissimi tamen illorum innotuere, quorum scripta ad nostram usque aetatem pervenerunt. *Cornelius Celsus* meminit *Philoxeni* cujusdam, qui in *Aegypto* floruerit, & hanc medicinae partem, quae manu curationem morborum adgreditur, pluribus voluminibus comprehenderit.

§. 30. Ex *Arabibus* vero *junioribus*, qui
tamen

tamen ad hanc aetatem nondum pertinent, solus forte *Albucasa*, Arabs, qui cum *Bulcasi* sine dubio idem est, memorandus venit, qui non minus medicinae internae quam externae seu *Chirurgiae* laude clarus fuit, & secundum *Justi* Chronologiam medicam floruit A. C. 1085. Quae autem translationem Chirurgicam respiciunt, reliquis suis scriptis partim immiscuit, nempe in medendi methodo certa, clara atque brevi, in qua pleraque, ad omnes medicinae partes, praecipue vero ad chirurgiam requisita, una cum instrumentis utiliter & *γραφικῶς* depictis exponuntur; Partim vero in Libris III. quos de Chirurgia ex professo scripsit, quique Basileae impressi una cum *Rolandi* aliorumque scriptis chirurgicis prodire: In illorum enim *primo libro* agit de cauteriis tam actualibus (per ignem) quam potentialibus (per medicamenta urentia.) In *Secundo* de sectione & perforatione, nec non extractione dentium, sagittarum, calculi, foetus mortui, uti & de sectione herniarum. In *tertio* vero de ossibus luxatis restituendis & fractis coadunandis tractavit. Quibus adjectae sunt variae instrumentorum figurae delineatae cum historiis chirurgiae à se administratae. Ut vel hinc solum speculatorem seu purum putum theoreticum non fuisse satis adpareat.

§. 31. Post *Albucasam*, Arabem, referendus est *Alcanamosalus* sive *Canamusalus de Baldach*, Armenius, qui de passionibus oculorum tractatum scripsit, quem cum chirurgia *Guidonis* aliorumque scriptis chirurgicis ediderunt Venetiis A. C. 1499.

§. 32. Caeterum *Avicenna*, pariter Arabs, magnique ingenii Medicus, qui imperante *Friderico Barbarossa* circa A. C. 1165. floruit, chirurgiam quidem ex professo non tractavit; Interea tamen non pauca, egregiam hanc artem respicientia operibus suis immiscuit, de solutione continui in vulnere, contusione, attritione, casu, offensione, torsione, excoriatione, punctura, disruptione, combustione, de apostematibus & pustulis, de extrahendis infixis, de ulceribus, fistulis & cicatricibus, de ossium corruptione & fractura, de restauratione ossium & luxatione, de deligatione in genere &c.

§. 33. Ab *Aegyptiis* uti universa medendi scientia; Ita praecipue *chirurgia* ad *Graecos* transiit, ex quibus *Homeri* testimonio temporibus *belli Trojani* non pauci fuerunt, qui chirurgica sua peritia inclaruerunt. Equidem absurdum fuerit, *Homerum* scriptoribus chirurgis adnumerasse; Quid enim Poetae cum medicis vel chirurgis? Quia tamen nihilominus artis ipsius & nonnullorum in illa celebrium virorum, *Chironis*,
Achillis,

Achillis, *Aesculapii*, *Machaonis*, *Podalirii*, *Paeonis* aliorumque perhonorificam facit mentionem: Hinc utique in illos injuriū effemus, si eos chirurgorum numero excludere vellemus.

§. 34. Florebat itaque circa haec tempora, quem primo loco producimus, *Chiron Centaurus*, *Aesculapii*, *Achillis* aliorumque ejus temporis heroum communis Praeceptor, si *Hygino* talia commemoranti fides adhibenda. Is vero praeter medicinam *internam* excoluit quoque *externam* seu *chirurgiam*, quod inde non improbabile conficitur, quod, uti olim, ita in hunc usque diem ulcera incurabilia & ab aliis pro desperatis habita, *Chironiana* vocari soleant. Eandem ob rationem *centauream*, qua *Chiron*, cum *Herculis* hospitio exceptus illius arma tractasset & sagitta in pedem incidisset, curatus fuit, *Chironion* adpellare solent.

§. 35. Ejusdem discipulus *Achilles* similiter chirurgiae fama clarus fuit: Dicitur enim *Telephum*, Myforum Regem, cum Graecos ad Trojanam expeditionem proficiscentes prohibere vellet, ne per suas ditiones transirent, primum vulnerasse, ac deinde, cum à nullo alio curari potuerit, sinasse, emplastro nempe ex rubigine, hasta decussa: Unde vulnera & ulcera maligna, curatu difficilia in hunc usque diem
Tele-

Telephia audiunt , quae *Achillem* medicum desiderent. Herba *Achilleos*, quae vulneribus medetur , ab eo pariter denominationem suam traxisse dicitur, si *Plinio* credendum.

§. 36. Inter *Chironis* discipulos numeramus etiam *Aesculapium*, quem Graeci *Asclepium* dicerent : Unde etiam posteri hujus familiae *Asclepiadae* dicti sunt. *Polydorus Vergilius* de rerum inventoribus *Aesculapio* nostro primam *Chirurgiae* inventionem vendicare non dubitat ; Qua in re etiamsi utique à vero aberret, cum *Chironem* sese priorem habuerit Praeceptorem : Tantum tamen inde adparet, ob peritiam chirurgicam Graecis eum non fuisse ignotum. In defectu vero peccant *Celsus*, *Plato* & *Plinius*, qui omnem ejus medicinam intra solos chirurgiae limites conclusam fuisse arbitrantur : Quia, etiamsi principalius Chirurgiam excoluerit, simul tamen internam non neglexit.

§. 37. Huic *Aesculapio* duo fuere filii, *Machaon* & *Podalirius*, qui eam, quam à Patre acceperant, artem manu medendi, strenue quoque exercuerunt. Nam secundum *Homeri* testimonium commilitonibus suis in bello Trojano non in morbis internis, sed in vulneribus, ferro & medicamentis auxilium attulerunt. *Machaon* in primis peritiae

peritiae suae Chirurgicae documentum edidit, quod *Menelao* vulnera deligaverit, cruore grumoso prius expresso ac deterfo, lenientibus tandem remediis superimpositis. Eadem dexteritate à claudicatione, ictu serpentis illata liberavit etiam *Philocteten*. Ast *Podalirius* primus venaesectionis actum celebravit in duobus brachiis in filia Regis *Damaethi*, quae ex casu ab alto graviter decumbebat, quo remedio feliciter convaleuit. Eodem intuitu *Homerus* etiam *Paeonis* meminit : Unde *Aegyptios* Medicinae peritos à *Paeone* ortos celebrat.

§. 38. Memorandum hic restat, quod adhuc aliqui Graeci Scriptores de luxationibus & aliis ad rem chirurgicam spectantibus exstent *Florentiae in Bibliotheca Medicea*, uti testis ejus rei est *Ferdinandus Balamius* ; De quibus *MSTis Chirurgicis Graecis* in *Bibliotheca Magni Hetruriae Ducis* latentibus etiam loquitur *Johannes Sponius*, quem alias Antiquitatum exquisita peritia satis commendavit eruditus : In itinerario enim, quo per Italiam, Dalmatiam, Graeciam & Asiam, rara & curiosa sibi visa adnotavit, haec etiam leguntur, ubi de admirandis *Florentiae* sermonem instituit : Aliud Manuscriptum commemorabo, quod ad artem, quam profiteor, pertinet, & quod omnium per universam Europam Bibliothecarum, quantum

tum quidem novimus, unicum exstat. E
vastum volumen Graecum, continens chirur
giam antiquorum, Hippocratis, Galeni, Ascle
piadis, Bythini (Ex quo duos facit per in
terjectum comma, cum unicus tantum sit
nempe Asclepias ex Bithynia vel Prusien
sis, sicuti eruditis satis notum est) Apollonii
Archigenis, Nymphodori, Heliodori, Dioclis
Ruffi Ephesii, & Apollodori Cytiensis, in cujus
opere figurae cernuntur chartae pergamenae
inscriptae, ad modum reponendi luxatas par
tes attinentes. Hujus ultimi pariter ac Ascle
piadis, Apollonii & Dioclis aliquoties in Plini
operibus fit mentio. Archigenis etiam apud
Galenum non infrequens est nomen: Verum
integra ipsorum opera nullibi reperiuntur; By
thini autem, Nymphodori & Heliodori vix no
mina etiam nota nobis sunt. Recte vero
animadvertit Schellhammerus, Conringii pa
raphrastes in Adnotationibus ad Ejusdem in
troductionem Cap. XII. fraudi non exiguae
fore rei chirurgicae, si aeternis tenebris
tam eximium opus damnaretur, si nempe
omnia, sicuti narravit Sponius, ita sese ha
berent: Verum cursoriam & festinatam
lectionem & perlustrationem potius fefel
lisse optimum virum suspicatur. Qua in
suspensione ipsum efficaciter deinde confir
mavit Meibomius, cujus etiam in Antiquita
tum studio dexteritas abunde nota est, per
litteras

literas ipsum certiore reddendo : Istum quidem librum, cujus meminit *Sponius*, notum sibi esse, verum non in sola *Florentina*, sed etiam in *Regis Galliarum Bibliotheca* adfervari. Falsum autem esse, quod omnia illius codicis scripta sint inedita : Falsum quoque, quod auctores ibidem citati usque adeo doctis sint incogniti.

§. 39. Caeterum ex illustri hac *Asclepiadarum* familia natus est *Hippocrates*, *Cous*, *Heraclidæ* filius, medicorum, quotquot ante ipsum fuerant, facile Princeps, & primus veluti professionis nostrae stator atque conditor, qui etiam primus *chirurgicæ* excolere & scriptis publicis declarare cœpit, quam deinde successivis temporibus graece primum restitutam latinitate donavit & commentariis illustravit *Stephanus Manialdus*. Occurrunt autem inter scripta Hippocratica, quae Chirurgiam concernunt, ea, quae Tomo XII. editionis *Charterianae*, quam *Renatus Charterius*, *Vindocinensis*, medicus *Parisiensis* & *Regis Christianissimi* *Consiliarius* & *Professor Ordinarius* concinnavit, comprehenduntur, uti sunt libellus de *officina medici*, liber unus de *vulneribus capitis*, liber unus de *ulceribus*, liber unus de *fistulis*, liber unus de *fracturis*, liber unus de *articulis*, Liber unus *Hippocratis*, qui *vectiarium* inscribitur, liberque unus de *fætus mortui extractione*. §. 40.

§. 40. Ex quibus omnibus si compendiosum totius *Chirurgiae Hippocraticae* Systema concinnare placeret, mox adpariturum foret, plerasque operationes hodie usitatas nostro non fuisse ignotas. *Chirurgias fractorum & luxatorum* sic satis digne profequitur, nisi quod has ultimas non tam ex professo quam ex accidente tantum tractaverit. Quod vero *chirurgiam fractorum* attinet, ante omnia requirit *Hippocrates* κατάρσις seu membri extensionem in diversa, utpote sine qua repositio fieri nequit; Cui deinde succedit Διόρθωσις seu ossium fractorum in locum suum restitutio: Quod quo tempore fieri debeat, pariter indicavit *Hippocrates*. Scilicet aut intra tres dies priores aut post integram septimanam: Tum enim periodum inflammationis symptomatumque cum eadem conjunctorum esse praeterlapsam, adeoque nihil funesti amplius metuendum. Cui tamen *Hippocratis* adserto recentiores merito contradicunt, in contrarium allegantes, medicum non solummodo certum esse non posse, an etiam intra designatum tempus omnia symptomata recessura sint, verum etiam, quod intra illud temporis spatium extrema ossium facile corrumpi vel etiam callum contrahere queant, quo deinde casu repositio non tantum admodum diffi-

difficilis, sed & prorsus impossibilis futura esset: Quapropter non sine ratione urgent, restitutionem quovis tempore tentari posse, nisi gravia quaedam id impedian symptomata. Qua vero ratione membrum ejusmodi fractum deligandum sit, prolixè exposuit libro de fracturis. Tempus denique consolidationis pro varietate naturarum & ossium variat: Ossa namque cubiti juxta *Hippocratem* coalescunt plerumque triginta ad summum diebus; Os brachii diebus fere quadraginta firmatur. Tibiæ ossa quadraginta diebus, si recte curentur, coalescunt.

§. 41. In *chirurgia luxatorum* pariter duas requirit operationes ministras, nempe *anthitasin* seu membri luxati extensionem & *Diorthosin* seu ejusdem restitutionem. Vult autem rursus, expectandum esse *diem septimum*, antequam repositio tentetur: Quia hoc termino elapso inflammationem maximam partem evanuisse contendit: Contra quam tamen adsertionem recentiores iterum urgent, nihil impedire, quo minus vel statim post factam luxationem vel intra *tertium* ad summum *diem* repositio adornetur, nisi ob metum inflammationis enormioris dolorumque exquisitissimorum exacerbationem ab eadem desistere cogantur. Organon vero, quo in humeri
C luxa-

luxati repositione utitur *Hippocrates*, ἀμβν vocatur, cujus plenior descriptionem exhibet *Foesius* in *Oeconomia Hippocratis* sub voce ἀμβν. Reliquum adparatum, qui ad chirurgiam luxatorum requiritur, prolixè prosequutus est libro de *articulis*, & qui *mochlicus* seu *vectiarius*, i. e. de ossium per molitionem impellendorum ratione inscribitur.

§. 42. Ridiculus est modus restituendi *prolapsum ani* in pueris, quo usus est *Hippocrates*: Hic enim *procidentiam intestini recti* curaturus, puerum manibus devinctis vel alligatis suspendi jubet, & pedibus quidem sursum vergentibus, licet paucò tantum temporis intervallo. Quae curandi ratio à moribus hodiernis usque adeo aliena est, ut etiam discipulis chirurgorum risum extorqueat. Quod vero reliquas attinet circumstantias magis convenientes, quae hanc chirurgiam concernunt, eae in libro de *fistulis* pluribus legi possunt.

§. 43. *Vulnere*, praecipue *capitis*, tractationem chirurgicam speciali itidem libro prosequitur, quorsum non solummodo integumentorum capitis laesiones pertinent, sed & *fracturae cranii* ejusdemque *depressiones* versus meninges, *fissurae*, quae nonnunquam usque adeo tenues sunt, ut etiam visum subterfugiant, imò specillum elu-

eludant, ut symptomatum tandem vehementia malum sese prodere & ad interitum deducere soleat, ipsae quoque *contrafissurae*, si altera parte os cranii fissum, altera vero ictus illatus fuerit. In plerisque hisce vitiis ad *sectionem per terebram*, quae ad *trepandum* nostrum quam proxime accedit, institutam, & quidem intra triduum deveniendum esse, suadet *Hippocrates*, ut calvaria aperta vel partes cranii depressae elevari vel serum aut cruor effusus & restagnans evacuari, vel spicula ossea, meninges pungentia & vellicantia extrahi queant. Nulla interim adparet ratio, quare *Hippocrates* vix ante diem tertium sectionem & trepanationem instituendam esse suadeat, vel non statim in principio usque ad ipsas cerebri meninges calvariam perforari debere adferat, & quidem ex ficulneis hisce rationibus, partim ne membrana diutius denuadata maneat, partim vero, quod ante hoc tempus eadem haec membrana cranio arctius adhuc cohaereat & os excisum sine violentia avelli nequeat. Non adparet enim, quare meningibus per biduum ab *Hippocrate* interdictum major laesio atque corruptio ab aëris externi allapsu metuenda sit, quam diebus insequentibus; Et praeterea in gravioribus capitis percussionibus dura mater à calvaria mox faciat secessum, qui certe si

factus non fuisset, nulla etiam cruoris inter calvariam & meninges effusio vel extravasatio aut fragmentorum osseorum secessio fieri potuisset. Imo si vel maxime daretur, secessionem istam factam non fuisse, evidens tamen est, damnum istud, quod ex protractione segmenti paulo violentiore metuit *Hippocrates*, vix tantum esse, quantum ab effuso cruore metuendum, utpote qui si relinquatur, certissimam & vix evitabilem adfert perniciem.

§. 44. *Hippocrates* praeterea tentavit *extractionem foetus mortui ex utero materno* si-
ve integri si-ve frustillatim hoc modo: In-
jecto in mulierem tenui linteo & supra
mammam praecincto, caput linteo obvelan-
dum est, ne, quid facturum sit operator, vi-
deat indeque perterreatur. Si deinde foetus
in obliquum prolapsus manum pudendis
muliebribus eduxerit, eam chirurgus ad-
prehendat, & ut quam citissime foras edu-
catur, omni modo conetur: Ossibus vero
brachii excoriatis & carne sua denudatis,
articuli eximantur. Postea foetus caput fo-
ras protrusum eximendum vel integrum
vel in partes comminutum, & per costas
vel jugulum machaerium adigendum, ut sic
foetus corpus collapsum faciliorem inve-
niat exitum.

§. 45. *Lithotomiam* seu sectionem calculi
vesicae

vesicae vix ipsemet suscepisse videtur *Hippocrates*, quin potius eandem illis, qui majorem ea in operatione dexteritatem sibi adquisiverant, reliquisse; Imo Candidatis suis in *juramento* diserte prohibuisse, ne sectionem calculi susciperent. Indetamen nemini jus fasque erit concludere, chirurgiam jam tempore *Hippocratis* separatam fuisse provinciam, à medicis derelictam atque in alios, qui successu temporis κατ' ἐξοχήν chirurgi dicti sunt, translata. Observavimus enim in disputatione nostra, de mutilo Medicinae corpore resarciendo per chirurgiam & pharmaciam postliminio revocandas & nuper adhuc in citata Dissertatione de optima methodo lithotomiam administrandi idem repetimus, tantum abesse, ut *Hippocrates*, quando sectionem calculi junioribus Medicis dissuadet, medicos chirurgiae peritos dehortetur, quo minus operationes sic dictas manuarias ipsimet exerceant, ut potius eosdem talium rerum sufficienti peritia instructos summopere laudet: Atque adeo famae tantum & existimationi juniorum medicorum consulere voluisse prudentem *Senem*, ne temere & praeter necessitatem tales susciperent operationes, in quarum circumspecta administratione sufficientem nondum dexteritatem adquisivissent, quaeque cum ambiugo & ancipiti

eventu essent stipatae, qualis inprimis est *lithotomia*, sicuti plurima funesta exempla demonstrant; Adeoque consultius fore, si aliis, talibus in negotiis expeditioribus, ea res potius relinqueretur. Quoad reliquas vero operationes certissimum est, ipsum *Hippocratem* manibus suis easdem exercuisse, sicuti ex libris ejus de *officina medici*, de *fracturis*, de *articulis*, de *vulneribus capitis* &c. patet.

§. 46. Chirurgiam *Trichiasios* sequentem in modum suscepit: Pilos in palpebris enascentes (*τρίχασιν* vocant) curaveris, si subiectum acui foramen filum trahenti, in superiore palpebrae parte acuminata & tensa perpunctione facta deorsum transmiseris, aliudque sub hoc interiore parte trajecteris, fila extensa confueris & deligaveris, quoad decidant: Ac si haec quidem sufficiant, bene se res habet; Alioquin si quid deficiat, rursus eadem facienda esse praecipit.

§. 47. *Ustionis* actum celebratissimum habuit in universa sua praxi chirurgica; Unde ad ignem, reliquis omnibus frustra adhibitis, in casibus desperatissimis tanquam ad sacram quandam anchoram confugere non dubitavit; Nempe in diuturnis atque vehementibus doloribus capitis, nec non in iis, quibus pulmones sunt inflammati,

mati, non minus quoque in sputo sanguinis, priusquam scilicet ad sputum puris ventum sit: Similiter in hepate indurato vel inflammato, item in liene tumefacto his verbis: *Si ab his (de quibus antea dixerat) non melius habeat, splenem fungis inurito decem magnis crustis inustis, cum maximus fuerit splen & maxime elevatus.* Itidem ad articulos, qui ob multam humiditatem vel dolent vel luxantur, speciatim in dolore coxendicum Lib. VII. aph. 60. ita inquit: *Quibuscunque à coxendicum dolore molestatis diuturno excidit costa, iis crus tabescit & claudicant, si non urantur.*

§. 48. Neque vero tantopere mirandum est, Hippocrati crudelem hanc chirurgiam usque adeo solemnem & familiarem extitisse, cum antiquissimis jam populis usitatissima fuerit, sicuti superius jam monuimus. Ipsemet de *Scythis* narrat, quod multis in partibus corporis uri soleant, ut naturale temperamentum hoc artificio emendetur. Ita etiam *Wilhelmus ten Rhyne* meminit, *Sinensibus* atque *Japonibus* à longissimo retro tempore in usu fuisse *moxam Japonicam*, quam adurant, atque ita sine magnis & exquisitis doloribus ab arthritide liberant aegrotantes.

§. 49. In *empyemate pectoris* ad *paracanthesein* similiterque in *hydrope abdominis* ad

eandem operationem descendebat : Cum enim observaret, ex medicamentis aut reliqua victus ratione auxilium non sentire aegrotantes, nec ventrem emolliiri, sectione facta aquam educebat, eamque vel juxta umbilicum vel retro juxta ilia adornabat, cum tristi tamen prognostico, paucos inde evasisse. Provide tamen monet alibi, ne operatio differatur, sed ad eam quanto citius accedatur, antequam malum majora capiat incrementa, cavendo simul, ne confertim aqua evacuetur ; Id enim sine interitu aegrotantis certissimo fieri non posse.

§. 50. Similem chirurgiam suscipit, si vel in scroto vel in femoribus ac tibiis talis *oedematosus tumor* fuerit exortus, peracuto nempe scalpello multisque ac crebris vulnusculis partes istas pertundendo ; quibus factis sanitatem mox promittit. Imo & in hydrope pectoris ad *paracenthesin* descendere ausus est, & locum quidem, in quo sectio instituenda, ita invenire docet : Si ad latus intumescat thorax, mox indicatur, qua parte secandum sit? Quod si vero hoc modo non indicetur, multa calida locum humeris comprehensis concutere, & quo nam in latere magis fluctuet, auscultare jubet ; Quod cum intellexerit medicus, tertiam ab ultima costam ad os usque lecare, deinde terebra acuta ulterius perforare,

rare, cumque perforata fuerit, paucam aquam educere deberet operator; Qua educta penicillum ex lino crudo in vulnus immitteret, & molli spongia superimposita deinde, ne penicillus decideret, deligaret.

§. 51. *Venaesectionem* consideravit tanquam magnum ac vere heroicum remedium in variis fonticis adfectibus, eamque non solummodo commendavit scopo *praeservatorio*, sed & *derivatorio* ac *revulsorio*: Hinc iis, qui posteriore capitis parte dolent, in fronte incisam venam prodesse enunciat: Similiter venae sectionem tanquam valde proficuum expertus est in facilitando partu; Ut proinde non adpareat, quare tantopere abhoreat à venaesectione eamque dissuadeat mulieri in utero genti, & quidem metu abortus, praesertim si grandior fuerit foetus: Revera enim citra solidam rationem scrupulosior hic fuit *Hippocrates*; quia quotidiana experientia contrarium hodie Practicis innotuit, quippe quae constanter testatur, eam insignem potius gravidis utilitatem conferre, imo praesentissimum esse abortionis alias forte secuturae praesidium. Caeterum secuit *Hippocrates* non solummodo venas in cruribus pro conceptione, sed & pone aures, in malleolis exterioribus, in poplite multisque aliis in locis.

§. 52. Ipsa quoque cucurbitularum & scopo quidem tam *revulsorio* quam *derivatorio* administrandarum adplicatio non ignota fuit *Hippocrati* : Huc enim potissimum digitum intendit, quando mulieri menstrua sistere volens cucurbitulam quam maximam ad mammas adplicare jubet. Easdem ad uterum adponendas commendat quoque mulierculis concipere volentibus, & ad coxam, si uteri extra pudenda post partum difficilem procidant & scroti instar penduli sint, dolorque imum ventrem, lumbos & inguinaprehendat, & in genere usum earundem satis declarat *libro de medico*.

§. 53. Suscepit denique *Hippocrates gurgulionis inflammati & corrupti rescissionem*. Columellam quoque uteris vel pudendis muliebribus innatam praescindere jubet. *Polypinarium* chirurgiam, quando nempe ex mediis narium cartilaginibus veluti curculio dependet, vocemque obscuram & interdormiendum stertorem facit, ita adgressus est: Spongiam rotundam concisam & in orbem veluti spiram contortam, lino Aegyptio convolvebat duramque reddebat, & ea quidem magnitudine, quae naribus sit adaptata, spongiam deinde quadruplici filo lineo, quod cubitali sit longitudine unumquoedque, deligavit. Ea porro in
unum

unum principium coacta, sumptaque tenui virga stannea, quae altera parte acus foramen habeat, virgam acuta sui parte in os transmisit, & transmissio per acus foramen filo lineo, eam adprehensam trahebat, donec filorum principium adprehenderet. Deinde specillo ad ungulae similitudinem bisulco curculioni subdito obnixe trahebat, donec polypum eduxerit: Cumque eundem extraxisset, & sanguis fluere desisset, siccum linamentum specillo convolutum immittebat, & de caetero aeris flore cum melle fervefacto linamentum illitum in nares imposuit. Ulcere jam percurato plumbum ita efformatum, ut ad ulcus peringat, melle illitum, donec convalescat, opposuit.

§. 54. De *restitutione fractorum ac luxatorum* superius jam diximus. Hic tantum paucis adhuc repetimus, *Διαναγκασμὸν* specialiter *Hippocrati* vocatum fuisse violentam alicujus membri restitutionem per *instrumentum coactorium*, quo fit reductio spinæ perversæ, quam tamen chirurgiam latius descriptam legere licet in *libro de arte*.

§. 55. Talis propemodum fuit *Chirurgiae Hippocraticae* facies, quoad partem ejus *Organicam* seu *operatoriam*; Non tamen propterea existimandum est, quasi *pharmaceuticam* seu *medicamentariam* penitus neglexe-

glexerit, imo potius adfectuum externorum, ex pharmacia opem postulantium, historiam, licet non omnibus numeris absolutam, aequè tradidit. Egit enim de abscessibus seu apostematibus, de cancro oris, faciei, mammarum & uteri, de carbunculo, carie ossium, sugillatione, fistula, gangraena, oedemate, parotidibus, ulcere &c. Quae omnia prolixius hic prosequi propositum nostrum non patitur.

§. 56. Pergimus potius ad systema Chirurgicum *Galen*i, quippe qui sexcentis annis post *Hippocratem* vixit, & quicquid obscurum in scriptis ejus occurrebat, illustravit & feliciter interpretatus est. Prius vero, quam hoc faciamus, de Chirurgia *Cornelii Celsi*, qui centum circiter & quinquaginta annis ante *Galenum* vixit, paucula praemittenda sunt. *Aurelius Cornelius Celsus* ex antiquis, qui de chirurgia latine scripserunt, ferme solus superest, & temporibus *Tiberii*, *Caligulae*, *Claudii* atque *Neronis*, Imperatorum Romanorum vixit. De re medica Libros VIII. scripsit, in quibus multa etiam chirurgica comprehenduntur, v. g. de vulneribus eorumque curatione, de variis ulceribus, & abscessibus, scabie, impetigine, vitiligine, de adfectibus aurium, narium, dentium, de tonsillis & uvula, cancro oris, parotidibus, de ulceribus oris
atque

atque gingivarum , de ossibus fractis luxa-
tisque , nec non aliis Chirurgiam concer-
nentibus rebus.

§. 57. Caeterum à *Celfo* suam quoque
denominationem trahit *lithotomiae* admini-
stratio, quam *minimi adparatus*, alias *Celsi-
sticam* vel *Guidonianam* vocant, quae sine
multorum pretiosorum instrumentorum
adparatu suscipitur , solo nempe cultello
ancipiti & lapidillo seu unco cochleari for-
mi, hunc in modum : Chirurgus seu ope-
rator unum vel duos anteriores sinistrae
manus digitos oleo inunctos ano immittit,
iisque ad vesicam reclinatis calculum ad
cervicem illius dirigit , deinde adductum
perinaeo calculum digitis in ano relictis
firmat, & super calculo in perinaeo, latere
alterutro , cultro biseco incisionem facit,
moli calculi proportionatam & à podice
quam remotam : Per quod vulnus calcu-
lus, si fuerit minor, digitorum ope protru-
di & foras ejici potest : Si vero major ex-
stiterit , lapidillo demum extrahendus est.
Notandum tamen, quod hic modus *lithe-
tomiam* administrandi plerisque recentio-
ribus nimis suspectus esse videatur, qua de
re tamen jam non est locus agendi.

§. 58. Habuit insuper *Celsus* in usu sin-
gularem *Gastroraphiae* rationem, quam *Cru-
ciatam* vel *Celsisticam* vocant , ejus haec
esse

esse ratio traditur: Instruuntur nempe ambo unius fili extrema acubus, quarum alteram dextra, alteram sinistra manu teneat chirurgus, ita ut illa labii sinistri peritoneum, musculum & cutem (ab intra scilicet ad extra) haec vero seu sinistra, neglecto peritoneo, labium oppositum exacte è regione prioris puncti (pariter ab intra) perforet. Postea permutatis acubus, ut dextra fiat sinistra, simili modo perforet utrumque labium, attendendo, ut in latere illo, quo primum perfodiebatur peritoneum, hoc nunc relinquatur, atque futura pro rei exigentia repetatur. Si vero *Celsum* ipsum consulere velimus, deprehendemus, hunc modum consuendi abdomen à Chirurgia ipsius multum differre, utpote qui non peritoneum musculis, sed potius peritoneum separatim, & hinc demum labia musculorum & cutis seorsim consuebat.

§. 59. Reliqua *Chirurgiae Celsisticae* momenta suo loco relinquimus; Id vero silentio praetereundum non est, quod *Celsus* in suis scriptis non paucorum mentionem faciat, qui in arte chirurgica non levem sibi famam temporibus *Ante-Celsisticis* comparaverunt, v. g. *Ammonii* cujusdam, qui in Chirurgia quaedam invenit, duorum *Apolloniorum*, qui pariter in arte chirurgica nova quaedam detexerunt. Idem inter insignes

ignes chirurgiae Professores Romae retulit quoque *Evelpistum*, qui paulo ante ipsius tempora disciplinam chirurgicam locupletavit. *Evelpidem* laudat idem tanquam insignem chirurgum & Medicum ocularium. Meminit & alterius, cui nomen erat *Memigmenonis*, cujus compositionem quoque adducit. Similiter *Gorgias* quidam, medicus celebris in chirurgia quaedam, *Celsi* testimonio, invenit. His adjungendus *Hieron*, quem pariter, credit *Celsus*, multa in chirurgia reperisse. *Meges* itidem, insignis chirurgiae Professor, ex sententia *Celsi*, ad locupletandam hanc artem multum contulit, uti & *Tryphon*, qui Romae artem chirurgicam professus est eidemque non levia dedit incrementa, quibus etiam jungendus *Sostratus*, *Ammonius Alexandrinus* multique alii.

§. 60. Ex his memorari in primis adhuc meretur *Heracledes*, Tarentinus, qui secundum testimonium *Celsi* aliquanto post *Apolonium* & *Glauciam* floruisse & ante natum Christum 184. annis vixisse dicitur. Additus alioquin fuit sectae empiricorum & superstes nobis mansit ejus fragmentum, ad superexcrecentes carnes in ulceribus aurium, quod apud *Actium Amidenum* *Tetrabibl. II, Serm. 2. cap. 84.* exstat.

§. 61. Nunc vero nihil obstat amplius, quo

quo minus ad systema Chirurgicum *Galen*i, inoffenso pede progrediamur, quippe qui pleraque *Hippocratis* chirurgica commentariis suis illustravit: Poterimus autem ipsum tanto confidentius Chirurgorum classi accensere, quia non solum egregiam artis chirurgicae habuit scientiam, verum etiam ipsa praxi (quod nostra tempestate rarissimum est) eandem exercere solitus est; Quandoquidem Romae non tantum venam secuit & vulnera deligavit, sed & fracturas direxit omniaque ea fecit, quae chirurgica praxis ab artifice requirit. Testatur insuper *Galenus* de semetipso, quod Juvenis adhuc, annos 28. natus, cum ex Alexandria, schola medica tum temporis celeberrima, in patriam reversus esset, curationem vulnerum nervorum invenerit, & rumore hinc ad Pontificem civitatis adlato, ipsi adhuc Juveni 29. annorum curatio gladiatorum tradita fuerit: Unde aliquot annorum decursu (reliqui enim Pontifices gladiatorum curationem similiter ejus fidei commiserant) tantam sibi dexteritatem adquisiverit, ut ipsi ne quidem unus amplius ex vulnere nervorum vel alio quodam mortuus fuerit.

§. 62. Ante omnia requirit in chirurgo artem suam rite exculturo, ut *anatomiae sit peritus*: Hinc redarguit subinde inscitiam chirurgorum.

chirurgorum propter ignorantiam anatomiae inprimis peccantium & *Libro III. administrationum Anatomicarum* aliquem introducit, qui, etiamsi haud parvae in chirurgia existimationis haberetur, inscitia tamen partium interiorum manum perreptantium, cum aliquando brachialis sideratione laborantis os excinderet, interiorum manum sensus expertem reddiderit. Ipse vero *Galenus*, cum alteri non multo ante circa eundem locum excisionem molienti adesset, indicans quippe sedem, qua primum tendo, qui nudam manus regionem subit, dilatescere incipit, cum admiratione, ac ipsum divideret, observavit, illum qui-tem, qui sic curabatur, sensu destitutum non fuisse.

§. 63. Rem ipsam, nempe *chirurgiam*, describit esse *intrepidarum manuum cum experientia celerem motum vel actionem in medicina per manus artificiosam, convenientis finis impotem*. Quae siue definitio siue descriptio tolerari utcunque potest, si de parte chirurgiae organica seu operatoria sermo fuerit.

§. 64. *Operationes chirurgiae generales*, quae *specialium* veluti fundamentum sunt, quas esse insinuat, nempe *compositionem*, quam *synthesin* alias vocant, & *divisionem*, quam vulgo *diaeresin* adpellant artifices.

Compositionem docet multas iterum species alias sub se complecti, nempe ossium fracturorum conjunctionem atque deligaturam, repositionem luxatorum, restitutionem prolapsorum, v. g. intestinorum, uteri &c. gastroraphiam, curtorum in naribus, auribus labiisque adductionem. Similiter quoque divisionem alias quoque species sub sese comprehendere adstruit, quorum in primis angeologiam, excisionem, adustionem, limationem, rasionem, ferrationem, abscessuum apertionem, terebrationem &c. refert.

§. 65. Non subsistit vero solummodo in generalibus, sed etiam ad multas operationes particulares progreditur, quas etiam pro genio temporum, in quibus vivebat sic satis congrue describit: Cujus quidem rei ex multis pauca tantum specimina exhibebimus. In gravioribus calvariae, (ubi ab operationibus capitis ordiamur) laesionibus & fracturis ad meninges usque penetrantibus, facta in primis cruoris effusione commendavit usum *terebellae*, quam *trepans* hodie vocant; Et quamvis parum tutam esse hanc administrandi rationem existimet, propterea quod, qui illam audacius tractant, duram membranam seu meningem, quae cranio substernitur, non raro violent; Quae fortassis ratio fuit, quare ipse

posmet eandem nunquam adgressus fuerit: Non dissimulat tamen, se istam curandi rationem actu adgressurum & experturum fuisse, si diutius in Asia permansisset. Ast Romae sequendum fuisse morem civitatis, ubi maxima eorum operum pars iis permissa est, quos *secundum eminentiam* Chirurgos appellant. Unde patet, timidiorum ad hoc in administranda trepanatione extitisse *Galenum*, quod etiam tantopere mirandum non est, cum nostris temporibus exquisitior huius instrumenti elaboratio & innocuus ejusdem usus ab artificibus per longiore experientiam magis confirmatus sit.

§. 66. Tradidit etiam *Galenus* chirurgiam *Aegylopi* vel *Anchylopi*, quo nomine intelligit abscessum ad angulum oculi, qui raribus propior est, pus continentem, quod rumpens aut os exedit aut ad angulum ut ad nares usque destillat. Curationem suscipit ferramentis candentibus, quibus *aegylopi* ad os usque adurit; Simulamen monet, nonnullos ferramentorum candentium loco os terebra potius perforare.

§. 67. Praeterea recensuit multos oculorum adfectus chirurgiam postulantes, v. g. chirurgiam pterygii oculorum, glaucomatis, staphylomatis, procidentiae, strabismi,

hippi, chemoseos, trichiaeseos, lagophthalmi, ectropii, chalazii, encanthidis, suffusionis, ptiloseos. Loquutus etiam est de sarcomate, polypo & ozaena narium, nec non luxationem maxillae inferioris eidemque convenientem chirurgiam descripsit, columellae relaxationem, cynanchen & paracynanchen.

§. 68. In graviore abdominis vulneratione cum intestini vel omenti procidentia conjuncta vehementer redarguit *Thessalus* cum sequacibus suis, quod ignoraverint, quid faciendum chirurgus tali in casu incumbat? An consuendum necne? Quae ratione consuendum? Talia enim intelligi non posse monet, nisi ex dissectionis ratione omnium, quae in abdomine continentur, partium natura addiscatur; *Thessalus* enim anatomiam omnem fusque deque habuit. Duas igitur esse curandorum talium vulnerum indicationes, primam nempe, ut, quod p. n. prolapsum est, illico in locum suum reponatur, quia alias inflatur & in tumorem adsurgit, quo ipso deinde restitutio difficilior redditur, ut per angustius foramen intrudi nequeat. Secunda juxta *Galenum* indicatio est, ut vulnus conservetur, sicque ulterior prolapsus praepediatur: Quid enim juvat reposuisse partem prolapsam, nisi futura ulterior prolapsus praepediatur?

§. 69. *Gastroraphiae* seu confuendi abdominis hanc ineundam esse rationem praecipit : Nempe acum cum filo robusto simulque incerato per labii alterutrius cutem & musculos (intacto tamen peritoneo) trajiciendam, hinc per labii oppositi peritoneum, musculos & cutem, labiisque ad sese mutuo adductis filum nodo firmandum : Mox deinde spatio exiliore interjecto iterum labium primo perforatum ab extra versus intra perforandum, ita tamen, ut simul peritoneum, quod antea intactum fuerat relictum, filo comprehendatur, & hinc per oppositum labium ab intra versus extra, peritoneum negligendo, acum trajiciendam, filumque iterum contrahendum, idque totidem à Chirurgo punctis repetendum, peritoneum scilicet modo perforando modo liberum relinquendo, quot adducendis ad se mutuo labiis sufficere videbuntur.

§. 70. *Herniis* solos homines & simias expositas esse docet, cujus rei rationem in situ illo erecto atque perpendiculari, quo homines incedunt, procul dubio quaesivit. Descripsit insuper varias earundem species, *omphalon*, *bronchocelen*, *epiplo-omphalon*, seu omenti in umbilicum decursum, *hydromphalon*, *sarcomphalon*, *pneumomphalon* : Similiter & in scroto observavit *hydroce-*

len, enterocelen, hydrenterocelen, cyrsocelen, porocelen, epiplocelen & entero-epiplocelen. Fecit vero etiam mentionem *paracenteseo*, quo nomine intellexit punctiōem hydro-
picorum sive in abdomine sive in scroto quando nempe hae partes pro evacuati-
one feri ibidem restagnantis perforantur.

§. 71. *Chirurgiam luxatorum fractorum* quae satis etiam adcurate tradidit. In luxatione ossium tres distinguit species, nempe (1) *luxationem seu lapsum*, qui est ossium quae per articulum vel coagmentationem moventur, delatio extra naturam. (2) *Exarticulationem seu eluxationem*, quae est Ossis secundum naturam sese habentis in alienum naturae locum ex profunda cavitate egressio. (3) *Dearticulationem seu deluxationem*, quae est ossis evariatio, seu delatio à naturali loco ad eum, qui est praeter naturam. Deinde vero exponit etiam variarum luxationum per singulas corporis partes evenientium, speciatim ossis humeri, vertebrarum spinae, femoris, genu, tali manus, digitorum &c. speciales directiones, à genere semper ad *speciem* descendendo.

§. 72. Eodem modo veram curandarum fracturarum methodum in ossibus exposuit, quam in mutua eorundem unione dicit consistere; Qui proinde scopus, ut eo
faci.

facilius obtineatur, secundum *Galenum* necessarium est (1) ut, cum ossis fracti partes è directo non jaceant, in directum agantur & extendantur, nempe vel manibus ipsis, si parvum fuerit membrum, vel vinculis circumpositis vel plane mediantibus instrumentis, quam operationem alias *ἀντίτασιν* vocant operatores. (2) Ut membro fracto abunde retracto, nulloque amplius metu, ne in adducendo ossa sese mutuo tangant, superstita, in directum opponatur, & mutua commissio permittatur: Tandemque deligatura commoda ossa recens commissamuniantur & ad quietem reponantur, ita tamen, ut secundum auctoris nostri consilium *ligatura* nec nimis *laxa* nec nimis *arcta* sit, cum *haec* dolorem excitet, *illa* vero ossa moveri permittat. Reliquas deligationum regulas, earumque varietatem, quam diversa partium adfectarum indoles requirere videtur, abunde variis in locis explicuit.

§. 73. Neque vero solum ita in genere Chirurgum instruxit, quid in fracturis ossium faciendum ipsi incumbat, sed & varias earundem differentias, diversosque fracturarum per singulas corporis partes contingentium modos exposuit, v. g. quid facere oporteat chirurgum, si fracturae cum vulnere constiterint, qualis deligationum sin-

gulis convenientium sit œconomia? Quales competentium organorum formae, usus & adplicatio? Quomodo fracturae sint tractandae, si cum ulcere sint conjunctae? Qua ratione ex fracturis ossa sint eximenda? Quae sit ratio fracturarum sine ulcere, quaeque illis idonea chirurgia competat? Quot denique operationes in curatione fracturarum adhibendae sint? &c.

§. 74. *Arteriotomia* quamobrem *Galeno* suspecta fuerit, & hinc a missione sanguinis per arterias quodammodo abhorruerit, ipsemet exponit: Quia nempe in sua praxi adnotavit, quosdam ab arteria interiore in cubito venae subjecta, secta interiisse, nonnullos vero ob vinculum circumpositum, medicis eruptionem sanguinis sistere volentibus, in gangraenam incidisse, alios plane aneurisma inde contraxisse, ex quo tandem mortui sint.

§. 75. *Hirudinibus* vero atque *cucurbitulis* eo majorem adscripsit efficaciam in certis quibusdam adfectibus: Ita enim inquit: *Incipientes aut etiam vigentes capitis gravitates & dolores à plenitudine per cucurbitulam in occipite positam vel solam vel cum scarificationibus juvat: Verum totum corpus antea vacuatum esse oportet. Nam & scarificationis ingentem usum agnovit hisce verbis: Quae ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem te-*
nuent

quæ coacervare solent; quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus maxime juvantur. Et paulo post; Carnosis vero & candidis parvae insunt venae, quibus malleolos scarificare quam venam secare praestiterit, quippe cum hae parvas in cruribus venas habeant.

§. 76. Denique Galenus noster sollicitus etiam fuit de extirpandis Verrucis, in superficie cutis hinc inde emergentibus, & quidem per excisionem radicatam, verrucam prius circumfodiendo, deinde vero volfella adprehendendo & exscindendo; ita enim inquit Galenus: Posset quis etiam scalpro myrtaceo, ut & vocato σκολοπομαχαίρῳ, si manibus exercitatus fuerit, exscindere illas, cum propriam habeant circumscriptionem, qua dissepescantur à cute. Probatur vero eidem eodem loco modus extirpandi verrucas per evulsionem, sive ore fiat ejusque fuctu sive manu: De hac enim evulsionis ratione ita scribit Galenus: Numer quidam Romae excogitavit medicinam, quae ore fit, verrucarum tam simpliciter dictarum quam pensilium: Primum enim eo modo ori adpositis, quo sugentes solent, & attrahebat & quasi vecte emoliebatur, postea impressis prioribus dentibus, adprehendens totas evomebat.

§. 77. Taceo chirurgiam aneurisimatum,

D §

sectio.

sectionem atretarum, chirurgiam atheromatum & steatomatum, depositionem cataractae, chirurgiam polypi & ozaenae, varicum in cruribus, variorum uteri adfectuum chirurgiam postulantium, farcoscos nempe, carcinomatis, scirrhi, abscessuum &c. convenientem tractationem, procidentiae Uteri sive verae sive spuriae, apostematum apertionis chirurgiam aliasque plures, quas secundum primarias suas circumstantias hinc inde describit, in quibus tamen hac vice recensendis non placet esse prolixioribus. Verbo tantum meminimus adhuc carcinomatum mammarum vel praecidendorum vel ferramentis non admodum candentibus vel ignitis perurendorum; Ubi tamen monet *Galenus*, esse quosdam, qui ferramentis ignitis simul secantibus & adurentibus utantur. Suscepit vero etiam, quod oblivisci non decet, curationem nervorum tam punctim quam caesim vulneratorum, uti & nervorum contusorum: Sicuti etiam *decurtatorum chirurgiam* nobis reliquit, eorum nempe, quae in labiis, narium alis & auribus deficiunt, artificialem restitutionem.

§. 78. Non vero solummodo tractavit *Galenus* partem chirurgiae operatoriam, verum etiam medico-pharmaceuticam. Egit enim de vulneribus v. g. & ulceribus, tam
in

in *genere* quam in *specie*, uti & de tumoribus. *Ulcerum* curationem prosequutus est per singulas corporis partes tam internas quam externas, prout nempe occurrunt in auribus, oculis, faucibus & paristhmiis, in pectore, pulmonibus, aspera arteria, in ventriculo, intestinis, vesica urinaria, renibus & tibiis. Adnotavit insuper, chironianorum & telephiorum ulcerum supervacaneam quidem esse adpellationem; Ipsemet tamen ulcerum dysepuloticorum, cacoëthicorum, rebellium ac desperatorum, depaſcentium, cancroforum ac phagadaenicorum non infrequentem mentionem injicit. Regula insuper, quam de ulceribus ponit, omni exceptione major est: Nempe *ab interioribus versus exteriora moveri, bonum esse, è contra, malum.*

§. 79. Abscessum dixit esse partium ex phlegmone in pus transmutationem, eumque variis modis generari, nempe vel per effluxionem & decubitum, vel per transmissionem humorum à partibus robustioribus ad imbecilliores; Negligentius vero tractatos ejusmodi abscessus degenerare in sinus, neque partibus tantum solidescentibus mollioribus sed & solidis ipsisque offibus accidere. Tradidit vero etiam curationem ambustionum, anthracum seu carbonum, bubonum, paroti dum, strumarum, aphtha-

aphtharum, ulcerum cancroforum ipso-
rumque cancrorum tam occultorum quam
exulceratorum, scirrhi, erysipelatis, rhaga-
dum seu fissurarum, œdematis, gingivarum
denigratarum, putridarum, sanguinolenta-
rum seu sanguinem facile fundentium, exe-
sarum & facile labantium, & in quibus car-
nes peregrinae facile excrescunt, syringae
seu fistulae, teredinis seu pertusionis ossis
ex corruptione, rimarum & scissurarum in
labiis, exulcerationum oris interiorum, ab-
scessuum, tonsillarum, gangliorum, ecchy-
moseos, tophorum &c. Denique non ne-
glexit etiam variarum defœdationum cu-
tanearum, scabiei, herpetis, lichenum &c.
convenientem curationem, quae omnia ta-
men prolixius hic prosequi non attinet.

§. 80. Caeterum *Plinius* in sua historia
animalium tanquam famosum Chirurgum
introducitur *Archagatum*, Peloponnensem,
Iysaniae filium, cujus aetatem nonnulli ul-
tra *Galen*i tempora extendunt, quique pri-
mus ex medicis Romam venerit, cum ha-
ctenus urbs amplissima iisdem caruerit.
Fuit autem hic *Archagatus*, *Plinio* ita refe-
rente, secundum eminentiam vocatus *vul-*
nerarius ejusque adventus civibus Romanis
initio mirifice gratus extitit: Mox vero à
saevitia secandi urendique transiit nomen
in carnificem, & in taedium ars omnesque
medici.

medici. Quicquid vero horum sit, illud ad minimum clare inde elucescit, chirurgiam magis quam medicinam internam tractasse *Archagatum*.

§. 81. Citatur etiam à *Galeno Archigenes* quidam, *Apameus*, *Agathini* discipulus, medicus sui temporis celebris & *Philippi*, Regis Syriae archiater. Scripsit jam ante *Galenum* de locis adfectis, sed ejus scripta ad nostram usque aetatem non pervenerunt. Occurrunt tamen varia fragmenta apud *Aetium Amidenum*, ex quibus patet, chirurgiam quidem organicam ipsum non attigisse, multorum tamen adfectuum particularium curationem tradidisse, nempe de abscessu hepatis ejusque exulceratione, de cancriis mammarum, de abscessu uteri, ejusque exulceratione & cancro, de suppuratis pectore, de lepra & elephantiasi &c. Scripsit vero etiam de dropace & picatione & synapismo. Floruit secundum *Juven* in *Chronologia Medica* A. C. 108. sub Imperatore *Trajano*, aut secundum *Renatum Moreau* A. C. 120. sub Imperatore *Hadriano*.

§. 82. Similiter *Aretaeus*, Cappadox, *Galeni* aetatem transcendere & ad seculi primi post Christum natum scriptores referendus esse videtur. Hic *Aretaeus*, quem *Juvenius Paulus Crassus*, Patavinus, latine interpret-

pre-

pretatus est, sicuti & *Ruffum Ephesium*, vixit temporibus *Strabonis* & *Gregorii Nazianzeni* sub *Caesare Augusto*, estque *Galeno* sine dubio antiquior, etiamsi hic nullam ejus mentionem faciat, cum tamen alios multos veteres medicos commemoraverit. Scripsit lingua *Jonica* & *Hippocraticam* dicendi *rationem*, nempe brevitatem cum gravitate quadam conjunctam aemulatus est. Multum certe in vetusto hoc auctore edendo praestitit interpretes, quia cariosus fere redditus veterrimus scriptor, vulneribus multis confossus in manus ejus incidit: Hinc exemplaribus pluribus collectis deficientia restituit, depravata castigavit & confusa in ordinem redegit. In libro primo de causis & signis morborum acutorum haec deprehendo ad chirurgiam pertinentia, nempe caput septimum de angina, octavum de adfectibus columellae, nonumque de ulceribus columellae. In libro vero primo de causis & notis diuturnorum adfectuum occurrit caput nonum de suppuratione in pectore, & decimum de vomica pulmonis. In libro secundo, capite ultimo agitur de elephantiasi. Eodem ordine tractat etiam de morborum tam externorum quam internorum curatione, & libro quidem primo de curatione morborum acutorum capite septimo de cura.

curatione anginae & octavo de medicatio-
ne vitiorum columellae. Ast libro primo
de curatione morborum diuturnorum &
capite quidem nono prosequitur curatio-
nem purulentorum, decimo curationem
abscessuum pulmonis, decimo tertio cura-
tionem ulceris jecoris & effusionis puris.
Libro vero secundo, capite tertio calculo-
rum & ulcerum in renibus, ultimo vero
elephantiasios curatio traditur.

§. 83. Galeni contemporaneus fuit *Sora-
nus*, Ephesius, methodicae Sectae conditor,
qui posteaquam Alexandriae aliquamdiu
commoratus fuerat, Romam tandem sese
contulit, *Trajano* & *Adriano* ad clavum Im-
perii Romani sedentibus. Inter fragmen-
ta ejus, quae hodieque restant, reperitur
etiam tractatulus de fasciis, qui ad nostrum
argumentum spectat. Ast *Gaelius Aurelianus*,
Sorani epitomator, quem propterea *lati-
num Soranum* vulgo adpellitant, ipsemet
quidem chirurgica non tractavit, interim
tamen *Socratis* cujusdam meminit, qui chi-
rurgus professione fuerit.

§. 84. Reliqui tam Graeci quam latini
scriptores & artis medicae veluti principes,
qui post *Hippocratem* & *Galenum* vixerunt,
sunt ex Graecis *Rassus Ephesius*, *Oribasius*,
Paulus Aegineta, *Aetius*, *Alexander Trallia-
nus*, *Actuarius*, *Nicolaus Myrepsus* & alii; Ex
latinis

latinis vero *Scribonius Largus* & *Marcellus Empiricus*, una cum aliis, quorum unius nomen ignoratur ; qui omnes junctim una cum *Aretaeo* prodire studio *Henrici Stephani* Parisiis anno 1567. duobus voluminibus in folio.

§. 85. Circa aetatem *Tiberii*, Caesaris Romanorum floruit *Scribonius Largus*, Empiricus, qui librum reliquit de compositione medicamentorum, inter quae non pauca leguntur, tam quae nomen antiquorum quorundam Chirurgorum prae se ferunt, quam etiam, quae certis adfectuum generibus dicata & consecrata sunt, sicuti hoc nomine potissimum referri merentur medicamenta ad sordida ulcera & crustas, quos *εσχαλας* Graeci vocant, item ad carbunculos, pustulas, aspritudinem palpebrarum recentem, ad tumorem & exulcerationem aurium, aliud ad carnem in foramine aurium excrecentem, ad parotidas, ad ulcera in naribus, ad cancrum in ore, ad faucium & uvulae tumorem, ad suppurationem faucium, ad anginam & strumas, ad duritiem mammarum muliebrium, ad tumorem & exulcerationem vesicae. Porro emplastrum viride *Triphonis* chirurgi ad fracturam ossium in capite, item emplastrum viride ad vulnera recentia & emplastrum *Traseae* ad eadem, emplastrum viride *Gliconis*

nis chirurgi ad omnia corporis vitia miricum, emplastrum nigrum *Traseae*, emplastrum nigrum *Aristi* chirurgi, emplastrum album *Dionysi* chirurgi, emplastrum album *Evelpisti* chirurgi, empl. album ad cicatricem ducendam *Pacchii Antiochi* ad periones, ad combusta & ulcera, quae caethica dicuntur, & plures aliae compositiones, quas brevitatis studio praetereo.

§. 86. Sub finem seculi primi & initium secundi, imperante *Trajano*, celebris fuit *Aulus Ephesus*, quem *Junius Paulus Crassus* latine interpretatus est, non integrum tamen tractatum, sed librum primum tantum; Duo enim reliqui ab aliis versi sunt. *Vixit Trajani & Adriani*, Romanorum Caesarum temporibus, Ephesi, Joniae totius urbis celeberrima & minoris Asiae metropolis, ubi etiam natus est; Unde communiter *Aphesus* dicitur. De vesicae renumque adfectibus brevem libellum scripsit, in quo, quae chirurgiam respiciunt, quaedam reperiuntur, & quidem capite secundo & tertio de inflammatione renum ejusdemque curatione, capite quinto de venae sectione, octavo de suppurationum & inflammationum sanatione, nono de diureticis, quae obcessus frangunt, decimo de iis, quae moriendo ulcera detergunt & undecimo de

E

cata.

cataplasmatibus, quae ulceribus putrescentibus proficua sunt.

§. 87. Seculo quarto innotuit inprimis *Oribasius*, pariter medicus Graecus, qui post CHRISTUM natum anno 265. claruit, & incomparabili, qua gaudebat, doctrina tantam sibi existimationem peperit, ut ferme idem, quod primi medicinae inventores, fatum subierit, nempe in DEOrum numerum referri meruerit. Reliquit nobis duos libellos, ad nostrum argumentum proxime spectantes, alterum de *Machinamentis ex Heliodoro*, quem *Vidus Vidius* interpretatus est, alterum vero de *laqueis ex Heraclide*, quem idem *Vidus Vidius* in sermonem latinum transtulit, ambo autem suis figuris exquisite illustrati sunt. Jussu Imperatoris *Juliani* universam *medicinam Galenicam*, nimis quippe diffusam, in compendium redigere ac proinde in 72. libros cogere conatus est: Cum vero & illud diffusius esse cerneret opus, rursus in 8. libros ad *Eustadium* filium totam redegit, nimia tamen brevitae, ut plerosque morbos non attingat, neque causas & signa observeat. Taceo, quod curationem, in qua tamen totius rei momentum situm est, omittat.

§. 88. Chirurgica vero non pauca dicto in opere occurrunt, & in libro quidem *primo* agitur inprimis de venarum & articularum

riarum sectione, de cucurbitulis, de hirudinibus, scarificatione, de fomentis, cataplasmatibus, lotionibus & balneis, de dropacibus, sinapismis aliisque ruborem inducentibus remediis. In *tertio* libro habentur descriptiones unguentorum, emplastrorum, malagmatum, cataplasmatum, inunctionum & suffituum. *Septimo* libro comprehenduntur omnium ulcerum, cicatricum, nervorum convulneratorum, defluxionum, gangraenae, abscessuum, strumarum, fistularum, formicarum & elephantiae curationes. Libro *octavo* agitur de inflammatione & erysipelate cerebri, de alopecia & ophiafi, de achoribus seu ulceribus capitis manantibus, de carbunculo, encanthide &c. In libro *nono* tractatur de purulentis ex *Galeno*, de renum & vesicae inflammationibus, item de meatuum urinae exulceratione, de vesica scabiosa, de ulceribus vesicae, de inflammatione uteri, de abscessibus, ulceribus, fissura & cancro vulvae, de phymo uteri ejusdemque procidentia &c.

§. 89. Scarificationem inprimis magni aestimavit *Oribasius*, quando ita de ea loquitur: *Plethoram commoderatam, quae aliquid mali factura sit, ac jam eversionem in morbosum statum attingat, tibia, quae scarificationibus vexata fuerit, innoxiamque totam, quam*

volumus, sanguinis illigationem reddiderit, citra validam totius molis commotionem solvit. Et alibi de seipso haec memoriae prodidit de effectibus scarificationis: Sane dum pestilentia vehemens Asiam deprehendisset, multosque perdidisset, secunda morbi die, remissione febris facta, crus scarificavi, duasque fere sanguinis libras detraxi, hacque de causa periculum vitavi: Plerique igitur alii hoc etiam praesidio usi superstites evasere; Erant enim plenitudinis signa, illique praecipue salvabantur, qui sanguinem copiosum exhauriebant. Habuit itaque, uti ex dictis patet, scarificationem pro vicaria venaesectionis.

§. 90. Pertinet quoque ad hanc aetatem *Leonida*, qui A. C. 413. vixit, aliterque non innotuit, quam variis fragmentis, quae apud *Aetium Amidenum* exstant, in quibus chirurgici argumenti ea sunt, quae agunt de brachiorum & crurum dracunculis, de strumis & pultacei atque mellei humoris tumoribus, de mammarum fistulis, cancris earundemque induratione, de prolabentis sedis perustione, de abscessibus sedis, fistulis ani, rimis pudendorum herniaque intestinorum.

§. 91. Post *Oribasiam* aetate *Theodosii Magni* ejusque filiorum innotuit *Marcellus*, empiricus, qui medicamentorum potius colle-

collector, quam medicus dici meretur. Hic *Marcellus*, Burdegalensis, empiricus Gallus floruit sub *Gratiano* & *Theodosio* Imperatoribus A. C. 388. & de medicamentis empiricis, physicis atque rationalibus librum edidit, quem in plerisque locis suae integritati restituit *Janus Cornarius*, medicus & physicus *Northusiensis*. Inter ista medicamenta etiam occurrunt, adfectibus externis opponenda, alopeciiis & tineis, vitiis labiorum & gingivarum, ulceribus oris & foetori, linguae pustulis & palati exulcerationi. Recensentur etiam remedia ad anginam vel synanchen, ad strumas, parotides, mentagram, impetiginem, elephantiasin & lepram, ad exanthemata & maculas, livores tumoresque de facie abolendos & ad genas scabras, ad ani vitia & fistulas podicis atque haemorrhoides, ad crurum & tibiarum ulcera & varices, ad callos & clavos pedum atque verrucas, ad perniones, ruptos pedes, condylomata nervorum & articulorum, & ad extrahendum ea, quae casu calcata fuerint, vel quae corpori inhaeserint, & multa talia. Quia vero totus *Marcelli* liber empiriam redolet, sicuti & ipse talem medendi methodum sequutus est, ex observationibus quippe cum aliorum tum sui ipsius congestus, & superstitionem anilem in multis redolens, praeprimis

ubi carmina attexit & incantationes plane ridiculas, aliquando graecas, aliquando lingua ignota, item characteres peregrinos, amuleti gratia adligandos: Vix adparet, ex talium praestigiorum & deliramentorum mole aliquid magni expectandum esse.

§. 92. Ad scriptores Medico-Chirurgos seculi quinti referimus *Paulum Aeginetam* & *Aetium Amidenum*. Quod *Paulum Aeginetam* attinet, fuit ille medicus graecus insignis, qui sub *Honorio* ac *Theodosio* juniore A. C. 420. floruit. Hic equidem opus suum inscribit de *re medica*, interim tamen *Chirurgica* non omisit. Laudi merito ipsi ducitur, quod suo jam tempore instrumenta medicinae rite à se mutuo distinxerit; Postquam enim *libro quarto* egit de ulceribus & abscessibus, quatenus medicamentis tractari debent, & in *quinto* de plagis ac morsibus venenum ejaculantium, imo de morsis à cane rabido, uti & de morsis à cane non rabiente itemque de morsis ab homine tractavit, libro demum *sexto* inculcat, qua ratione dicti adfectus manuum quoque subsidio indigeant, tum circa carnem, ubi etiam de extractione telorum agitur, tum etiam circa ossa, ubi inprimis de fracturis & luxationibus sermo instituitur.

§. 93. Quod vero *Aetium*, Amidenum Mesopotamiae spectat, ille pariter medicis Grae-

Graecis adnumeratur, ejusque libros medicos, quibus universam medicinam in breves quasdam summas contrahendi consilium habuit, latina interpretatione donavit *Janus Cornarius*, medicus & physicus *Francofurtensis*, qui proinde totum opus in quatuor tetrabiblos, i. e. quaterniones universales, singulos quatuor sermones sive libros partiales continentes distinxit, sicuti ad eum modum Auctor ipse hac librorum distinctione usus est. Floruit tempore *Constantini & Theodosii Imperatorum A.C. 350.* & chirurgica quidem ex professo non tractavit, interim tamen, cum universam rem medicam Libris VI. complexus esset, adfectuum quoque externorum, chirurgicam opem postulantium mentionem fecit, v. g. de contusionibus, de varicibus, de œdemate, scirrho, strumis, meliceride, steatmate, atheromate, gangliis &c.

§. 94. Speciatim autem *Tetrabibl. I. Serm. III.* egit de venae sectione, arteriotomia, usu cucurbitularum, scarificatione, sanguisugis, de fomentis & cataplasmatibus, de dropace & picatione, de sinapismis. Sermone IV. praeter alia differitur de aphthis seu ulceribus oris ardentibus, de eximendis devoratis spinis aut festucis, de medicamentis ad ulcera capitis & achores, ad sedem infantum procidentem, ad procidentem puerorum umbilicum &c.

§. 95.

§. 95. Porro *Tetrab. II. Serm. I.* agitur de achoribus & reliquis capitis pustulis, de medicamentis ad ulcera in meatu auris, ad corruptiones & foetores aurium, ad super-excrefcentes in aurium ulceribus carnes, de calculis aliisque corporibus peregrinis in aurem illapsis educendis. De parotidibus, de ozoenae & polyporum curatione. *Sermone tertio* tractatur de ulcerum animalculis aut paleis aut arena educendis, de ulcerationibus ab igne, de fugillatione, de puncturis oculorum, de oculi prolapsu, de carbunculis in palpebris, de canceratis oculorum ulceribus, de staphylo-matis eorumque chirurgia, de plerygiis eorumque chirurgia, de carnis in angulo oculi incremento ejusdemque chirurgia, de palpebrarum concretione, de phalangosi, de everfione palpebrae ejusque chirurgia, de lagophthalmis, de hordeolo & acgylope. *Sermone quarto* occurrit tractatio de hypopiis, de impetiginosis tum menti tum reliqui corporis tumoribus, de medicamentis ad labiorum fissuras, ad inflamas, cruentas, excrefcentes, putrescentes ac tumentes gingivas, ad corrosas & ab ulcere serpente infestatas gingivas, de fistulis gingivarum, de dentibus lima atterendis, de curatione dentium erosorum, de remediis ad denigratos liventesque ac rare-

arefactos dentes, de ancylo-glossis, de ranunculo sub lingua, de aphthis, de gurgulionis adfectionibus, de ablatione columellae, de tonsillarum inflammationibus, de angina ejusque speciebus, de extrahendis pinis aliisque, quae in asperam arteriam relabuntur, deque pectore suppuratis.

§. 96. In *Tetrab. III. Serm. I.* agitur de abscessu in intestinis; *Sermone secundo* de inflammatione & abscessu hepatis, deque hepatis exulcerati curatione, de splenicorum uisione, de chirurgia hydropis subter cutem. *Sermone tertio* de duritie & suppuratione renum, de vesica scabiosa, de ulceribus vesicae; Et *Sermone quarto* de uisione in genere & speciatim in morbo articulari.

§. 97. In *Tetrab. IV. capite primo* agitur de inflammationibus, fissuris & thymis in sede, de haemorrhoidibus earumque chirurgia, de ano procidente ejusque peruritione, de abscessibus sedis, de fistulis ani, de ulceribus sedis proserpentibus ac depaupercentibus, de thymis ac rimis in pudendis, ad inflammationes & nomas pudendorum, ad carbunculos pudendorum, ad intertrigines inter femora ex itinere obortos, ad interna in meatu urinario ulcera, ad scabiosum & pruriginosum scrotum, de testium & croti inflammatione, de hernia aquosa, intestinali & inguinali, de fauciatis nervis

& nervorum denudatorum ac vulneratorum in ulceribus curatione, de nervorum contusione, de abscessibus, de cavis ulceribus non malignis, de carnibus in ulceribus superexcrefcentibus, de malignis & aegri recipientibus cicatricem ulceribus, de ulceribus, quae post obductam cicatricem iterum rumpuntur, de sinibus, de fistulis, de gangraena & sphacelo, de canceratis tumoribus, de carbunculis & erysipelate, de herpete, de termintho, de ambustionibus ad contusa & fugillata, de ruptione, de vulsione, ad luxatos articulos, ad perniones ad digitorum pterygia, ad paronychias, ad contusos & subcruentos ungues, ad scabros & leprosos ungues, ad plantarum rimas, de crurum & reliquarum partium varicibus de brachiorum & crurum dracunculis. *Sermone tertio* tractatur de emplastris atque ceratis variarum compositionum tam alienarum, *Galenii, Oribasii, Hori Mendesii*, quam propriarum, de tumoribus induratis, de tendinum ac ligamentorum induratorum curatione, de strumis, de bronchocele, de steatomatibus, nec non pultacei ac mellis humoris tumoribus, de ganglio & vaforum dilatatione. *Sermone quarto* agitur de foetus extractione & exsectione, de secundinarum extractione, de mammarum abscessibus, fistulis & nomis, de exedentibus mammarum

arum ulceribus earumque cancris atque
nirurgia, de curatione cancri post ampu-
tionem & inuentionem, de tumorum can-
eratorum non exulceratorum & ulcerato-
um curatione, de prolapsu uteri ejusque
inflammatione, de abscessu oris chirurgia,
de uteri exulceratione ejusdemque cancro,
de hernia aquosa & inguinali mulierum, de
hernia varicosa, de nymphae sectione, de
condylomatibus, rimis & fissuris uteri, de
labris uteri pustulis, de alarum pudendi
muliebris abscessu, de myrrhatione ad ca-
laveris conservationem &c. Ex quibus
omnibus patet, *Aetium*, tam quae ad *partem*
chirurgiae medico-pharmaceuticam, quam et-
iam *operatoriam* pertinent, non neglexisse.

§. 98. Seculum sextum illustravit *Ale-*
xander, Trallianus à patria dictus. Natus
est in *Tralle*, urbe Graeciae, & floruit sub
Arcadio & *Honorio*, Imperatoribus Roma-
nis; Qui ut in arte sua tum addiscenda
tum facienda clarior fieret atque excellen-
tior, non solummodo universam Graeciam
terram etiam Italiam, Galliam atque Hispa-
niam peregrinando peragravit, & partim
cum viris doctis conversando, partim usu
& experientia ad eum scientiae gradum e-
vectus est, ut, cum ad scribendum tandem
animus adpulisset, duodecim commenta-
rios de arte medica concinnaverit. Acer-
rimus

rimus fuit *Galen*i insectator & quasi aemulus. Libros ejus, quos de arte medica scripsit, quosque jam pridem *Petrus Castellanus* ex Regia Gallorum Bibliotheca & quidem Graecos in lucem protraxerat, postmodum *Johannes Guintherius, Andernacus*, in latinum sermonem convertit ac pristino suonitori restituit. Fuit sine dubio *Oribasius* & *Aetius* posterior, utpote quorum aliquoties in scriptis suis mentionem facit.

§. 99. Caeterum, quae chirurgiam indicatis commentariis respiciunt, haec sunt: In *libri primi capite primo* agitur de alopecia ejusque curatione, in *quarto* de porrigine ejusque curatione, in *quinto* traduntur medicamenta ad psydracia & exanthemata, quae in capite gignuntur, in *sexto* ad vitia capitis scabiosa & saniosa, in *septimo* ad ulcuscula capitis densa, papillis similia, in *octavo* achorum curatio & in *nono* de favo agitur. In *libro secundo* occurrit *capite quinto* de inflammatione & exulceratione oculorum, *capite septimo* de carbunculis in oculo excitatis, & *capite octavo* medicamenta traduntur ad rhyadas & aegylopas. In *libri tertii capite septimo* agitur de parotidibus. In *libro quarto*, quod unico tantum capite constat, de angina tractatur. In *libri quinti capite tertio* de tuberculo, quod phyma dicitur, in pulmone contracto. *Libro*

ro septimo capite secundo de purulentis, & capite octavo de inflammatione ventriculi & intestinorum. Libro octavo capite primo de inflammatione jecoris & capite nono de ulceratione intestinorum, capite duodecimo de inflammatione lienis ejusdemque cirrho. Libro denique nono capite quinto agitur de inflammatione renum tam simpliciter quam in pus conversa, & capite septimo de calculis in vesica nascentibus.

§. 100. Memorandus nunc venit *Cassius*, scriptor problematum medico-chirurgicorum Graecus, quem *Adrianus Junius*, *Horreanus*, interpretatus est & ex graeco in latinum vertit, multisque locis mutilum atque mendis plurimis misere deformatum restituit. Inter problemata chirurgicam artem respicientia sequentia deprehendere sicut : Cur ulcera rotunda difficilius caeteris coalescant ? Cur supremae corporis sedes ad nomas, i. e. depascentia ulcera, sint opportuna, similiter & concavae ? Cur ulceribus fanari, ut inflammationibus discuti minuique incipientibus pruritus creentur ? Cui piscatores & id genus homines in mari agentes pterygio seu ungue oculorum infestentur ? Qua de causa in capitis vulneribus, ubi eousque descendit vulnus, ut cerebrum ambiens membrana laesa sit, partesque fauciae jam integrae cogantur.

cogantur , atque ad cicatricis inductionem perveniant, tum plerumque convulsio suboriri soleat , ex qua mortem illi incurrun? &c.

§. 101. *Sextus*, Philosophus Graecus, reliquit librum de medicina ex animalibus, quem *Gabriel Humelbergius* , medicus Ravenspurgensis latine interpretatus est , in quo, quae chirurgiam respiciunt, sequentia reperiuntur, nempe medicamenta ad dentes firmandos, ad sanandas impetigines, ad lentigines de facie tollendas, ad perniones & pedes laesos à calceamentis, ad alopecias, ad parotidas , ad caliginem oculorum, ad omnia vitia, quae in faucibus enascuntur, ad lentigines in facie, ad veretri exulcerationem, ad maculas de facie tollendas, ad fissuras labiorum, ad ignem sacrum , ad furfures & scabiem in capite, ad ungues leprosos, ad carbunculos, ad intestina incisa, ad livores & sugillationes, ad scabiem, ad aures purulentas, ad glaucomata, ad callos & verrucas tollendas, ad tineam infantum, ad rhagades ani , ad vulnera cancerosa, ad pterygia in digitis, ad ficum in ano & rhagades, ad fracturam , ad tumores gingivarum, ad plagas de facie tollendas, ad oculorum albuginem & aures purulentas, ad callum in veretro, ad extrahendum spinas faucibus infixas, ad verrucas, ad elephanti-
fes,

s, ad faucium mala, ad incipientem suffu-
nem & leucomata, ad furunculos, ad lin-
ae & labiorum vulnera &c. Optandum
tem foret, cuncta haec specifiica ex ani-
alium partibus desumpta morbis, quibus
estinantur, curandis sufficere: Vereor
tem, ne pleraque illorum artificem de-
tuant ejusque expectationem frustren-
r.

§. 102. *Actuarii Medicum seu libros VI.*
e methodo medendi latine interpretatus
& *Cornelius Henricus Matthiſius*, Brugenſis.
uae chirurgiam concernunt, in *libro se-*
ndo method. med. haec occurrunt, nempe
capite quinto de adfectionum cutis capitis
gnitione, *capite sexto* de aurium adfecti-
is, *capite septimo* de oculorum vitiis, *ca-*
te octavo de narium adfectibus, *capite*
ono de vitiis faciei, *decimo* de dignotione
adfectuum os infestantium, *undecimo* de re-
quis externis corporis adfectibus, *duodeci-*
o de tumoribus p. n. & ulceribus. *Libro III.*
gitur de venaesectione, arteriotomia, de
irudinum & scarificationis usu, de cucur-
itulis, de balneorum usu. *Libro VI.* prae-
er alia etiam de ulceribus toti corpori
ommunibus, de emplastris, malagmatis &
nimentis, de pessis, unguentis & oleis
ompositis tractatur.

§. 103. Recentioribus Graecis etiam ad-
nume-

numerandus est *Nicolaus Myrepsus*, Alexandrinus, qui opus concinnavit de medicamentorum compositione, in sectiones quadraginta octo digestum, quod *Leonardus Fuchsius*, medicus scholaeque Tubingensis P. P. è graeco in latinum sermonem vertit, & luculentissimis adnotationibus illustravit, MSTum certe, quod unicum tantum in universa Germania reperire licuit. Occurrunt autem non pauca dicto in opere, quae chirurgicam artem respiciunt, uti est *Sectio III.* de unctionibus ad varios morbos, de glandibus & hirudinibus, de emplastris, de iis, quae calvariae insperguntur, de cataplasmatis, de ceratis, de malagmatis & unguentis, de absterforiis & nomas sanantibus, de sinapismis, de pediculos abigentibus, lentigines, phlegmonas, pustulas & vocem laesam sanantibus medicamentis, de fissuras labrorum & strumas sanantibus medicamentis, de iis, quae scabiem sanant & psilothris &c. Quia vero rhapsodice & incondite ex regno vegetabili multa compilata sunt, nec pauca superstitionem anilem mirifice sapiunt, etiamsi nonnulla etiam, quae gravi supercilio non aequè contemnenda occurrant: Hinc in hodierna pharmaciae luce non aequè multum inde promittere nobis possumus. Interim, nec nostri homines hodie ab hoc vitio immunes plane

ane sunt, sed multa etiam medicamenta perstitiosa preclararum accessione contaminare solent, quae per se parum aut nihil valent.

§. 104. Ex barbaris autem vocabulis, quibus passim in sua compositorum descriptione utitur, concludi potest, ipsum ea tempestate vixisse, qua non solum summa barbaries, verum etiam densissimae superstitionum nebulae totum veluti orbem occupaverant. *Mesue* interim & *Actuario* junior est citra dubium, quia illos in suis scriptis subinde citat.

§. 105. Tantis itaque tamque vastis tenebris universum literatum orbem occupantibus, duo integra secula, *septimum* nempe & *octavum* elapsa sunt, quibus, uti generatim omnes bonae literae; ita imprimis etiam medicina & chirurgia turpiter neglectae jacuerunt, donec tandem seculo nono inter *Arabes* & *Sarracenos*, qui jam vestitissimis temporibus studii medico-chirurgici exculi laude celebres fuerunt, denuo florescere coeperint, inter quos etiam per integros quadringentos annos medici studii cultura constanter permansit, quo quidem tempore varii praeclari medici, inter quos *Johannem Mesuem*, *Rhasen*, *Johannem*, *Crapiionis filium*, *Haly*, *filium Rodoham Aegyptium*, *Haly Abbatem*, *Avicennam*, *Aven-*

zoarem aliosque referimus, qui tamen omnes, indole à suis antecessoribus prorsus aliena, non tam chirurgiam, quam potius medicinam internam excoluere, ac proinde hoc intuitu ad hanc nostram historiam non pertinent. De nonnullis vero illorum, quibus chirurgiam obiter attingere placuit, jam superius, licet loco ac tempore nondum congruo, dictum est.

§. 106. Ex *seculi duodecimi* scriptoribus famam inprimis consequuti sunt *Guilielmus de Saliceto*, *Brunus*, qui secundum eminentiam *Chirurgus* dicitur, & *Lanfrancus*, *Mediolanensis*. *Guilielmus de Saliceto*, *Placentinus* *Italus*, floruit circa annum 1270. & praeter alia opuscula medica scripsit etiam chirurgiam, ex cujus praefatione liquido adparet, se propriis manibus laborasse inque chirurgia semper processisse secundum ea, quae ipsi per visum & operationes longo tempore manifesta reddita fuerunt; Proindeque *Chirurgus* fuit, non secundum nudam ac solam *theoriam*, sed ipsa etiam *praxi*.

§. 107. *Brunus*, *Longoburgensis*, *Dini de Florentia* Pater, medicus pariter atque chirurgus celebris, edidit chirurgiam magnam & parvam, quae utraque cum *Guidonis*, *Theodorici* aliorumque scriptis chirurgicis prostat: Estque hoc opus, quod ipsemet auctor

uctor non diffitetur, maximam partem ex
liis confarcinatum: Diferte enim in prae-
fatione scribit, sese hoc suum opus ex libris
veterum, *Galenii, Avicennae, Almanforis, Al-*
ucasis & Haly Abbatis aliorumque in arte
veterum veterum confarcinasse. Vixit
& floruit sub *Friderico*, Romanorum Impe-
ratore A. C. 1230.

§. 108. *Lanfrancus*, Mediolanensis, cla-
uit sub *Philippo*, Galliarum Rege & Parisiis
chirurgiam cum adplausu exercuit. *Exer-*
uit, inquam; Provocat enim ad praxin,
& in praefatione ad chirurgiam magnam
lectoris insinuat, se chirurgiam certis suis &
rationalibus experimentis ex longo tempo-
re roborasse. Similiterque Praefatione ad
chirurgiam parvam repetit: Se probatas
rationes medicinas, modumque curationis
breve tradere vulnerum, apostematum,
ulcerum, cancerum & fistularum, quae o-
mnia experimentis longo tempore robo-
rata essent. Protestatur tamen, ne scripta
sua aliquibus idiotis tradantur, ne per illo-
rum ignorantiam opus suum alicui noceret,
quo ipso simul insinuavit, chirurgiam eo-
dem modo, uti medicinam ipsam, consiste-
re in prudentia adplicandi. Edidit Chirur-
giam magnam & parvam, quae utraque
cum *Guidonis de Cauliaco, Rolandi, Rogerii,*
Berapaliae aliorumque scriptis Chirurgici
argumenti prodiit, F 2 §. 109.

§. 109. Pertinet etiam ad hanc aetatem *Constantinus Africanus*, Monasterii Cassinensis monachus, qui *Scholae Salernitanae* prima posuit fundamenta. Quae de chirurgia scripsit, partim reliquis ejus operibus adjuncta reperiuntur, partim vero liberum specialem de chirurgia condidit, in quo primum de phlebotomia, arteriarum incisione, scarificatione, cucurbitulis, ossium restitutione & fractorum consolidatione, deinde vero etiam de variis aliis chirurgiae operibus egit. Reliquit etiam liberum de elephantia.

§. 110. Seculo *decimo tertio* chirurgiae laude inclaruerunt & illustres fuerunt *Dinus de Garbo*, *Guilielmus Varignana* & *Guido de Cauliaco* seu *Cauliacensis*. *Dinus de Garbo* natione Florentinus fuit, patremque habuit chirurgum, *Brunonem de Garbo*, sub cujus utroque & *Thaddaei*, quo pariter Praeceptore usus est, manu ductione tantum profecit, ut tandem publicam medicinae professionem in Academia Bononiensi obtinuerit. Praeter alia scripta edidit etiam chirurgiam, cui additi sunt *Gentilis de Florentia* commentarii super tractatibus de dislocatione & fracturis.

§. 111. *Guilielmus Varignana*, sublimis & excellens medicus natione Judaeus fuisse videtur, sicuti *Conringius* & alii suspicantur.

ir. Edidit opera medica de curandis mor-
is tam universalibus quam particularibus,
e faciei & totius corporis mundificatio-
ibus. Ut vero distinctius de universo o-
ere judicari queat, notandum est, illud
inque sermonibus constare, in quorum
rimo occurrunt tractatus ad chirurgiam
pectantes, de alopecia, ubi etiam de ulce-
bus cutis agitur, de asperitatibus palpe-
rarum, scabie & hordeolo, de livoribus cir-
a oculos factis, propter percussione vel
iam causam, de ulceribus oculorum, de
postemate & ulceribus matricis, de apo-
ematibus virgae ejusque ulceribus, de ra-
pice & ruptura, quae fit in inguine, quan-
o intestina descendunt, de apostematibus
ni, scissuris ejusdem & fistula, de excoria-
onibus & scissuris, quae fiunt in pedibus,
curibus manibusque, à quacunque demum
ausa inducantur. Sermonem tertio agitur
e continuitate soluta, speciatim de vulne-
bus capitis, de attritione lacertorum &
ervorum, de restrictione fluxus sanguinis
x vulnere fluentis, de eliquanda carne in
vulneribus, de excoriatione ossis & extra-
tione frustulorum ossis aliorumque infixio-
um & restauratione ossis deperditi, de
carbunculis & anthracibus, de panaritiis, de
naturatione apostematis ejusdemque aper-
tione, de apostematibus duris in generali

& de nodis , de scrophulis, cancro & can-
crena, de fistulis & duritiebus earum , de
ulceribus &c.

§. 112. Eodem tempore Galliam illu-
stravit *Guido de Cauliaco*, M. D. artisque chi-
rurgicae in Academia Montispeffulana P. P.
Nicolai Bertrucii, Medici Bononiensis disci-
pulus , qui chirurgiae fama A. C. 1353. in
Galliis admodum inclarescere coepit , *Ca-
rolo IV.* ad imperii clavum sedente. Edi-
dit non solum chirurgiam parvam, sed et-
iam tractatus chirurgiae septem, qui cum
*Bruni, Theodorici, Rolandi, Rogerii, Lanfran-
ci, Bertapaliae*, aliorumque scriptis chirur-
gieis prodire, & pristinae suae integritati
restituti sunt à *Laurentio Juberto*, medico
Regio inque eadem Academia Montispe-
sulana Professore primario. Posteaquam
vero *Guido* noster multos annos artem su-
am publice docuerat, à *Clemente VII.* homi-
nis istius fama vehementer permoto, Ave-
nionem est accersitus , ut medici mune-
re defungeretur , in quo etiam fideli-
ter sapienterque sese gessit. Mortuo Pon-
tifice, ab *Innocentio VI.* ejus successore eo-
dem, imo longe adhuc digniore atque ho-
nestiore loco habitus est ; Imo & *Urbanus
V.* tanti nostrum fecit , ut non medicum
tantum, sed & commensalem eundem ad-
sciverit.

§. 113. Ut autem universum opus specia-
lus examinemus. tenendum est, singulare
epitulum eidem præmitti, in quo declaran-
tur necessaria quaedam dogmata, quae cui-
que in arte chirurgica proficere volenti val-
de necessaria sunt. Ipsum vero opus *duo-*
us constat *tractatibus*, quorum *prior* Ana-
tomica, *posterior* vero chirurgica continet.
Tractatus Anatomicus *duas* comprehendit
doctrinas, quarum *prima* agit de anatomia
membrorum communium, universalium &
simplicium, *altera* vero de anatomia mem-
brorum propriorum, particularium & com-
positorum. Tractatus vero chirurgicus
septem doctrinis continetur, ubi in *prima* de
apostematibus, pustulis & exituris agitur,
in *secunda* de vulneribus, in *tertia* de ulce-
ribus, in *quarta* de algebra, extensione & re-
stitutione ossium fractorum & dislocato-
rum, cuius proinde duae rursus doctrinae
sunt, una nempe de restitutione fractura-
rum, altera vero de restitutione disloca-
tionum. In *quinta* de omnibus aegritudi-
nibus, quae nec proprie apostemata, nec
vulnera, nec ulcera, nec ossium passiones
sunt, pro quibus ad chirurgum recurritur.
His omnibus tandem subjungitur Antido-
tarium seu doctrina de auxiliis tam univer-
salibus quam particularibus. Dictiones ob-
scuriores & scrabrosiores circa anatomiam,

pathologiam imo ipsa quoque chirurgica instrumenta occurrentes, quibus in opere suo *Guido de Cauliaco* hinc inde usus est, clara interpretatione donavit *Isaacus Foubertus*, primogenitus *Laurentii Fouberti*, medici Regii, qui ipsum *Guidonis* opus commentariis illustravit, ut paulo ante indicavimus.

§. 114. Non est vero, quod ex hoc scriptore multa praeclara nobis promittamus, quod tamen injuriis temporum, in quibus vivebat, imputandum est. *Johannes Tagaultius* testatur, quod per integrum septennium Chirurgicen *Guidonis* suis candidatis praelegerit ac proinde eandem deprehenderit tot errorum portentis ubique scatentem, tamque inculta, squalente atque impura barbarie undique conspersam, ut ab eo tempore decreverit, animoque suo proposuerit, ab ista sorditie opus istud vindicandi, unde suum tandem opus enatum esse non diffitetur. Simul tamen negare non potest, commentarios istos Chirurgicos quam plurima remedia ad eos adfectus, qui manus operam desiderant, optima & efficacissima continere, nec ipsam quoque methodum esse adspernendam, quamvis in multarum particularium operationum administratione nemini auctor aut suaserem, ut illum imitaretur, v. g. in chirurgia herniarum

rum per uftionem expedienda ; nempe , quam *Arabes* igne actuali fufcipiebant inuftionem, *Guido* nofter potentiali tantum tentabat, hunc fcilicet in modum, ut cauterio potentiali inguini adplicito cutem adureret, & hoc demum medio efcharam tandemque cicatricem induceret proceffui peritoniei, maiorem dilatationem paffo. Quis autem fide iufforem fefe nobis offeret, ut vafa fpermatICA relinquantur intacta, uftione nempe profundius descendente ; superficialis enim fi tantum extiterit, nihil praeftabit ; fi vero proceffus peritoniei plane ruptus fuerit, multo adhuc minus à cauterii potentialis adplicatione aliquid subsidii expectare licebit.

§. 115. *Seculo decimo quarto* peritiam fuam in chirurgicis publico adprobarunt *Johannes de Gatesden, Valescus de Taranta, Petrus de Argillata, Antonius Benivenius, Rolandus Capellutus, Johannes de Ketam, Theodoricus & Jacobus de Dondis.*

§. 116. *Johannes de Gatesden*, alias *Johannes Anglicus* dictus, medicus fuit empiricus, qui auctor *Rosae Anglicae* habetur, quam emendatiorem & cum adnotatiunculis locupletiozem edidit *Philippus Schophius*. Continentur vero etiam in dicta illa *Rosa Anglicae* quaedam chirurgica.

§. 117. *Valescus de Taranta, Monspeliensis,*

sis, integros triginta sex annos magna cum felicitate praxin medicam atque chirurgicam exercuit, indeque in utraque tantum experimentorum numerum fecit, ut philonium suum tam pharmaceuticum quam chirurgicum confecerit, in quo de medendis omnibus tam internis quam externis H. C. adfectibus tractavit.

§. 118. *Petrus de Argillata*, quem alii *de Langelata* vel *de la Cerlata* scribere malunt, Medicus atque chirurgus *Bononiensis*, vixit, si *Iustum* in Chronologia Medica sequamur, A. C. 1490. Scripsit chirurgiae Libros VI, in quibus egit 1) de omnibus apostematibus à capite usque ad pedes 2) de vulneribus à capite usque ad pedes 3) de omnibus ulceribus particularibus à capite ad pedes 4) de decoratione à capite usque ad pedes 5) de dislocatione & fracturis ossium brevissime, cum Anatomica quadam explicatione.

§. 119. *Antonius Benivenius*, medicus eximius floruit A. C. 1495. & obiit anno 1525. Integram quidem chirurgiam non reliquit, attamen librum de abditis nonnullis ac mirandis morborum ac sanationum causis per CXL. capita condidit, quibus multa chirurgica permixta sunt, quae ordine recensentur ab *Andrea Gesnero* in alphabetica enumeratione Virorum illustrium, qui rem chirurgicam vel scriptis vel artis usu excoluerunt,

A. 1791. König. Biblioth. n. 56.

unt, ac proinde prolixitatis vitandae gratia nobis omittuntur.

§. 120. *Rolandus Capellatus*, Chrysopolitanus, medicus atque Chirurgus Parmensis, sub *Friderico III.* Romanorum Imperatore floruit A. C. 1468. Edidit non solummodo chirurgiam, quae cum *Guidonis, Bruni, Lanfranci* aliorumque chirurgia prostat; verum etiam tractatum in lucem publicam emisit de curatione apostematum pestiferorum, utilissimis observationibus illustratum.

§. 121. *Johannes de Ketam*, Germanus, empirici quidem nomen solummodo promeruit, nihilominus edidit fasciculum medicinae, in quo praeter alias materias agit etiam de Chirurgia. Floruit autem A. C. 1490.

§. 122. *Theodoricus* fuit episcopus Cervienfis Ordinis Praedicatorum, & licet hoc à professione ipsius paulo alienius videri posset, chirurgus admodum praestans. Scripsit Chirurgiam secundum medicationem *Hugonis de Luca*, & cum *Guidonis Cauliaci, Rolandi, Bruni* aliorumque in arte chirurgica celebrium virorum chirurgiis prodiit.

§. 123. *Jacobus Dondus*, vel, uti ab aliis scribitur, *de Dondis* Patavinus, medicus sui temporis admodum praeclarus, quem ea propter *Aggregatorem* cognominarunt, ex vetustissimis & optimis quibusvis scriptoribus

*fuit lo
antiqu
et Brun
cuius
v. Frein
dita Me
p. III. p.*

bus enumeravit remedia simplicia & composita ad adfectus fere omnes, quorum chirurgus curationem suscipere solet. Univerſa autem tractatio *quatuor* absolvitur *partibus*, in quarum *prima* recensentur remedia ad inflationes, tumores & apostemata, aliosque huc pertinentes adfectus, ad erysipelata, formicam, ignem sacrum, vesicas & epinyctides, ad carbunculos, anthracem, ad herpetem esthiomenum, exituras duras ac putridas, ad apostemata ex percussione, ad furunculos vel papulas, ad apostemata maligna, pernicioſa, pestilentia, fraudulenta, ambulantiā, & cancroſa, ad nodos, scrophulas & strumas, ad apostemata dura, vetera, melancholica & inflationes, ad cancerum & gangraenas. In *secunda* parte sistuntur morbi solutionum continui, praeprimis in ossibus & remedia illis opponenda, nempe speciatim ad verberatos & flagellatos, ad contusionem, percussione, fracturas & enervatos, ad ossium contusiones, luxationesque, item ad rupta & convulsa, quaeque ossium fracturam restaurent, vel nova carne cooperiant, quaeque fragmenta ossium educendi potentia polleant, vel plane sagittas aliaque corpori infixas. In *tertia* vero parte specialius agitur de solutione continui in partibus mollioribus solidescantibus membranoso-carnosis & medica-

icamentis huc facientibus, nempe ad ul-
era & plagas, ad arterias & venas incisas,
ad haemorrhagiam, dolorem & inflamma-
tionem in vulneribus, ad dolores ex pun-
turae spinæ, ad adustionem ex igne, aqua
ervente similibusque, ad escharam & ulcera
ex adustionibus &c. In quarta & ultima
parte agitur de remediis mundificantibus
& abstergentibus ulcerum, de medicamen-
tis ad duritiem ulcerum, ad maligna, frau-
lulenta, antiqua, corrosiva, cancrofa, sicca,
corticosa & verminosa ulcera, ad fistulas,
favos &c. Quibus junguntur auferentia car-
nem superfluam, incarnantia, glutinantia
& consolidantia, cicatrizantia, extenuantia
& cicatrices ulcerum planantia.

§. 124. Denique ad idem hocce seculum
referendus adhuc videtur *Nicolaus Nicolus*,
Florentinus, Avicennae commentator, qui
regnantibus Wenceslao & Ruperto, Ro-
manis imperatoribus claruit. In sermoni-
bus suis Medicinalibus habuit etiam sermo-
nem septimum de Chirurgia.

§. 125. Adpropinquante autem seculo
~~decimo quinto~~ multi egregii surrexerunt viri, XVI.
qui cultiores Europae regiones, Hispaniam
cum vicina Portugallia, Italiam, Galliam
atque Germaniam scriptis suis exornarunt.
Et ut ab *Hispanis* conterminisque *Lusitanis*
licendi initium faciamus, commemorari
hic

hic imprimis merentur *Johannes Brabus Chamicus*, *Alphonsus Gomezius*, *Andreas à Lacuna*, *Rodericus de Molina*, *Alvarus Nonnius*, *Franciscus Arcaeus*, *Andreas Alcazar*, *Matthias Narvatius*, *Johannes Fragosus*, *Ludovicus Mercatus*, *Augustinus Vasques*, *Dionysius Daza Chacon*, *Johannes Andreas à Cruce*, *Alphonsus Lopez*, *Harcerus* &c.

§. 125. Quod *Johannem Brabum Chamicum* attinet, in Academia Conimbricensi artem Anatomicam publice docuit: In Chirurgicis vero, praeter librum de vulneribus capitis, nihil scripsit.

§. 126. *Alphonsus Gomezius* argumentum chirurgicum quodammodo tantum attigit, & de praeparatione tumorum librum edidit.

§. 127. Similiter *Andreas à Lacuna*, cujus vitam & conatus in Anatomicis jam nuper in *historia Anatomiae* descripsimus, in chirurgicis nihil edidit, praeter tractatum non admodum prolixum de methodo cognoscendi extirpandique carunculas in collo vesicae urinae quandoque excrecentes.

§. 128. *Rodericus de Molina* scripsit institutionem chirurgicam, quae Granadae 1557. lucem adspexit publicam.

§. 129. *Alvarus Nonnius* adnotationes edidit ad *Francisci Arcae* Libros duos de recta curandorum vulnerum ratione, Atque

ue hic est ipse ille *Arcaeus*, cujus balsamum vulnerarium in contusionibus & vulneribus recentibus non est ignotum chirurgis, sicuti ejusdem descriptionem communicavit *Muys* in praxi Chirurgica. Fuit natione Hispanus, nempe Fraxinalensis, & oruit circa annum 1574.

§. 130. *Andreas Alcasar* vel *Alcazar*, Gualaxarenfis, non solum seorsim de vulneribus capitis scripsit, sed etiam chirurgiae libros VI. edidit, in quibus multa antiquorum aequae ac recentiorum subobscura loca larius interpretatus est.

§. 131. *Matthias Narvatus*, Curvaequeru-Arragonensis, edidit sylvam sententiarum ad chirurgiam pertinentium, ex libris Hippocraticis desumptam, cum novis quibusdam instrumentorum generibus, quorum usus in curandis capitis vulneribus necessarius est.

§. 132. *Johannes Fragosus*, Toletanus, librorum de chirurgia scripsit, una cum aliis opusculis, rem medicam spectantibus, de quibus suo loco ac tempore dicetur.

§. 133. *Ludovicus Mercatus* duorum Hispaniae Regum *Philippi II. & III.* medicus cubicularius & in Academia Valledoletana professor primarius fuit. Lucem hanc publicam adspexit Pintiae in Hispania, & anno octogesimo octavo aetatis suae gravissima

fima ischuria & totali urinae suppressione ad integros 18. dies durante & dirissimis cruciatibus adfligente diem supremum obiit, postquam Archiatri munere per integros viginti annos in Aula Philippi II. fideliter defunctus fuerat. Reliquit nobis institutiones chirurgicas, in duos libros distinctas, jussuque Regio pro chirurgis in praxi examinandis factas & à reliquis Proto-medicis adprobatas, item institutiones seorsim, ad usum & examen illorum, qui luxatoriam artem exercent, quas *Carolus Pifo* ex hispanico in latinum sermonem convertit: Quorsum etiam spectat tractatio de morbo gallico ejusdemque curatione. Sicuti autem dictas institutiones multa egregia continere negari nequit: Ita nimia contra laborare prolixitate, extra dubium itidem constitutum est. Caeteroquin tanta penes ipsum fuit auctoritas Galeni, ut ipsam etiam veritatem eidem postponere non dubitaverit: Unde alicubi in haec verba imprudens erupit: Quam procul dubio sententiam, nisi Galenus protulisset, ego existimarem omnino falsam.

§. 134. *Augustinus Vasques* vel *Vasquez*, scripsit quaestiones medico-practicas & chirurgicas.

§. 135. *Dionysius Daza Chacon*, duobus to-
mis

nis de chirurgiae theoria aequae ac praxi hispanice atque latine scripsit.

§. 136. *Alphonsus Lopez*, summam & recapitulationem chirurgiae edidit, cui ars venae sectionis & chirurgos examinandi adiecta est.

§. 137. *Antonius de Cruce*, Olyssiponensis Lusitanus, de chirurgia portugallice quaedam commentatus est.

§. 138. Denique *Harceri*, cujus praenomen ignoro, insignis cujusdam chirurgi Hispani, hic locorum mentio facienda est, tam praecipue ob rationem, quod praeter alias intentiones, ob quas interdum ad *pneumothoracem* accedunt Chirurghi, pthiosos seu ulceris pulmonalis gratia eandem commendaverit, imo & cum successu administraverit, morbum alias insuperabilem extraordinario hoc, licet simul admodum merario medio, nempe per decocta appropriata, perforato pectore, syringae ope injecta, curando & radicitus extirpando: de qua tamen re sit fides penes Auctorem.

§. 139. Relictis *Hispanis*, transitum faciamus ad *Italos*, qui ab omni tempore adfensum & adprobationem virorum doctorum eo invenerunt, quod artem chirurgicam aë omnibus aliis nationibus, solis *Gallis* acceptis, majore industria ac studio excoerint, id quod etiam ingens numerus

scriptorum, qui hoc potissimum seculo nominis sui celebritatem consequuti sunt haud obscure probat, inter quos referimus *Alexandrum Benedictum*, *Angelum Bolognum*, *Rogerium quendam*, *Johannem de Vago*, *Paulum Juliarium*, *Marianum Sanctum Benedictum Textorem*, *Leonardum Bertapalliam*, *Jacobum Berengarium*, *Michaelem Angelum Blondum*, *Johannem Baverium de Baveriis*, *Antonium Fumanellum*, *Bartholomaeum Maggium*, *Philippum Palatium*, *Hieronymum Crassum*, *Vidum Vidium*, *Constantinum Varolium*, *Julium Caesarem Arantium*, *Leonardum Botallum*, *Gabrielem Fallopium*, *Johannem Philippum Ingrassiam*, *Horatium Morum*, *Johannem Paulum Natum*, *Petrum Martyrem Tronum*, *Johannem Baptistam Carcanum Leonis*, *Johannem Franciscum Rotam*, *Eustachium Rudium*, *Casparum Tagliacotium*, *Duracem Scachi*, *Johannem Petrum Passerum*, *Nicolaum Nicolum*, *Marcum Antonium Montagnanam*, *Baptistam Codronchium*, *Johannem Colle*, *Johannem Andream de Cruce* aliosque referimus.

§. 140. Primum itaque locum concedimus merito *Alexandro Benedicto*, Veronensi, viro medendi peritia clarissimo, quique quod elogium ipsi non injuria tribuit *Coringius*, magna valuit experientia. Rectius quidem Anatomicis, quam Chirurgis eum

dem adnumerandum esse censemus, quod & nos in *historia Anatomiae* fecisse probe recordamur: Quia tamen nihilominus in suo volumine de medendis C. H. adfectibus à capite ad calcem, meminit etiam morborum, tractationem externam chirurgicam requirentium, & inprimis Libro XXIV. & XXXVII. novum curationis genus ad hernias, quas enterocelen & epiplocelen vocant, describit; Hinc & in numero scriptorum chirurgicorum aliquem ipsi locum decernere non dubitavimus: Quo eodem intuitu multos alios ad eandem hanc classem referemus, etiamsi chirurgica ex professo non semper tractaverint.

§. 141. *Angelus Bologninus*, sive, ut alii scribere malunt, *Boligninus*, Bononiensis, chirurgiae fama admodum clarus, in Academia Bononiensi eandem publice docuit, atque adeo circa annum 1506. scriptis suis intuitu eruditis. Edidit libros II. de curatione ulcerum exteriorum, in quorum primo praeter generalem curationis ulcerum methodum, insinuat quoque impedimenta, consolidationem ulcerum retardantia, nec non signa modumque horum impedimentorum: In altero vero agit primum de regulis curationis ulcerum generalibus, deinde vero de ulceribus fistulari-

bus, de cura saniei subtilis & grossae, acutae & corrodentis, de cura sanguinis peccantis, malae complexionis partis ulceratae, doloris, superflui sanguinis fluxus, de cura apostematis, de curatione ostracatae carnis seu durae atque callosae, vel contra mollis & superfluae, de cura serpiginis seu pruriginis in circuitu ulceris contingentis, de cura corrosionis, putrefactionis & corruptionis ossium. Idem etiam conscripsit *librum de unguentis*, quae communis practicum usus in solutionum continui medella habet, speciatim vero agitur de unguentis defensivis, digestivis, mundificativis, capitalibus & mercurialibus.

§. 142. Pertinet quoque ad hanc aetatem *Rogerus* quidam, *Parmensis*, qui praeter practicam medicinae, quae cum *Lanfranci*, *Guidonis*, *Bruni* aliorumque chirurgia exstat, alium librum edidit, in quo breviter perstrinxit, quicquid de omnium venarum phlebotomia bonum medicum & chirurgum scire oportet.

§. 143. *Johannes de Vigo*, *Genuensis*, suo tempore in magno fuit pretio inter eruditos, ut non immerito miretur *Conringius*. quare *Conradus Gesnerus*, qui alias diligentissimam adhibuit operam in colligendis optimis scriptoribus Chirurgicis, nullatenus ejus fecerit mentionem. Fuit caeteroquin
chirur

chirurgus *Julii II.* Pontificis Romanorum Maximi, & floruit anno C. 1517. Habuit discipulum celebrem chirurgum & operatorem, *Marianum Sanctum*, Barolitanum, cujus methodum operandi singularem in lithotomia mox recensebimus. Ejus practica in arte chirurgica copiosa continet Libros IX. in quorum *primo* agitur de anatomia chirurgi necessaria, *secunda* de apostematibus in universali & particulari, in *tertio* de vulneribus in universali & particulari, in *quarto* de ulceribus in universali & particulari, in *quinto* de dislocatione juncturarum & in *sexto* de dislocatione ossium. Reliquos enim, cum chirurgiam proprie non respiciant, silentio praetermittimus.

§. 144. *Paulus Juliaris*, Veronensis, brevem edidit libellum de curatione vulnorum capitis.

§. 145. *Marianus Sanctus*, Barolitanus, *Vigonis* discipulus, in chirurgica arte admodum celebrem sese reddidit, inventa singulari ratione calculum vesicae cum successu secandi & extrahendi, edito eum in finem libello plane aureo de lapide vesicae per incisionem extrahendo. Vocatur alias *Operatoribus* modus ille secandi calculum *Marianus*, utpote quem *Marianus Sanctus* ex doctrina Praeceptoris sui, *Johannis de Romanis*, primus tradidit: Adpellatur alias

sectio majoris adparatus, quia non solum administratu valde laboriosa est, sed etiam multorum instrumentorum adparatu & applicatione indiget, aliter quidem, atque in *sectione minoris adparatus* conspiciamus. Administratur vero *sectio Mariana* secundum ejus descriptionem hoc modo: Aeger rite compositus collocatur in sella, capite nempe & dorso depressis & genubus ad pectus retractis, cruribusque divaricatis, ut perinaeum melius promineat. Posthaec intruditur catheter sulcatus, ita quidem, ut pars *convexa* pubem, *convava* vero anum respiciat, & molliter quidem, blande ac modeste, quantum fieri potest, ista catheteris immissio peragitur, & catheteris sulcus digitis exploratur: Invento fulco, digitis unius manus scrotum attollitur, ipsaque cutis tenditur, & super ipsum sulcum per integumenta & vesicam fit incisio, tres vel quatuor digitos transversos in adultis longa, magnitudini tamen calculi proportionata. Sectione facta, immittitur in aperturam instrumentum, quod *conductorem* vocant, & sulco catheteris immediate applicatur, quo immisso catheter retrahitur, ac postea immittitur uncus per sulcum conductoris, sicque calculus ad conductorem derivatus, forcipe tandem extrahitur.

§. 146. Reliqua, quae *Marianus* scripsit, opuscula, lectu nec injucunda nec inutilia sunt, v. g. commentarius in textum *Avicennae* de apostematibus calidis, de contusione & attritione, de casu & offensione, de calvariae curatione &c. item ejusdem compendium de chirurgia, uti & libellus de modo examinandi medicos chirurgos, ac denique, quod singulari curiositate sese commendat, opusculum de lapide renum, qui tamen chirurgiam non admittit. Compendium chirurgiae, quod edidit, legi potest in *Conradi Gesneri* opere chirurgico, cujus inferius mentionem faciemus. Dividitur autem in tres tractatus, quorum *primus* agit de apostematibus, *secundus* de vulneribus, ac *tertius* de ulceribus. Scorsim quoque proliit ejusdem liber de laesionibus capitis chirurgo curandis, item libellus de lapide renum & vesicae, praeter illum, quem seorsim de lapide vesicae scripsit, cujus paulo ante mentio facta est. His omnibus singularis subjungitur libellus, quem *Quiddiativum* vocat, incongruo quidem & barbaro titulo, utilissimum tamen argumentum extrahente, nempe de modo examinandi medicos chirurgos, personis interloquens existentibus *Jacobo, Andrea & Maria*. Reliquit denique orationem de laudibus medicinae, item exhortationem ad Ma-

gnificos studiorum reformatores pro re literaria reformanda, quae tamen ad scopum nostrum non pertinent.

§. 147. *Benedictus Textor*, Segusianus, librum scripsit de cancro ejusdemque natura & curatione.

§ 148. *Leonardus Bertapalia*, nonnullis *Praedapalia* dictus, Paduanus, *Montagnanae* coevus fuit. Ejusdem chirurgia cum *Guidonis Cauliaci*, *Rolandi*, *Rogerii* aliorumque chirurgicis scriptis prostat. Floruit circa annum 1520.

§. 149. *Jacobus Berengarius*, Carpenfis, quem ideo *Jacobum Carpum* communiter vocant, tractatum chirurgicum vere aureum scripsit de Cranii fractura, quem emendatorem in Batavis excudi & prodire fecit *Hermannus Conringius*. Habetur primus inventor *salivationis*: *Fallopius* enim in tractatu de morbo gallico refert de *Jacobo Carpenfi*, quod ex sola curatione morbi gallici per *salivationem* lucratus fuerit plusquam 50000. ducatorum aureorum, & multos quidem interfecerit, majorem tamen partem sanaverit: Unde aestimari facile potest, quantopere in Italia grassetur bestialis illa lues!

§. 150. *Michael Angelus Blondus*, Italus, de partibus ictu sectis citissime sanandis singularem scripsit tractatum, eumque *Antonio Puccio*, Cardinali Reverendissimo & meden-

medentium Collegii R. Protectori dignissimo dedicavit. Constat autem paucis tantum plagulis, & praemissa praestantissimorum medicorum historia brevi & doctrina, agitur de vulneris definitione ac diversitate, de prognosticis sectarum partium, deque universali curandi ratione tam secundum methodum antiquam, quam breviori. Subjunguntur tandem classes nonnullorum medicamentorum, & agitur speciatim de sarcoticis seu carnem generantibus, de glutinantibus, de figillantibus, de medicamentorum discrimine, de causis sanitatem retardantibus, nervorumque sectione. Praeterea vero edidit alium adhuc tractatum de origine morbi gallici, deque ligni Indici ancipiti proprietate adversus plurimorum opinionem.

§. 151. *Johannes Baverius de Baveriis*, Imolensis, in Gymnasio Bononiensi Professor fuit, & *librum consiliorum* edidit, quibus multa intermixta sunt, quae argumentum chirurgicum respiciunt.

§. 152. *Antonius Fumanellus*, Veronensis, medicus per universam Italiam famigeratissimus circa annum 1529, floruit. In operibus suis junctim editis multa hinc inde occurrunt, quae argumentum chirurgicum respiciunt, quorum pertinet libellus de lepra & elephante eorumque curatione, item

de uisione capitis in oculorum pulmonumque morbis, a defluxu humorum oriundis, nec non de fractura calvariae ejusque curatione, de vulnere pectoris & pulmonum, nec non de phlegmone consilium chirurgicum & pauca alia.

§. 152. *Bartholomaeus Maggius*, Bononiensis, philosophus & medicus praestantissimus, nullique chirurgorum in sua arte secundus, librum edidit de sclopetorum & bombardarum vulnerum curatione, qui cum *Gesneri* scriptoribus chirurgicis prostat. Disputatur autem dicto tractatu prolixè, an hujusmodi vulnera cauterio vel veneno infecta sint, simulque rationes ulcerum curativae cum medicamentis idoneis ex *Hippocratis*, *Galenii* aliorumque Graecorum sententia copiose describuntur. Speciatim referuntur curationes vulnerum a sclopetis inductorum, inde pergit agere de vulnere partium carnosarum, cum globuli vel alterius rei heterogeneae p. n. retentione, de membri sphacelosi & corrupti excisione, de erysipellate, de vulnere depascente & serpente, quod *νομήν* Graeci vocant, de ulcere sordido, oedemate, de hyperfarcosi & callo tollendo, de duritiei in juncturis remanentis curatione post vulneris vel ulceris consolidationem, de variis modis removendi granula pulveris sclopetarii, deque
osse

osse detecto ac corrupto ; Quibus omnibus subiecta est medicamentorum, de quibus in opere ipso actum est, descriptio & modus componendi, uti & figurae instrumentorum, quibus in ejusmodi casibus utuntur artifices, hamulorum nempe diversae species, cannula cum terebello, instrumentum ad evellendum globulos, forceps dentata & concava, rostrum corvium, variaque alia instrumenta, cauterium cum cannula, spatula, forceps anserina &c.

§. 154. *Philippus Palatius*, Trebias, de methodo vulneribus medendi scripsit, unum medicamento, quod aqua simplici & frustulis de cannabe vel lino constat.

§. 155. *Hieronimus Crassus*, Utinensis, Doctor chirurgus clarissimus, tractatus quinque edidit, *unum* de tumoribus p. n. *alterum* de solutione continui seu vulneribus, *tertium* de ulceribus, *quartum* de cauteriis seu ratione cauterizandi, & *quintum* denique de curatione calvariae.

§. 156. *Vidus Vidius*, senior, Florentinus, postquam Archiatri perhonorificam unctionem in Aula *Francisci I.* Galliarum Regis aliquamdiu defunctus fuerat, Lutetiis Parisiorum professionem medicinae suscepit, tandem vero amplo salario in patriam suam revocatus, in Academia Pisana artem suam

suam per integros 20. annos docuit, ibidemque anno 1567. mortuus est. Scripsit Libros IV. de chirurgia, qui tomo III. operum suorum continentur, nec non varia *chirurgica Hippocratis*, ut librum de ulceribus, de fracturis, de articularis, de officinae medici, item *Galen*i librum de fasciis, ut & *Oribasii* libellum de laqueis & machinamentis, ex *Heracle* & *Heliodoro*, partim ex graeco in latinum transtulit, partim vero commentariis suis illustravit.

§. 157. *Constantinus Varolius*, Bononiensis, in aetate nondum valde proventa statim clara suae eruditionis specimina in arte nostra dedit, ac proinde absolutis studii Academicis in schola patria chirurgiae professionem suscepit: Hinc vero a Papa Romano, *Gregorio XIII.* ad Archiatri functionem, simulque in Archi-Lycaeum Romanum ad professionem Anatomiae publicam evocatus est, paulo post vero viventium coetu exemptus, postquam vitam suam vix ad annum trigesimum secundum produxerat. Interea ob operationes chirurgicas & praecipue lithotomiam, tantam sibi famam comparavit, ut undique ad ipsum confluerent aegrotantes, ejusque operam expeterent, qui calculo vesicae laborabant. De profectibus ejusdem anatomicis locuti sumus in *historia Anatomiae*,

§. 158. *Julius Caesar Arantius*, Bononien-
s, in urbe patria, ubi natus & educatus
uerat, summos non solum in Medicina ho-
ores impetravit, verum etiam sparta hono-
ifica donatus est. Postquam autem per in-
egros 32. annos professioni anatomicae at-
que chirurgicae praefuerat, diem extre-
mum ibidem obiit A. C. 1589. Librum *Hip-
ocratis* de vulneribus capitis brevi com-
mentario illustravit, quem ex ejusdem prae-
lectionibus collectum, *Claudius Porralius*,
Lugdunensis, edidit. Reliquit insuper no-
vis librum de tumoribus secundum locos
dfectos.

§. 159. *Leonhardus Botallus*, Asten-
slemontanus, primus esse dicitur, qui per-
versum illum morem venaesectionem to-
ties tamque frequenter, unico nonnun-
quam die repetendi, in Galliam invexit &
introduxit, cui consuetudini deinde Galli
in hunc usq; diem tam liberaliter indulse-
rat, siue exquisita necessitas operationem il-
lam requirat nec ne, obtorto collo pleros-
que suos aegrotantes ad venaesectionem
non tam invitare quam cogere soleant me-
dici: Unde dictum est, quo Gallorum
medici ab exteris hodieque onerantur,
quod venam secare, purgare & clysterium
dare, ferme universam illorum praxin ex-
auriat. Floruit circa annum 1582. & insi-
gnem

gnem edidit tractatum de vulneribus sclopetorum curandis, qui cum *Alphonfi Ferrii & Francisci Rotae* libris, idem argumentum tractantibus, editus est. Singularem quoque in lucem dedit librum de curatione per missionem sanguinis, de cutis scarificandae & hirudinum adfigendarum modo, item commentariolos duos, alterum de medici, alterum de aegroti munere una cum aliis scriptis, quae omnia adnotationibus illustrata a *Johanne van Horne* anno 1660. edita fuerunt, qui in *microtechnie* non solum exquisitam *Botalli* industriam laudat, verum etiam instrumenti cujusdam meminit, quo *Botallus* uti solitus fuerit in amputandis membris sphacelatis: Est autem instrumenti hujus *Botalliani* fabrica talis: Fiant duae columnae lignae, ponderoso cippo infixae, & utrinque per longitudinem interioris fulcatae; In inferna parte cippi infixus sit firmiter latus culter, acie sua sursum spectans, & alterius cultri per fulcum mobilis aciem sibi oppositam habens: Ubi igitur detruncandum est membrum, superior ille culter plumbo oneratus e superiore parte descendit, aut malleo gravi adactus carnem simul cum osse secat. Simul vero provocat *Hornius* ad testimonium *J. Regii*, qui hunc modum valde expeditum & indolentem esse existimavit, adeo ut aegri putent,

ent, e lychnio ignis scintillam in membrum detrucandum incidisse. Ego tantummodo circa usum hujus instrumenti practicum moneo, quod, etiamsi dubium non sit, quin hoc modo membrum internum corruptum a reliqua parte sana sine colorum vehementia removeatur, metuentum tamen sit, ne os sua natura fragile in multa fragmenta facile diffiliat, sicque graviorum symptomatum, talem sectionem sequentium causa extitura sit; Quae tamen omnia experientiae frequentiori commendanda sunt.

§. 160. *Johannes Colle, Roderici a Fonseca,* professoris in Gymnasio Patavino gloriosi, successor gloriosus, lucem publicam adspexit Beluni in Italia A. C. 1558. Postquam arsum, ut vocant, studii medici feliciter solverat, primum ejusdem fructum degustavit, dum Patavii dignitates, privilegia, immunitates Doctorales ipsi collatae fuerant, a quo tempore in celeberrima Venerum Republica medicam praxin per integros 12. annos exercuit, & curationum a peractarum fama longe lateque disseminata, per honorifico stipendio in aulam *Francisci Mariae II. Urbini Ducis* evocatus est, tituloque Protarchiatri & Nobilis a cubiculo cohonestatus; Quam splendidam provinciam cum per integros 23. annos
cum

cum laude sustinuiſſet , literarum amor captus bonis conditionibus & largis muneribus donatus in gymnaſium Patavinum ceſſit, ibidemque artem ſuam, quam ſummum cum adplauſu hucusque exercuerat publice docere aliisque inculcando propagare coepit , tandem vero dira peſte per urbem graſſante ſimiliter correptus & anno aetatis ſuae ſeptuageſimo ſecundo eruditorum coetui ereptus eſt. Scripſit elucidarium Anatomicum ſimulque chirurgicum, ex ſcriptoribus graecis, arabibus atque latinis compoſitum, cui etiam tractatus de vulneribus, ulceribus, tumoribus, fracturis atque luxationibus inſerti ſunt.

§. 161. *Gabriel Fallopius*, Mutinenſis, chirurgus & medicus ſua tempeſtate clariffimus, Academiam Patavinam condecoravit qui, ſicuti in omnibus reliquis artis ſalutaris partibus verſatiſſimum ſeſe praeſtitit: Itaque certe in chirurgia etiam hoſpes non fuit. Praeter medica enim, quae operibus ejus inſerta ſunt, egit etiam de vulneribus ſingularum partium, de vulneribus capitis, oculorum, naſi, colli, vaſorum, thoracis, medullae ſpinalis, abdominis, nervorum, ſclopatorum &c. ac denique de cauteriis. In tomo vero tertio tractavit de tumoribus p. n. de oſſibus luxatis & fractis, & quicquid alias in parte chirurgiae medicamen-

ta

ria tractari consuevit. Caeterum duoliri, alter de ulceribus, alter vero de tumoribus p. n. seorsim prodierunt, & in libro eundem de ulceribus post auctoris propositum & ordinem in tractando servandum declaratur definitio ulcerum, eorundemque causae atque differentiae, signa & fontes, quibus tandem medicatio subjungitur: inde digressionem facit auctor de excrementis ulcerum, de ulcere composito, de causarum ulceris ablatione, de carne superrescente, de doloroso, livido, calloso, varicoso, verminoso ulcere, de ulcere cum ossibus corrupto, de cutis ulceribus & adfectibus ulcerosis, de pruritu, de mentagra, de psora & lepra deque scabiei curatione. In libro vero de tumoribus p. n. eundem fere tractandi ordinem servat: Exposito nempe Auctoris proposito, tumoris definitio, causae atque differentiae proponuntur, deinde fontes signorum indicantur, deque curatione tumorum in generali agitur: Hinc porro instituit digressionem, partim, quid in secando abscessu observandum, partim quibus medicamentis concoctio seu potius praeparatio materiae promovenda: Tandemque sequitur specialis tractatio de inflammatione, de carbunculo, de gangraena, de bubone pestifero, de erysipelate, de oedemate & scirrho. Se-

orsim etiam prodiit tractatus de bubonibus pestilentialibus, nec non de parte medicinae, quae chirurgia adpellatur, uti et distincta interpretatio in librum *Hippocratis* de vulneribus capitis.

§. 162. *Johannes Philippus Ingrassias*, *Rachelburgensis Siculus*, non solum artem salutarem in patria sua fructuose exercuit, verum etiam in Gymnasio Neapolitano publice docuit. Cum dira quaedam pestilentia universam Siciliam devastaret, popularibus suis exoptatissimum auxilium attulisse dicitur, ut eam ob causam *Hippocratis Siculi* nomen ac titulum sibi promeruerit. Tandem *Philippi II.* Regis Hispaniarum medicus corporis constitutus est, floruitque circa annum 1570. Scripsit ex professo de tumoribus p.n. & generatim omnium tumorum praeternaturalium species nomina, definitiones atque causas multaque alia generalia declaravit, scriptoresque graecos, arabes atque latinos enucleavit occasione sumpta ab *Avicennae* verbis *Tertia Fen quarti libri, tractatu primo*. Propter eam vero potissimum rationem censuras Doctorum incurrit, nempe, quod equidem vir non indoctus fuerit, sed nimis quam par erat, in nomenclaturis Arabicis & Graecis evolvendis & conciliandis sese detinuerit, imo & lectori in recensendis

tumorum speciebus taedium & confusionem pepererit. Multas vero insuper cussit quaestiones chirurgicas in Iatrogenologia, quorum etiam pertinet dilucidatione quaestionis: Utrum in capitis vulneribus, phrenitide atque pleuritide exolvens incupatum medicamentum an leniens intaxat congruens sit? &c.

§. 163. *Horatius Morus*, edidit tabulas, diversam chirurgiam miro ordine connectentes, quas tamen non proprio Marte laboravit, sed ex aliis eruditis medicis colligit & confarcinavit.

§. 164. *Johannes Paulus Natus*, Rhodigiensis Venetus, scripsit opusculum de chirurgia, ac praecipue de solutione contusionum.

§. 165. *Johannes Petrus Passerus*, Bergomas, de causis mortis in vulneribus capitis, & eorum curatione librum scripsit, in quo ad mentem *Hippocratis*, potissimum de perforatione & abrasione in laesionibus cranii non satis adparentibus agitur, quique multas utiles circa hoc negotium observationes continet.

§. 166. *Johannes Baptista Carcanus Leonis*, Mediolanensis, tractatum absolutissimum nobis reliquit de vulneribus capitis, triplici sermone contentum.

§. 167. *Johannes Franciscus Rota*, philosophus

sophus & medicus Bononiensis clarissimus scripsit de tormentorum bellicorum vulneribus eorundemque curatione, in quo praeter eam medicinae partem, quae manu curatur, totius fere artis encheiridion ad quotidianam medendi exercitationem habetur; Omnium etiam, qui in illum usque diem ea de re scripserunt, vel placita corriguntur vel rationes penitus evertuntur. Primaria capita in his fere consistunt. Praemissa vulnerum tormentariorum verba definitione agitur de eorundem curatione, siue existant in partibus musculo-carnosis siue in partibus tendinoso-nervosis siue plane cum ossis fractura sint conjuncta. Disquiritur insuper, quomodo globuli sint eximendi, si articulo inhaeserint quomodo ea, quae extrinsecus vulneribus incidunt, eximenda, & quomodo symptomatibus talium vulnerum, profusioni sanguinis, inflammationi, erysipelati sit occurrendum, vel, si plane in ulcera degenerent quid tum faciendum, & qualem denique fistularum & sinuum curandorum rationem habere conveniat?

§. 168. *Eustachius Rudius*, Utinensis, tractavit chirurgiam, quam dicunt *medicamentariam* seu *pharmaceutico-medicam*; Edidit enim Libros VII. de adfectibus externarum C. H. partium, qui tractatus & chirurgi

s & medicis utilissimus est, sicuti & infirmi sua utilitate sese illis commendat tractatus de ulceribus, libris tribus comprehensus, similiterque tractatus de tumoribus, quem pariter tribus libris auctor complectitur.

§. 169. Chirurgiam *curtorum* solus adreſſus est *Caspar Tagliacotius*, Bononiensis, in Academia patria medicinae & chirurgiae P.P. in libro, cui titulus: *Cheirurgia nova, de narium, aurium labiorumque defectu per insitionem cutis ex humero, arte hactenus omnibus ignota, sarciendo, quae de curis pars cheirurgiae nobilissima, tam à neotericis quam veteribus, magno artis & majore laborantium dispendio & jactura, tot seculis desiderata fuit: Additis cutis traducis instrumentorum omnium atque deligationum iconibus & tabulis.*

§. 170. Nullum vero dubium est, quin novae istius cheirurgiae auctor omne hoc artificium mutuatus fuerit ab artificiosa arborum insitione, ubi ramulus unius arboris in truncum alterius arboris per mutuam insitionem implantatur, donec tandem inter sese mutuo coalescant; Qua in re licet à priori nulla in ratione sit contradictio: Vix tamen à posteriori adparet, qua ratione in narium labiorumque decurtatione traducem ex humero, in mutilatione vero

aurium, in regione pone aures quaere
factaque in dictis partibus idonea sectio
cutaneam propaginem cum artubus cur
diligenti futura, facta quadam implantati
ne committere, aliisque vix ac ne vix qu
dem superabilibus difficultatibus satisfac
liceat, inprimis qua ratione, quae novo a
tificio juncta sunt, ad tempus perfecti co
litus usque conjuncta servanda, quomodo
caput ad brachium tanquam ad palum r
vinctum ita colligari ac detineri valeat,
in neutram partem, stabile ac veluti imm
tum membrum, flecti queat: Quomodo
genuinum narium, aurium &c. exempl
exprimendum, ac injuriæ externae cu
symptomatibus supervenientibus arcenda
ac tandem ad perfectam curationem op
deducendum sit? Manifestum ergo est
non solummodo sermonem hic esse de
Restitutione palliativa, qua, etiamsi sub
stantia non restituatur earum partium
quae aut à prima nativitate desiderantur
aut per infortunium amittuntur, defor
mitati tamen externae quodammodo
obviam procedunt artifices, verbi gra
tia, si vel auricula, nasus, oculus, den
tes factitii &c. supponantur, vel palati la
cunae, ab inquinamento venereo exesae
lamella argentea vel aurea denuo replean
tur, vel deficiens linguae portiuncula ad
pen

endice factitia suppleatur, vel manus, rachium, tibi a artificialis &c. adnectatur: sed etiam de *restitutione vera* hic potissimum gere auctorem, qua nempe ratione organa naturalia per infortunium abscissa atque eperdita, monstrosamque deformitatem aufantia, per mirificam talem insitionem *vere restaurari*, & odiosae tali mutilationi *positive* & cum effectu occurri valeat.

§. 171. Verum enim vero fateor quidem, nusitatam ac plane mirandam in opere isto animi sagacitatem conspiciendam prae buisse Auctorem: An vero unquam practicum aliquod specimen hujus generis chirurgiae exhibuerit, prudentiores omnes merito dubitabunt: Atque adeo inter speculationes theoreticas totum hoc inventum non minimum obtinet locum, novo interim documento, inter praxin *cathedralem* & *clinicam* sollicite semper distinguendum esse.

§. 172. Nam 1) certissimum est, universum talis operationis adparatum arduum & difficultatis plenissimum esse, tum ipsimet aegrotanti tum etiam chirurgo. Ut 2) taceam, absque exquisitis & vix sustinendis doloribus & cruciatibus eam confici non posse. Accedit 3) impossibile ferme videri, massam quandam carneam, membro detruncato adglutinatam tanto artificio fingi ac refingi posse, ut naturam partis, cui adna-

scitur, exacte aemuletur, cum labia carnes gaudeant turgidula, singulari suavitate molli, & cujus naturam vix ulla alia pars exprimit, quaeque proinde tota sua indole differt a carne, unde restitutio desumitur: Aures vero & nares substantia gaudent cartilaginosa, quae iterum tota essentia diversa est a carnibus musculosis, quibus secundum *praeceptum Tagliacotianum* membra curta inferenda sunt. Et 4) tandem, quid fiet de sensu & vita talium partium restitutarum, si quam maxime concederetur, regulis artis non repugnare, informem & inconditam talem massam carneam membriscurtis adglutinari posse.

§. 173. Interea totum suum opus *duobus Libris* comprehendit *Tagliacotius*, in quorum *primo*, posteaquam de faciei, narium, aurium labiorumq; structura pauca praemiseraat, principia mirabilis hujus operationis tradit, ac postmodum agit de materia refectioni curtorum idonea, de loco, unde propago cutanea educenda, quibus anni temporibus suscipienda, an ex proprio, an vero ex alieno corpore tradux eligendus &c. In *secundo* vero libro, exposito scopo totius operis & universalibus agendorum intentionibus exhibitis, instituit enumerationem eorum, quae pro delineatione propaginis cutis necessaria sunt, omnemque suppellectilis

etilis adparatum imo ipsam curationem
copaginis jam delineatae, subjuncta sym-
ptomatum cuti delineatae supervenientium
medela &c. Passim vero interspersae sunt cu-
osae quaestiones, quae totius negotii ma-
iori illustrationi subserviunt, v. g. quo pa-
to nova organa per chirurgiam curtorum
enuo restituta nutriantur, vivant, senti-
ntque? An in illis vasa sanguinea nova
generentur? Cur humerus ex omnibus
corporis partibus unus sit & aptissimus &
utissimus, pro curtis resarciendis? Utrum
curtorum restitutio medicinae curatrici an
vero comptoriae sit adscribenda?

§. 174. Atque hisce omnibus tandem sub-
juncta visitur viva curtarum narium, auri-
um labiorumque traducis cutanei, instru-
mentorumque ac deligationum, quae chi-
rurgicae tali insitioni deserviunt delineat-
io: In quibus tamen omnibus intellectui
vivide offerendis, ut exacte intelligantur,
fortissima imaginatione opus est.

§. 175. *Durans Scacchi*, Fabrianensis, in
medicinae, quod inscribitur, subsidio, lu-
culenter demonstravit, quantum docta ma-
nus ad immanes morbos evellendos valeat;
Quo ipso novum subministravit argumen-
tum, ex quo summam artis efficaciam aesti-
mare licet.

§. 176. *Petrus Martyr Tronus*, Novaria-

nus, de ulceribus & vulneribus capitis tractatum edidit.

§. 177. *Marcus Antonius Montagnana*, Patavinus, scripsit de herpete, phagadaena, gangraena, sphacelo & cancro tum cognoscendis tum curandis adcuratam tractationem.

§. 178. *Johannes Andreas a Cruce*, Venetus, abiolutum chirurgiae universalis opus edidit, in quo quorumlibet adfectuum H. C. ad chirurgiam spectantium notionem, praedictionem atque curationem perspicua methodo enarravit, cui insuper addita est officina chirurgica, in qua nempe instrumenta omnia aliaque chirurgo convenientia suis delineata figuris conspiciuntur: Unde oppido liquet, utramque chirurgiae partem tam operatoriam quam pharmaceuticam ipsum, sicuti jus fasque erat, diligenter combinasse.

§. 179. *Baptista Codronchius*, medicus Imolenfis, in libris duobus, quos de vitiis vocis scripsit, etiam accessorium edidit magnae utilitatis, nempe de methodo testificandi in quibusvis casibus medico-chirurgicis oblati; Quo in libro nonnullae difficillimae simul atque pulcherrimae quaestiones explicantur, nec non formulae quaedam testationum proponuntur, opus non medicis modo sed & Jctis utilissimum.

§. 180.

§. 180. Ex *Italia* transmigramus in *Galliam*, verum illud artis chirurgicae thesaurum, in quo elapso potissimum ultimo seculo, plures adparuere artifices celeberrimi, quam uniuersa reliqua cultior Europa sistere potuit. Ad scriptores vero seculi *decimi quinti* pertinent *Johannes Parisiensis*, *Hieronymus Montuus*, *Antonius Chalmetaeus*, *Stephanus Gourmelinus*, *Jacobus Hollerius*, *Hieronymus Rupeus*, *Johannes Tagaultius*, *Franciscus Vertunianus*, *Franciscus Rossetus*, *Philippus Flesselius*, *Isaacus Joubertus*, *Ambrosius Paræus*, *Johannes Riolanus*, *Jacobus & Carolus Guillemeau*, *Nicolaus Abrahamus Frambesarius*, de quibus omnibus nunc ordine agemus.

§. 181. *Johannes*, quem communiter *Parisiensem* vocant vel *de Parisiis*, chirurgiam scripsit de variis modis curandi vulnera, quocunque demum modo corpori inflicta fuerint, sectione, punctione, contusione, tormentorum globis &c. a capite usque ad pedes, quae *Argentinae germanice* impressa est. Quo in libello id praecipue laudem meretur, quod non remedia qualiacunque promiscue & undecunque conquirere laborauit, sed paucis, sua tamen praxi & usu multiplici comprobatis fuerit contentus, quorsum pertinet emplastrum, unguentum & potio vulneraria suae compositionis, cui magnas vires attribuit.

§. 182.

§. 182. *Hieronymus Montuus*, Allabrox medicus Gallus, *Sebastiani Montui*, patris pariter medici, haud degener filius, floruit A. C. 1525. De morbo gallico librum reliquit, uti & de auxiliis chirurgicis ad adfectus, repentinam curationem exigentes, de quibus agitur Parte IV. medicinae practicae ejusdem. De qua eadem materia, nempe de subsidiis chirurgicis egit etiam *Durans Scacchi* peculiari tractatu, ex quo potissimum, quantum docta seu perita manus ad immanes morbos evellendos praestare valeat, mirum in modum elucescit, sicuti paulo superius jam retulimus.

§. 183. *Philippus Flesselius*, sive, ut ab aliis scribitur, *Flessellius*, de chirurgia librum edidit.

§. 184. *Antonius Chalmetaeus*, Vergesacus, scripsit enchiridion chirurgicum, in quo plerorumque morborum externorum remedia, cum universalia tum particularia brevissime complectitur, quibus etiam accessit methodus probatissima curandi morbum venereum, & editioni Lugdunensi insuper addita est instrumentorum & feramentorum delineatio.

§. 185. *Stephanus Gourmelinus*, Curiosolita, scripsit Libros III. artis chirurgicae, ex decreto *Hippocratis* aliorumque veterum medicorum, nec non libros VI. synopseos chirurgicae.

§. 186. *Jacobus Hollerius*, *Stempanus*, medicus *Parisiensis*, sectator acerrimus *Hippocratis* ejusdemq; interpres, inter primos numeratur, qui medicinam *Arabum*, quae hucusq; in scholis regnaverat, ex *Academia Parisiensi* una cum aliis expellere coepit, & octissimos habuit discipulos, inter quos *Ludovicus Duretus* potissimum eminuit. Libros III. de materia chirurgica scripsit, quorum *Johannis Tagaultii* Libris V. institutionum chirurgicarum prodire: Nam *Tagaultius* aliis laboribus praepeditus ipsemet Libro VI. *Guidonis de Cauliaco* elaborando manum admoveere non poterat, eamque ob causam *Hollerio Stempano* ulterius eliminandum ac perpoliendum tradebat, qui proinde, ut suo satisfaceret officio, ordine egit de repellentibus, de attrahentibus, de resolventibus, de emollientibus, de suppurantibus, de aperienda vomica, de purgantibus, de farcoticis, de epuloticis, de glutinantibus, de pyroticis, de dolore, de haemorrhagia, quibus demum omnibus subjunctum est caput de utili materia in vitiis ossium.

§. 187. Hic igitur *Johannes Tagaultius*, *Ambianus Vimacus*, medicus *Parisiensis*, scripsit Libros V. de institutione chirurgica, qui cum libro VI. *Jacobi Hollerii* de materia

teria chirurgica prodire. Continetur autem in dictis institutionibus universum *Guidonis Cauliaci* opus chirurgicum, & quidem multo copiosius, & insuper, cum alias valde obscurum barbaroque stylo conscriptum fuerit, elegantiori latinitate donatum. Caeterum hoc suum opus dedicavit Auctor Christianissimo Galliarum Regi, *Francisco* hujus nominis *primo*, quem non solummodo propter praeclaras animi doctes ac divinas propemodum virtutes, tanto Principe dignas admodum laudat, sed etiam, quod speculatione anatomes incredibiliter delectatus fuerit, imo & illam medicinae partem, quae manu medetur, maxima aestimaverit: Unde in mensa aliquando in conspectu suorum Magnatum sermone de chirurgia habito spondit, se unum vel alterum doctum & longo usu exercitatum medicum constituturum, qui artem chirurgicam Lutetiae Parisiorum, quod ante illa tempora factum nondum fuerat, publice interpretaretur.

§. 188. Neque vero infucata haec laus detrahenda est *Tagaultio* nostro, quod chirurgiam diu indigne habitam & squalidam servitutem passam ab *Albucasi*, *Lanfranco*, *Rolando*, *Bruno* aliisque, reduxerit novoque ornatu decoraverit. Ut autem prescius opus ejusdem examinemus, exorditur a
generae

nerali artis constitutione, & in perito
que rationali chirurgo potissimum duo
quirit, primo exactam cognitionem ar-
s chirurgicae & secundo solertem prom-
titudinem seu dexteritatem ea omnia exc-
uendi, quae ad adfectus chirurgiae subje-
os pertinent: Unde eam distinguit in *the-
ricam* & *practicam*; Illam adquiri per co-
nitionem principiorum artis; Hanc vero,
uae per rationem inventa sunt, manuali
pera recte perficere docet. Progreditur de-
nde ad divisionem chirurgices in suas par-
es, generalem nempe & specialem: In *illa*
icit tradi operationes, tam in partibus C. H.
pollioribus, quam durioribus; In *hac* vero in-
trui chirurgum, quo modo operari recte
tq; convenienter debeat circa tumores p.n.
ulnura, ulcera, fracturas atque luxationes.

§. 189. Quod attinet operationes, scopo
chirurgico adsequendo idoneas, ad illas
evocat (1) continui divisionem, quam
alias *diæresin* vocant. (2) Divisi seu dis-
uncti unionem seu conjunctionem, quae
alias *synthesis* dicitur. (3) Superflui abla-
tionem, quam *aphaeresin* vulgo adpellant.
Hisce vero scopis ut quis recte potiatur,
auxiliorum seu instrumentorum adplica-
tionem necessariam esse injungit, quae in
medicinalia & *ferrea* ab ipso distinguuntur.
Ad *priora* referuntur bonum regimen seu
diaeta

diaeta, emplastra, unguenta, pulveres &c.
Ad posteriora vero, quae vel *incidendo* &
excindendo operantur, ut forfices, novacula,
scalpella varii generis chirurgica, vel
urendo, ut cauterium, vel *extrahendo*, ut
forcipes, vossellae, hami recurvi, vel *con-*
suendo, ut acus & cannula.

§. 190. Absoluta *parte Isagogica* ad divi-
sionem totius operis progreditur, idque
Libris V. comprehendit: in *primo* agit de
tumoribus p. n. quorum refert phlegmo-
nem veram, aliosque à sanguine procrea-
tos tumores, carbunculum, gangraenam
sphacelum; Inde transit ad erysipelas alios-
que à bile creatos tumores, quibus succe-
dunt tumores frigidi, cedematosi, ubi simul
etiam agitur de nodis, strumis aliisque ex-
crescentiis, quos tandem excipiunt scir-
rhosi, ex atra bile geniti, uti est cancer. In
secundo prosequitur ordine chirurgiam vul-
nerum, ubi praemissa generali vulnerum
divisione eorumque differentiis agit de
vulneribus partium carnosarum, de vulne-
ribus cavis cum amissione substantiae, cum
hyperfarcosi iisdem accedente, de vulnere
contuso, de ecchymomate, de vulneribus
ex ictu seu morfu animalium venenato-
rum, de vulneribus nervorum, tendinum,
ligamentorum ipsorumque ossium. Libro
tertio tractat de curandis ulceribus, ubi ite-
rum

am generali ulcerum divisione & necessa-
ris differentiis praemissis agit de ulcere
yscrato, de hyperfarcosi, ulceribus super-
ducta, de ulcere calloso & decoloratio-
e labrorum, verminoso, disrupto cum os-
is corruptione complicato, de ulceribus
yssepuloticis, inveteratis, cacoëthicis &
nironianis, de ulceribus virulentis & cor-
rosivis, de ulceribus sinuosis, cuniculosis,
profundis & sordidis, de fistula & cancro
ulcerato. Libro *quarto* traduntur cura-
ones fracturarum, & *quinto* denique luxa-
tionum, cui praecipuorum C. H. ossium
omenclatura subjungitur.

§. 191. Quod vero Librum *Sextum* spe-
tat de materia chirurgica, illum ipsemet
non elaboravit, sed *Jacobo Hotterio* medi-
co lectissimo, tanquam inchoatum & rude
expoliendum & limandum tradidit, qui
etiam officio suo tam feliciter defunctus
est, ut sincere fateatur *Tagaultius*, se totum
opus, cum ad ipsum rediisset, ita immuta-
tumprehendisse, ut pro suo amplius a-
gnosceret non potuerit: Unde etiam *Hol-*
erii potius quam suo nomine illud eval-
uandum esse censuit, ne ille debita sua
laude meritaque gloria defraudaretur.

§. 192. *Hieronymus Rupens*, Tolosanus,
in paradoxis medicis, quae scripsit, prae-
terea, quae ad medicinam spectant, ea quo-
que,

que, quae ad chirurgiam & obstetriciam pertinent, exposuit.

§. 193. *Franciscus Vertunianus*, Pictavien-
sis, *Hippocratis* Coi librum de vulneribus
capitis latinitate donavit & commentariis
suis illustravit, addito etiam graeco textu
quem *Josephus Scaliger* castigavit.

§. 194. *Franciscus Roussetus* eam chirur-
giae partem adgressus est, quae de partu
caesareo agit: Proinde edidit ὕπεροτομο-
νίαν seu de sectione caesarea librum,
quo de opificio chirurgico humani ortu
aliter fauste succedere nequeuntis, quae
per solertem ventris materni incisionem
fospite cum suo foetu matre ipsa, erudi-
tè differuit. Notandum vero est, tractatu
ab auctore gallice, sicuti Galli solent, ve-
naculam suam linguam depereuntes &
ceteris omnibus aliis, etiam Dominae linguarum
longissime anteponentes, primum conscrip-
tum, deinde vero à *Cassaro Bauhino* civi-
tate latina donatum, variisque exemplis
lectissimis historiis & lithopaedio Senen-
si illustratum esse. Insurrexit autem contra
hanc operandi rationem eamque vehemen-
ter impugnavit junior quidam chirur-
gus, quem tamen acerrime perstrinxit, ed-
ita brevi apologia pro partu caesareo, in
dicacis cujusdam ex pulvere paedagogici
chirurguli, theatralem invecitivam.

195. *Isaacus Foubertus* ipsemet quidem chirurgica non edidit, interim tamen *Guidonis de Cauliaco* dictiones interpretatus cum figuris instrumentorum chirurgicorum, in opere ejus memoratorum, quae tamen ex *Ambrosii Parei* operibus maximam partem mutuatae sunt. Prostat autem cum chirurgia magna *Guidonis*, *Cautensis*.

196. *Ambrosius Pareus*, trium Galliae regum, qui *Henricum III.* in regno praesecerant, inprimis vero *Henrici III.* Galliarum & Poloniarum Regis, cui etiam opera chirurgica dedicavit, chirurgus laudatus fuit, quaecumque tandem judicio de ipso ferat *Riolanus*, acris alioquin forte invidiosus insectator, sicuti animi indolem jam alibi delineavimus. Quis enim idiotam fuisse credat *Pareum*, qui, ut emet in epistola dedicatoria ad *Henricum* gem fatetur, quinquaginta annos in chirurgia & illustranda & amplificanda omni ere studioque invigilavit: Quem proinfinem ut feliciter adsequeretur, nulli neque tempori, neque labori neque sumptui parcit, ut votis suis in communem studiorum Chirurgiae utilitatem tendentis satisfaceret. Accedit, ipsum vario-
n atque multiplicium gravissimorum casuum sive feliciter sive infeliciter, ut fieri

in rebus humanis solet, cedentium experientia edoctum multa detexisse, quibus autem chirurgicam egregie locupletavit. Guarus equidem fuit linguae latinae, ut aliorum Medicorum Parisiensium opera in edendis scriptis suis uti coactus fuerit: Illi tamen praeter verba nihil adjecerunt, unum verum vero exemplorum & observationum chirurgicarum à seipso factarum penum ipse solus suppeditavit: Unde *Johanne van Horne* in epicrisi scriptorum Chirurgicorum recte judicat, melius fecisse *Pareum*, si singulares suas curationes & rariorum adfectuum observationes simul atque remedia, longo demum & infallibili usus & tot annorum experientia ipsi comprobata, parvo volumine comprehensa in lucem edidisset: Ita enim multa superflua & à scopo chirurgico plane aliena rescindere, sicque arctioribus limitibus opus suum comprehendere potuisset. Ita verum fieri natum est, ubi ingentia talia volumina in publicum protruduntur. Interim *Jacobus Guillemeau* opera *Parei* elimata novisque iconibus elegantissimis exornata & latius insuper donata evulgavit.

§. 197. Continentur autem dictis operibus, praeter introductionem seu viam ad chirurgiam compendiariam, non solum corporis humani singularumque ejus partium

um exactissima anatome, sed etiam perfectissima curandi ratio tumores p. n. vulnera, ulcera, fracturas & luxationes, imo curationes multorum aliorum adfectuum, manum chirurgi exposcentium, quae ab aliis ad illud usque tempus descripti non erant, una cum multis physiologis atque therapeuticis lectu dignissimis. Accessit tractatus de renunciationibus & cadaverum embammatibus. Caeterum in prima parte, quam *Medicamentariam* vocant, agit de tumoribus contra naturam in genere & de tumoribus particularibus, similiter de vulneribus in genere & pariter quoque de recentibus & cruentis singularum artium vulneribus, item de vulneribus clopo aliisque igniariis machinis & telorum omni genere illis; Porro de contusionibus & gangraenis, de ulceribus, fistulis & haemorrhoidibus: In altera vero arte, quam *operatoriam* dicunt, primum tractavit in genere de fasciis, de fracturis & luxationibus, deinde autem in specie de agophthalmo, de chalazio & hordeolo palpebrarum, de hydatidibus palpebrarum, de commissis & inter sese conglutinis palpebris, de proptosi seu procidentia oculi, de ungula, de fistula lacrymali, de cataactae depositione, de dentibus ferro evelendis, de lithotomia, de phymosi ac para-

phymosi , de cucurbitulis & sanguis &c.

§. 198. *Johannes Riolanus*, Pater, Ambianus , dogmatum *Hippocraticorum* vindicacerrimus atque defensor strenuus floruit A. C. 1598. & Academiam Parisiensem plurimos annos condecoravit. Universam quidem medicinam descripsit, inter tamen non neglexit etiam chirurgiam, cui specimen Lipsiae prodiit anno 1601.

§. 199. *Jacobus Guillemæus*, sive ut gallice scribitur, *Guillemeau*, Aurelianensis, Regius atque Parisiensis chirurgus, opera *Ambrosii Parei* limatiora edidit, latius donavit, figurisque & iconibus novis elegantissimis exornavit, nec non *Marco Mironi*, Henrico III. Galliarum & Poloniae Regis Archiatro clarissimo dedicavit. Manum vero admovit operi eo lubentius, quia sub *Ambrosio Pareo* magnis in chirurgia conatibus in Xynodochio Parisiensi, tanquam amplissimo quodam omnis generis vulnerum morborumque theatro per integrum biennium non solum disciplinae hujus rudimenta percipuerat, & multarum egregiarum operationum a *Pareo* institutarum spectator ἀντὶ πρῆς fuerat: Verum etiam ubique, domo forisque, in acie, in castris, imo & *Lutetiano* totius orbis emporio ipsum comitatus erat, ut, quotiescunque circa Ducum

Herco

erorum ac civium corpora curanda versatur, nunquam aliquid moliretur, nisi Jo. *Guillemaeo* praesente atque ministro. Quis igitur tanto operi expoliendo & illustrando capacior extitisset, quam noster *Guillemaeus*, qui studii hujus excolendi gratia non solum universam Germaniam peragravit, sed & Hispanorum in Belgis castratum quadriennium sequutus est: Quo tempore non modo strenuam faucibus milibus operam attulit, sed & provide simulque attente circumspexit, quam curandam tenerent, qui una cum ipso nosocomio praeerant, Itali, Hispani atque Germani, omnes chirurgi exercitissimi.

§. 200. Ejus filius, *Carolus Guillemaeus*, tabiosas simulque valde scandalosas agitavit controversias cum *Johanne Cortaud*, medico Monspeliensi, in quem impudentissimas & viro honesto indignas evibravit injurias, & contumeliosis passim nominibus ipsum oneravit, eoque ipso animi sui malignitatem & rancorem satis prodidit: Dignus propterea, quem medici suae aetatis ex societate sua penitus ejecissent, & consortio suo indignum judicassent.

§. 201. *Nicolaus Abrahamus Frambesarius*, medicinae & chirurgiae laude clarus fuit circa annum 1595. Patrem habuit *Hectorem Abrahamum Frambesarium*, pariter medicum

atque chirurgum celebrem, a quo in prima
statim adolescentia variorum adfectuum ex-
teriorum, vulnerum, ulcerum atque fra-
cturarum curationi adhibitus est, sicque ipsa
veluti praxi tantam sibi dexteritatem & ex-
perientiam adquisivit, ut plane in Acade-
mia Parisiensi inter Professores Regios lo-
cum perhonorificum obtinuerit, imo tan-
dem Archiatri simulque consilarii Regi
functione donatus sit. Inferuit reliquis
suis scriptis medicis passim etiam chirurgica
quaedam, sub titulo canonum chirurgico-
rum, quibus exteriorum & interiorum
corporis adfectuum methodicam curatio-
nem prosequitur.

§. 202. Agmen inter scriptores seculi
hujus Gallos claudat *Andreas Furrerius*, Me-
dicus Parisiensis, nisi quis locum hunc du-
bium ipsi reddere praesumat. Si vero *cosme-
tice* tanquam chirurgiae partem admitta-
mus, non adparet, cur locum inter scriptores
chirurgiae ipsi disputemus? Scripsit autem
idiomate gallico tractatum tribus libris
comprehensum de decoratione *CH*. in quo-
rum *primo* multa ad chirurgiam pertinentia
continentur, in *secundo* agitur de ornatu
muliebri, in *tertio* vero de diversis unguen-
tis ad scabiem, ulcera, excoriationem cutis,
adustionem & ignem volaticum.

§. 203. Nunc denique ordo nos deducit

ad

Scriptores hujus seculi *Germanos*, quibus tamen *Anglos*, *Scotos*, *Danos*, *Helvetios* &c. quoque adnumeramus. Ex his omnibus vero scriptis publicis innotuere *Wendelinus Hoeck de Brackenu*, *Gualtherus Hermannus Ryff*, *Conradus Gesnerus*, *Johannes de Gersdorff*, *Leonardus Fuchsius*, *Hieronymus*, *Paracelsus*, *Eucharis Rhodion*, *Jacobus Rueff*, *Andreas Vesalius*, *Georgius Phaetro*, *Petrus Forestus*, *Thomas Fienus*, *Johannes Langius*, *Johannes Wittichius*, *Jacobus Lebsesterus* &c.

§. 204. *Wendelinus Hoeck de Brackenu*, tractatum edidit de curandis ulceribus, morbum gallicum ut plurimum consequentibus: Unde etiam integrum scripsit tractatum de mentagra, seu de causis, praeservativis, regimine & cura morbi gallici.

§. 205. *Gualtherus Hermannus*, sive ut alii scribunt, *Hermenius Ryff*, Argentoratensis, medicus atque chirurgus admodum clarus floruit Moguntiae A. C. 1539. Edidit chirurgiam magnam, lingua germanica conscriptam, cujus proinde lectio diligens nostris hominibus, utpote linguae eruditae praevalentique miserrime rudibus & imperitis egregio usui esse potest. Non pauca quoque chirurgiam spectantia comprehenduntur in ejusdem enchiridio medicinae theoreticae & practicae.

§. 206. *Leonardus Fuchsius*, Wembdingensis Rhaetus, in Academia Tubingenfis medicinae Professor fuit, sicuti jam memorabiliores ad vitam ejus pertinentes circumstantias in *Historia Anatomiae* retulimus. Edidit de curandi ratione libros VIII. ex quibus *quintus* inscribitur de medendis vulneribus, *septimus* de medendis ulceribus, & *octavus* de curandis fracturis & luxationibus. Laudamus vero ingenuum viri candorem, quod ipsemet in praefatione non diffiteatur, a quibus profecerit: Nempe libros illos de vulnerum, ulcerum, fracturarum & luxationum curatione omnes ex *Galen*i, *Pauli*, *Aetii* & *Guidonis* scriptis esse conflatos, & in iis conscribendis plurimum se fuisse adjutum a *Johanne Tagaultio*, qui singula ad hoc negotium spectantia jam ante ipsum ex praedictis auctoribus excerpisset, & in elegantem ordinem rede-gisset.

§. 207. *Conradus Gesnerus*, Tigurinus Helvetius, postquam in Academia Basileensi & Monspeliensi studio medico diligenter incubuerat, inque priore honores & privilegia Doctoralia impetraverat, in eadem etiam firmas sedes figere decrevit, atque hinc non solum artem, quam didicerat, exercere, verum etiam una cum philosophia publice docere coepit: Et quam-

is rei herbariae potissimum sese adplicue-
it, ac proinde in chirurgicis nihil proprio
arte tentaverit : Gratissimum tamen me-
licis atque chirurgis praestitit officium,
quod scriptores optimos quosque tam ve-
teres quam recentiores, qui antehac in
Germania editi non fuerant, uno volumi-
ne conjunctos, in eorum gratiam publicae
uci sistere voluerit ; Quia ingens studio-
rum commoditas est, si plures super una
eademque re scriptores uno tali volumine
sistantur, in talibus praecipue lucubratio-
nibus, quae seorsim ac singulares prodire,
quales nempe propter parvitatem molis fa-
cilis negliguntur, ac proinde vel ad mi-
nimum in Doctorum scriniis latent vel in
escam vermium adservantur. Interim ut
hunc suum laborem publico rectius com-
probaret, non dubitavit celebri tunc tem-
poris medico, *Geryoni Seilero*, Illustris Rei-
publicae Augustanae medico praestantissi-
mo eundem dedicare. Caeterum scripsit
etiam observationes de medicinae chirur-
gicae praestantia & antiquitate, quae cum
ejusdem scriptis chirurgicis prostant.

§. 208. *Hieronymus*, Brunsvicensis, Ar-
gentinae chirurgiam exercuit & idiomate
germanico conscripsit chirurgiam, quae
etiam in urbe Argentinenſi anno 1539. im-
pressa est.

§. 209. *Aureolus Philippus Theophrastus Bombast ab Hohenheim*, vulgo *Paracelsus* dictus, Helvetius, nec literis nec studio quidem medico ex professo sese adplicuit, tantam tamen in eodem famam sibi comparavit, ut dirissima illa vulnera, lepram, podagram, hydropisim atque infanabilia corporis contagia mirifica arte sustulisse creditus fuerit, sicuti in epitaphio Salisburgi ipsi erecto in hunc usque diem legi potest. Cum enim animadverteret, plerosque aegros arte male, alios nullo modo, multos a natura ipsa potius quam artificio medico curari, inque antiquorum medicorum scriptis multa falsa deprehendi, ad universam medicinam reformandam animum adplicuit, tum qua ratione addiscenda, tum etiam facitanda esset. Et quamvis linguarum aequae ac reliquorum ad docendum instrumentorum rudis esset, nihilominus tamen in Academia Basileensi medicinam lingua vernacula publice docuit, quam ipsemet antea non solum a Patre suo *Wilhelmo ab Hohenheim* didicerat, verum etiam a *Matthaeo Schachtio*, suffraganeo *Ereisingensi*, *Scheidio*, episcopo *Setthagien*si, imo & sicuti ipsemet non diffitetur, a vilissimis quibusvis hominibus, vetulis, agyrtis, rusticis senioribus, opilionibus, Zigeunis, Necromanticis &c. Neque minus

us multa in peregrinationibus suis per Austriam, Transylvaniam, Poloniam, Hungariam, Wallachiam, Croatiam, Illyricum aliasque regiones exteras, Aegyptum & Arabiam susceptis ipsum comprehendisse partem est.

§. 210. Quamvis autem, uti diffitendum non est, in multis modestiae limites usque adeo transilierit, ut in reliquos omnes medicos, more *Thessali* illius *ιατροποιων* dirissima convitia atque contumelias evomuerit: suis tamen, quas promeruit, laudibus, praepriis in praxi chirurgica, defraudandus non est. Ipse enim *Vetterus* testatur, *Paracelsum* toto illo tempore, quo apud ipsum vixit, extra chirurgiam nihil tractasse; In primis vero in ulceribus cocoëthicis atque desperatis curandis miracula praestitisse, nulla, quod mirandum est, victus aut praescripta aut servata ratione, sicuti ex *Oporini* epistola liquet. Scripta ejus chirurgici argumenti sunt, Chirurgia minor, quae Tomo VI. comprehenditur, cum tractatibus ejusdem de apostematibus, cutis apertionibus, vulnerum ulcerumque curis; Nec non ejusdem Chirurgia major: Quibus in libris non pauci continentur arcana, quae felici cum successu in morborum externorum curationibus in subsidium vocare licet.

§. 211. Caeterum ut ordo & distributio totius operis exactius paulo innotescat placuit ipsi universam chirurgiam *quinque partibus* comprehendere. In *prima* occurrunt vulnera ab extra corpori illata, in *altera* fistulae, in *tertia* variae excrefcentiae & adfectus alii externi, in *quarta* lues venerea cum suis confectariis & in *quinta* denique ulcera externa pertractantur. Est vero axioma illud, quod statim in principio capitis secundi partis primae legitur, dignum, quod omnes chirurgiae practici aureis literis consignent: Nempe chirurgum non esse, qui vulnera curet, sed naturam seu medicum internum. Aliter si sentiat, se ipsum decipere & artem, quam profitetur, turpiter ignorare existimat. Verba ejus idiomate germanico haec sunt: Du solst wissen / daß die Natur des Fleisches / des Leibes / des Geäders / des Beines / in ihr hat einen angebohrnen Balsam / derselbe heilet Wunden / Stiche und was dergleichen ist / daß ist so viel geredet / der Balsam / der natürlich im Beinen lieget / der heilet die Beinbrüche / der Balsam / der natürlich im Fleische lieget / heilet das Fleisch / und also ein jegliches Glied träget seine eigene Heilung in ihm selbst / und also hat die Natur ihren eigenen Arzt in ihrem eigenen Gliede / der das heilet / was in ihm verwundet wird: Also soll ein
ein

n jeglicher Wund-Arzt wissen / daß er nicht
 er ist / der da heilet / sondern der Balsam im
 reibe ist / der da heilet: So aber der Arzt ver-
 weinet / er sey der / der da heile / so verführet
 sich selbst / und erkennet seine eigene Kunst
 nicht. 2c.

§. 212. Quod reliquum est, summam vi-
 ae ejus descripsit *Oporinus*, civis Basileen-
 sis, *Paracelsi* amanuensis, & *Vetterus*, ejus-
 dem per biennium comes individuus. Plu-
 ra vero legi possunt in erudito scripto *Dan-*
ielis Sennerti de *Chymicorum cum Aristote-*
licis & Galenicis consensu ac dissensu. Mor-
 tuus est *Salisburgi* A.C. 1541. nactus aetatem
 8. annorum.

§. 213. *Johannes de Gersdorff*, quem alias
Schylhanß nominare solent, chirurgus *Ar-*
gentinensis valde famosus fuit, & librum
 de chirurgia & anatomia scripsit.

§. 214. *Eucharius Rhodion*, medicus *Fran-*
cofurtensis ad *Mœnum*, ad nostrum quo-
 que censum pertinet, si concedatur, obste-
 ricatum esse partem chirurgiae, sicuti re-
 vera est. Scripsit enim libellum de partu
 hominis & quae circa ipsum accidunt, ad-
 eoque de parturientium & infantum mor-
 bis atque curatione. Vixit circa annum
 1548.

§. 215. *Jacobus Rueff*, *Tigurinus* *Helve-*
tius, chirurgus atque lithotomus celebris
 fuit

fuit Tiguri in Helvetia & Libros IV. scripsit de conceptu & generatione homini ubi ea omnia, quae ad obstetricatum pertinent, diligenter prosequutus est. Nominus quoque conspiciuntur insertae variae picturae foetus, primum in utero sitae deinde in partu, matricis etiam atque instrumentorum, ad partum tam promovendum quam extrahendum pertinentium. Edidit insuper libellum de tumoribus phlegmaticis non naturalibus.

§. 216. *Andreas Vesalius*, Bruxellensis, cujus summam in secundo dexteritatem jam alias admirati sumus, & luculentis speciminibus in *Historia Anatomiae* ostendimus, non minorem habuit peritiam in chirurgicis. Edidit enim *Chirurgiam* magnam in septem Libros digestam, in qua nihil, quod ad perfectam curandorum C. H. malorum methodum pertineat, omisisse videtur, unum cum formis instrumentorum, quibus Chirurghi in sua arte utuntur: Multi tamen desiderant, eam nihilominus magnitudini ingenii *Vesaliani* non respondere. Exstat insuper consilium ejus medico Chirurgicum pro Magni & illustrissimi Terrae Novae Ducis fistula, ex laeva axilla in thoracis concavum pervia, aliisque gravibus non paucis adfectibus, ob puris supra septum transversum coacervationem & ineptam
pe

er fistulam expurgationem subinde pro-
nientibus.

§. 217. *Georgius Phaedro de Geleinen* scri-
it chirurgiam minorem seu methodum
perfectae curationis omnium ulcerum.

§. 218. *Petrus Forestus*, Alcmariensis Bel-
gici, Practici experientissimi simulque feli-
cissimi nomen citra contradictionem pro-
eruit; Qua de re non potest dubitare,
licunque observationes ejus, multo judi-
cio, exactitudine & experientia plenas e-
olvere placuerit: Adeo ut ejus exemplar
huc hodie merito sibi proponere debe-
at, qui observationes ejus generis medico-
chirurgicas consignare in animum suum
duxerunt. Sed de his alibi agendi oc-
asionem nanciscemur, quando historiam
observatorum tam medicorum quam chi-
rurgorum ex professo delineabimus.
aeterum gradum Doctorem accepit in
Academia Bononiensi Italiae, à quo tem-
pore primum Lutetiae, deinde Alcmariae,
postea Delphis medicam praxin exercuit,
nec tandem in Academiam Leydensen-
sibus tum temporis prima fundamenta po-
coeperant, evocaretur, ibidemque ar-
tem, quam haecenus cum adplausu factita-
rat, etiam publice doceret. Fuit igitur
inter primos artis medicae Professores pu-
blicos in Academia Lugduno-Batava, &

immortalis haec ipsum manebit gloria quod primam in Medicina lectionem & orationem pro laude ejusdem in Academia noviter erecta habuerit. Obiit Alcmariae, urbe patria ipsi carissima anno 1597 cum aetatem suam ad extremam senectutem 75. annorum produxisset. Praeter observationes & curationes medicinales edidit quoque observationum & curationum chirurgicarum Libros V. *priores*, in quorum *primo* agit de tumoribus p. n. sanguineis, in *secundo* de *biliosis*, in *tertio* de *pituitosis*, in *quarto* de *melancholicis* & in *quinto* de *mixtis* seu *compositis*. In *posterioribus* autem exhibuit observationum & curationum medicinalium Libros IV. in quorum *primo* agitur de vulneribus cruentis, casu, offensione, percussione, & contusione excitatis, in *secundo* de ulceribus, in *tertio* de fracturis & in *quarto* de luxationibus, in quibus omnibus eorundem causae signa, prognoses & curationes graphice depinguntur. Omnes vero hae observationes tam medicinales quam chirurgicae uno opere junctim prodire in folio.

§. 219. *Thomas Fienus*, Antwerpiensis Belga, patrem habuit *Johannem Fienum* pariter medicum, & mundi hujus lucem adspexit anno 1567. Absolutis studiis suis primum illorum praemium expertus est in

Aca

Academia Lovaniensi, in qua publica eaque primaria Professione in sua Facultate donatus est; Deinde à *Maximiliano* Bavariae Duce, monachium vocatus & Archiatrorum numero adscriptus est, vix tamen integro anno exacto ad patrios lares reversus, ac tandem *Alberti*, Archi-Ducis Austriae medicus cubicularius constitutus est. Edidit Libros Chirurgicos duodecim de praecipuis artis chirurgicae controversiis, nempe de trepanatione, de depositione cataractae, de depositione ungulae, de laryngotomia, de paracenthesi abdominis, de arteriotomia, de hysterotomatocia seu sectione foetus ex utero matris viventis, de sectione calculi, de sectione herniae, de amputatione membrorum extremorum, de nasi amputati ex carne brachii restitutione; Quibus omnibus elegantem praefationem praemisit *Hermannus Conringius*, in eaque causas prolixè exposuit, quare antiquissimis jam temporibus, chirurgia à reliquo medicinae corpore separata fuerit, & in nunc usque diem separata manserit. Tractatus de cauteriis, quem *Conringius* pariter publici juris fecit, Chirurgis praecipue insigni sua utilitate sese commendare non cessat. Obiit A. C. 1631. anno aetatis suae sexagesimo quarto.

S. 220. *Johannes Wittichius*, Vinariensis,

non videtur quidem in Chirurgicis multa praestitisse ; Communicavit tamen dictata quaedam chirurgica de administrationibus chirurgicis ab excellenti quodam medico Patavino in calamus dictitata , quae methodo ejusdem tam simplicium quam compositorum medicamentorum adjuncta leguntur.

§. 121. *Casparus Bartholinus*, Senior, Danus, cujus vitam in *historia Anatomiae* jam adumbravimus, majorem quidem in Anatomicis quam chirurgicis famam adquisivit ; Reliquit tamen systema medico-chirurgicum de cauteriis seu ruptoriis, praesertim potentialibus seu potestate agentibus, cujus lectio Chirurgiae Studiosos non poenitebit.

§. 222. *Johannes Langius*, Lemberga-Silesius, postquam emenso studiorum suorum studio in Academia Pisana gradum in arte acceperat , in Germaniam reversus est, inque metropoli Palatinatus inferioris Heidelbergae fixam sibi sedem elegit, ibidemque per multos annos praxin cum laude exercuit, tandemque quatuor Electorum Palatinorum medicus corporis factus est, & cum illo Italiam, Galliam atque Hispaniam peragravit. Scripta ejus quod attinet, dedita opera hac vice omittimus , quae ad nostrum, nempe chirurgicum argumentum non spectant :

Pro-

Proprie enim huc tantum pertinent *thematata*, uti vocant, *chirurgica* numero XI. quorum *primum* est: Vulnere ejaculatoriis igne tormentis (pyrobala adpellare solent) facta citra methodum à chirurgis temere curari. *Secundum* agit de summa chirurgorum in curanda vulnerum apostematione imperitia; *Tertium* inquit in temeritatem chirurgorum in cura caufonis. *Quartum* traducit coecam eorundem amentiam in curanda coeca cranii fractura; *Quintum* agit de fungis fracto cranio aliisque ulceribus adnascentibus. *Sextum* ob oculos ponit curationem oculi discissi, visu illaeso. *Septimum* inquit in rationes, quare chirurgi phlebotomatos sanguinem sorbere cogant? *Octavum* rationes perscrutatur. Quare vulnera temporibus illata reliquis periculosiora sint & quare sectio venarum steriles faciat? *Nonum* agit de falsa erysipelatis curatione; Et *decimum* de emplastris barbaris enchoemis; Quibus tandem *undecimum* subjunctum est de recta luxatorum chirurgiam adornandi ratione. Praeterea vero ad nostrum quoque censum pertinet *volumen epistolarum medicinalium tripartitum*, in cujus *libro tertio* agitur de tremore brachii & cordis palmo à puerperio, de cura adorescentis, qui à supremo domus tabulato novem orgiis alto super stratum delapsus fuerat;

rat; de cura prophylactica strumarum, steatomatum, atheromatum aliorumque ex pituita oriundorum abscessuum; De apostemate in perinaeo & fistula: Quorum omnium tractatio cum chirurgum potius quam medicum respiciat: Hinc eadem hic omittere vel silentio praeterire nefas judicavi.

§. 223. *Bartholomaeus Hierovius* scripsit methodum chirurgicam, qua docentur rationes expeditae, summa facilitate & brevitate curandi apostemata, vulnera atque ulcera.

§. 224. *Jacobus Lebselsterus*, Germanus, theses promulgavit de vulneribus, quae sclopetorum globulis infligi solent, eorundemque curatione.

§. 225. Hisce subjungo, incertus tamen, an ad hanc praecise aetatem pertineat, *Johannis Carethani* Chirurgiam de omnibus adfectibus totius corporis humani & quarumlibet ejus partium seorsim, quo modo oriuntur & quomodo iisdem succurrendum sit? Subjuncta est genuina methodus venaesectionem instruendi in usum Balneatorum ac Barbitonorum.

§. 226. Atque hi praecipui sunt scriptores, qui artem Chirurgicam à primis ejus incunabulis usque ad finem *seculi decimi quinti* & initium *seculi decimi sexti* operibus suis illustrarunt. Descendendum quidem nunc esset

esset ad historiam scriptorum seculi *decimi*
sexti ipsiusque, in quo impraesentiarum vi-
vimus, *decimi septimi*: Ast jure metuendum
nobis est, ne in majorem molem excrescat
nostra tractatio, praecipue cum recentio-
ris aevi auctores in illustranda & locuple-
tanda arte chirurgica plus praestiterint,
quam omnes praecedentium seculorum
scriptores simul sumpti: Quare consultius
esse judicamus pedem hic figere & histori-
am juniorum Chirurgorum seorsim
prosequi.

Nomina Auctorum,
Qui CHIRURGICEN ex Veteribus,
suis operibus illustrarunt, & quo-
rum in hac Historia men-
tio injicitur.

A.
Achilles.
Actuarius.
Aëtius Amidenus.
Aegineta *Paulus*.
Aesculapius.
Albucasa seu Bulcasis.
Alcazar *Andreas*.
Alcanamofalus seu Ca-
numufalus de Bal-
dach.
Alexander Trallianus.
Alpinus *Prosper*.
Animonius Alexan-
drinus.
Apollonii.
Arantius *Julius Cae-
sar*.
Arcaeus *Franciscus*.
Archagatus.
Archigenes.
Argillata *Petrus de*
Avicenna, Arabs.

B.
Baverius de Baveris
Johannes.
Benedictus *Alexander*.
Benivenius *Antonius*.
Berengarius *Jacobus*.
Bertapalia *Leonardus*.
Blondus *Michael An-
gelus*.
Bologhinus *Angelus*.
Botallus *Leonardus*.
Brunus.

C.
Capellutus *Rolan-
dus*.
Carcantus Leonis *Jo-
hannes Baptista*.
Cassius.
Cauliaco *Guido de*
Celsus *Aurelius Cor-
nelius*.
Chiron Centaurus.
Chacon

hacon *Dionysius* Da-
za.

halmetaeus *Anto-
nius.*

hamicus *Johannes*
Brabus.

odronchius *Baptista.*

oelius *Aurelianus.*

olle *Johannes.*

onstantinus *Africa-
nus.*

rassus *Hieronymus.*

ruce *Johannes An-
dreas à.*

D.

Ondis *Jacobus de.*

E.

Velpides.

elpistus.

F.

Allopius *Gabriel.*

enus *Thomas.*

ffelius *Philippus.*

restus *Petrus.*

Fragosus *Johannes.*

Frambesarius *Nicalaus*
Abrahamus.

Fuchsius *Leonardus.*

Fumanellus *Antonius.*

G.

GAlentus *Claudius.*

Garbo *Dinus de*

Gatesden *Johannes de*

Gersdorff *Johannes.*
de

Gesnerus *Conradus.*

Gomezius *Alphonsus.*

Gorgias.

Gourmelinus *Stepha-
nus.*

Guillemaeus *Jacobus.*

Guillemaeus *Carolus.*

H.

HAlly, *Arabs.*

Harcerius.

Heraclides.

Hieron.

Hieronymus.

Hippocrates, *Cous.*

Hoeck

Hoeck de Brackenau
Wendelinus.

Hollerius *Jacobus.*

I.

INgrassias *Johannes*
Philippus.

Joubertus *Isaacus.*

Jularius *Paulus.*

K.

KEtam *Johannes de.*

L.

LAcuna *Andreas à.*
Lanfrancus.

Langius *Johannes.*

Lebsehterus *Jacobus.*

Leonida.

Lopez *Alphonsus.*

M.

MAchaon.

Maggius *Bartholo-*
maeus.

Marcellus *Empiricus.*

Meges.

Memigmenon.

Mercatus *Ludovicus.*

Molina *Rodericus de*

Mantagnana *Marcu*
Antonius.

Montuus *Hieronymus*

Morus *Horatius.*

Myrepfus *Nicolaus.*

N.

NArvatus *Matthias*
Natus *Johannes Pau-*
lus.

Nicolus *Nicolaus.*

Nonnius *Alvarus.*

O.

ORibafius.

P.

PAlatus *Philippus*
Paracelsus.

Pareus *Ambrosius.*

Parisiis *Johannes de*

Passerus *Johannes Pe-*
trus.

Phae

NOMINA AUCTORUM.

edro *Georgius*.

oxenus.

alirius.

on.

Soranus, *Ephesius*.

Solstratus.

T.

R.

Hodion *Eucharis*.

yne *Wilhelmus* ten.

lanus *Johannes*.

gerius.

stet *Franciscus*.

sa *Johannes Fran-*
ciscus.

veretus *Octavius*.

dus *Eustacius*.

eff *Jacobus*.

peus *Hieronymus*.

ff *Gualtherus Her-*
mannus.

S.

Aliceto *Guilielmus*
de.

ctus *Marianus*.

icchi *Durans*.

ibonius *Largus*.

xtus.

crates, *chirurgus*.

T Agaultius *Johan-*
nes.

Tagliacotius *Casparus*.

Taranta *Valescus* de.

Textor *Benedictus*.

Theodoricus.

Tronus *Petrus Martyr*.

Tryphon.

U. V.

V Arignana *Guiliel-*
mus.

Varolius *Constantinus*.

Vasquez *Augustinus*.

Vesalius *Andreas*.

Vertunianus *Franci-*
scus.

Vidius *Vidus*.

Vigo *Johannes* de

W.

W Ittichius *Johan-*
nes.

F I N I S.

